

తొలి పలుకు.

ప్రథమ ముద్రణము.

ఏప్రిల్ 1921.

పాఠకమహాశయులారా !

ఈ నాటకమునందు కల్పితములుగాక నిజవిషయములు వర్ణింపబడినవి, గాంధీగారియుగ మారంభమైనప్పటి నుండియు నాగపురమున సభానంతరమువరకు నున్నవియున్నట్లు దేశీయపరిస్థితులు వరుస, వర్ణింపబడినవి. ఇందువచ్చు పాత్రలు మన సమకాలికులు, కావున నాటకమునందలి వారి యభిప్రాయములు వారి ఆసలు అభిప్రాయములకు చాలవర కనుగుణ్యముగ నుండును. స్వల్పమార్పు లుద్వేష ప్రబోధమున కవుసరములు, కలకత్తా నాగపురదేశీయ మహాసభ విపులముగా వర్ణింపబడినవి. రాజకీయ చరిత్రనెప్పటి కప్పుడు వర్ణింపబడదు యేముఖ్యోద్దేశము.

భాషావిషయిక, లక్షణ సంబంధాది లోపములకు వుండితే కవులు, విమర్శకులు తమింప ప్రార్థితులు. రాజకీయవిషయము బాగుగా నెరుగనివారికిగూడ, ప్రస్తుత రాజకీయచరిత్ర రుచికరము నుండి సులభముగా బోధపడునని గట్టిగా చెప్పగలను.

ద్వితీయ ముద్రణము.

అక్టోబరు 1921.

ప్రథమ ముద్రణమైపోయి చాలదినములైనను, ఇతరపాత్ర లనచ్చువేయించుచు స్వగంధమును మరలవేయించుట ఆలస్యమైన ఈసారి బీదసాదలకుగూడ సులభసాధ్యమగు నట్లు 0-4-0 తగ్గించినాను.

ఇట్లు విన్నవించు,

గ్రంథకర్త.

పురుషులు

- 1 దేశభక్తుడు.
- 2 దేశసేవకుడు.
- 3 అరవిందఘోష్.
- 4 గాంధీ.
- 5 షాకతాలీ.
- 6 లజపతిరాయ్.
- 7 బిషినచంద్రపాల్.
- 8 చిత్తరంజనదాస్.
- 9 మహమ్మదాలీ.
- 10 నెహ్రూ.
- 11 మదనమోహన మాలవ్యా.
- 12 సేలం విజయరాఘవాచారి.
- 13 కస్తూరి రంగయ్యగారు.
- 14 కొండ వెంకటప్పయ్య పంతులు.
- 15 బాపిరెడ్డి, గోపిశెట్టి, రామయ్య.
- 16 స్వాభిలాషి, సగర్వి, అధికారాభిలాషి.
- 17 న్యాయవాది, రైతు, మొ.
- 18 విద్యార్థులు.
- 19 వెడ్జివుడ్.
- 20 బెక్స్ఫూర్.
- 21 జిన్నా.
- 22 బాలభటులు, వగయిరా.

స్త్రీలు

శ్రీమతి సరళాదేవి.
ఆనీబిసెంటమ్మ.

		పేజీలు.
	పరిధిమాంకము.	1
	పరిస్తావన.	2-6
		7-12
1 రంగము.	అరవింద ఘోష్ ధ్యానము.	12-15
2 ...	రామయ్య, శాపిరెడ్డి, గోపి శెట్టి	15-17
3 ...	విద్యార్థులు.	
	ద్వితీయాంకము.	
1 రంగము.	షాకతాలీ ఆగ్రహము, గాంధీ శాంతోపదేశము.	18-24
2 ...	భాలభటులు, కలకత్తా కాంగ్రెసు ప్రయత్నములు.	24-26
3 ...	(లజపతి రాయ్) అధ్యక్షోపన్యాసము.	26-29
4 ...	కాంగ్రెసులో ఒక తెగ వారు.	29-32
	తృతీయాంకము.	
	కలకత్తా కాంగ్రెస్ మహాసభ.	33-54
	చతుర్థాంకము.	
1 రంగము.	మాలవ్యా, క. రంగయ్యంగార్లు.	54-56
2 ...	మహమ్మదాలీ రాక.	56-58
3 ...	నాయకుల సమావేశము.	58-64
4 ...	ఓట్లహాస్యము.	64-67
	పంచమాంకము.	
1 రంగము.	వెడ్జిఫుడ్ బెకన్సూర్లు.	68-81
2 ...	నాగపుర సభకు పూర్వము నాయకుల సమావేశము	68-7
3 ...	దేశభక్తుడు, దేశ సేవకుడు.	76-7
4 ...	నాగపుర మహాసభ.	78-9
	శ్రీమతి సరళాదేవి ప్రబోధము.	96-9
	మంగళము.	
	సమాప్తము.	

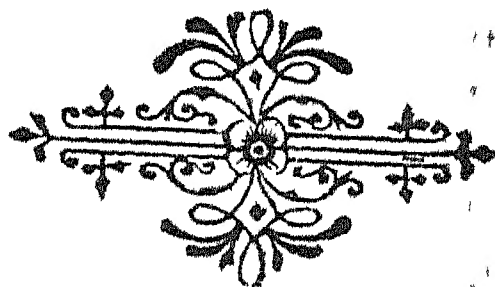
గాంధీ విజయము .

నాంది.

ఉ॥ ఎవ్వని శాంతమూర్తియని యెల్లరనారతమున్ భజింతురో
యెవ్వడభర్మమార్గమున నించుకయేనియు కాలుబెట్టడో
యెవ్వడు లోకమంతట నహింసయే యుత్తమమంచు జాతెనో
అవ్వరమూర్తి గాంధీబుషి కంజలిమోడ్చినమస్కరించెదన్॥

ఉ॥ కత్తులులేవు, శూలమును గాండివమున్ మొదలే హుళక్కి నో
రెత్తి ప్రచండవాక్పటిమ నేనియు జాతుడు, వైరిమీద దం
డెత్తుగ సేనలేదు, బలహీనముకాయము, కోపతాపముల్
బొత్తుగ నున్న, అట్టిఘనమూర్తి మనోబలశాలి గాంధీ జే
యెత్తినమస్కరించి స్మరియించెద నెల్ల స్వరాజ్యసిద్ధికిన్

(నాంద్యంతమున నాటకప్రారంభమా.)

ప్రస్తావన

(ప్రవేశము చేశభక్తుడు - చేశ సేవకుడు.)

చే॥భ—ఓహూ ! మిత్రమా ! యెన్ని దినములైనది మనమిరువురమును కలసి; నవయుగారంభమైన తరువాత ఇదే మొదటి కలియటం.

చే॥సే—అవును. గాంధీమహోదయానంతరం మనమెప్పుడునుగలసే మాట్లాడియుండలేదు. ఏమి విశేషములు ?

చే॥భ—ఏమున్నవి. కాలమునానాటికి సందిగ్ధస్థితికి వచ్చుచున్నది. మనస్సు కుదుటపడియుండుటలేదు రాత్రింబవళ్లుమనస్సు తలక్రింద గుచ్చుచున్నది.

చే॥సే—మిత్రమా ! నీవట్లు విచారించుట కింకను అవకాశ మేమున్నది

ఉ॥ రండు స్వరాజ్యపు రథము లాగనవశ్యము రండటంచు, నుద్దండ మనోబలంబు ప్రదితంబుగ శాంతముబూని దైవ పుత్రుండనివార్య బుద్ధిబల ధుర్యుడు గాంధీమహాత్ము డిద్ధరామండలమెల్ల మ్రోగ వరమంత్రము నూత్నమతంబు జెప్పెడు

అట్టితరి యుడుతథక్తి యన్నట్లు మన చేతనైనంతమట్టుకు మనము గూడ నామహాత్మునికి తోడ్పడుటయే మన కర్తవ్యము. తదితరములు గలవి అంగీకరింపరాదు. అని, నీని కట్టిపెట్టవలసినదే.

ఎందుచున్న విషయముగూడనదియే.

ను నెగ్గునాయని భీతియు, మరొక

ను లేదనియు తోచుచుండును.

యలనుండియు నూరకుండి, తతా

ములో ప్రవేశ పెట్టెను. అట్టితరి

దేశపరిస్థితులకు ఆయనమార్గము సరియైనదగునా కాదా యను
శంక పెక్కుమందిని వేధించుచున్నది.

దే॥ సే॥ మిత్రమా! ఏమి నీపిచ్చి! గాంధీమహాత్ము డకస్మాత్తుగా ఇవ్వా
శనే ప్రారంభించెని తలచుచుంటివా!

సే॥ దక్షిణాఫ్రికాయందు ధ్వజమెత్తి శంఖపూ

రించిధంకానుమోగించినాడు

మోగించి, చాంపరాన్ * భూమి జయధ్వనుల్

జెలరేగ శిబిరంబు నిలిపినాడు

నిలిపి, సత్యగ్రహణితి భారతభూమి

నెల్లదిక్కుల వెదజల్లినాడు

జల్లి, వెంటనే స్వరాజ్యరథంబుపై నెక్కి

శాంతి చక్రము బూని సాగినాడు

తే॥ గీ॥ సాగి, హైందవ పుత్రుల వేగిరముగ

రమ్మనుచు బిల్చుచున్నాడు, రమ్ము (రండు) వేగ

చంద్రునకు నూలుపోగన్న చందమునను

మన యథాశక్తి దేశసేవచుమెలంగ॥

* ఉత్తరహిందూస్థానముపైన నున్న ఒకజిల్లా॥

దే॥ భ — సరి నీపు చెప్పిన విషయములను బట్టిచూడగా గాంధీమహాత్ము
డిదివరకే తనమార్గమున లోకమును నడిపించుటకు ప్రయత్న
ములు చేయుచు తగిన అవకాశమునకు వేచియున్నాడని తేలు
చున్నది. అయినను మతియొకశంక నన్ను బాధించుచున్నది.
ఏదియనిన, —

ఉ॥ “భీకరబాణవర్షముల పెల్లున వైరులముంచలేదు; మా
ర్వీకృత గర్జితంబు పృథివీవియదంతర మెల్ల మ్రోగను
గ్రాకృతి” జూపి వైరిహృదయంబుల భీతినిగొల్పడాయె, యిం
కేకరణి జయించునొకొ యెంతొబలాధ్యుల రాజ్యవర్గము॥

అనునీ శంక అనేకమందిని వేధించుచున్నది. నాకును తలచు
కొనినపుడెల్ల మనస్సు తలక్రిందగుచుండును.

దే. నే—మిత్రమా! నీవొక్కవిషయము నెరిగింతివేని నీయనుమానములన్నియు దీగును. పరమేశ్వరుడు జగచ్ఛాసన సభలో

జెప్పిన విషయమును నీకు తెలిపెదను. ఎట్లనిన,—

మ! వగమంత్రం బఖిలప్రజాహితము శ్రీ ప్రహ్లాదమానీంద్ర ధర్మరహస్యంబు జగత్ పవిత్రమగు సూత్రంబాయహింసామృతం పురుచిజ్ఞాపగ, నాత్మనిగ్రహమిలక బోధించి, చార్జన్యమౌ మరువక జేయగ, గాంధీనై భరత భూమధ్యంబునకబుట్టెదక॥

అని పరమేశ్వరుడు చెప్పెను ఆప్రకారముగా గాంధీ మూర్తి యవతరించినాడు. కావున యీనూతన శాంతిమార్గముననే ప్రపంచకమును పరమేశ్వరుడు సంస్కరింప వలెనని తలచెను. కనుక ఆయుధములు, నైన్యము వగయిరా అడంబరములు లేకనే గాంధీమహాత్ముడు మనకు ముక్తిసంపాదించును.

దే. భ—అట్లయిన మిత్రమా!

సీ! మాలవ్యలజపతి మహానీయుడరవిందులింకరంగముప్రవేశింపరేమి? బ్రాహ్మణాబ్రాహ్మణవైరముల్ చల్లారియెల్ల రేకంబుకా రేమియింక? అతివాదమిత వాదమనుభేదములమానియైక్యంబుగా రేమియఖిలజనులు కులమతవైషమ్యములుపోయి సర్వసాభాత్మప్రేమంబుర్విపారదేమి?

తే॥ గీ॥ దుష్టరాజ్యాంగ చార్జన్య దుండగంబు

లింకవిచ్చిన్నమగుటలేదేమి? హరియే

గాంధీగాపుట్టెననిట నిక్కంబెయైన

భూమియంతట జయభేరిమోగదేమి?

దే. నే—మిత్రమా! మనకాభీతి యక్కరలేదు. ఏలననిన,—

సీ! మాలవ్యలజపతి మహానీయుడరవిందు లింకెందరో ప్రవేశింపగలరు కులమతవైషమ్యములుపోయి సర్వసాభాత్మభావంబుర్విపారునింక

బాహ్మణాబ్రాహ్మణ వైరములో నశించి యైకమత్యము

వృద్ధియగునువేగ

అతివాదమితవాద మనుభేద మేపోయి, యైకమయ్యెదరింక నెల్లజనులు

తే॥ గీ॥ దుష్టరాజ్యాంగకార్జవ్య దుండగముల

కంత్యకాలంబు సామీప్యమయ్యెనిపుడె

గాంధీవిజయమూరంభమై కలవరంబు

గలిగె సంకోచమేల నిక్కంబుజయము॥

ఇన్ని యేల మహాత్ముడవతార పూర్వుడేయని మనము గట్టిగా
నమ్ముచో అందరిపెట్టు ఆయన ఒక్కడే చాలడా?

దే. భ—మిత్రమా! గాంధీవిజయమూరంభమైనదని చెప్పితివే, అది
యెట్లు? యింకను జయాపజయ నిర్ధారణ ముందుగదా చేయ
వలసినది.

దే. సే—మంచిప్రశ్న నడిగితివి. మహాత్ముని యుద్యమప్రభావ
మూరంభములోనే దెలిసినది. పూవుబుట్టుటతోడనే పరిమళించు
నన్నట్లు, ఆయనసంకల్పమప్పుడే దిగ్విజయముగాంచినది ఈవిష
యములో విపులముగదెల్పుట సాధ్యముకాకపోవుటచే నాతో
గూడ నీరాత్రి నాటకప్రదర్శనమునకు వచ్చితివేని సర్వమునీవే
తెలిసికొనగలవు.

దే. భ—ఏమి నాటకము.

దే. సే—“గాంధీవిజయము” అనునాటకము.

దే. భ—ఆనాటక గ్రంథకర్తయెవరు? “గాంధీమహోదయం” వ్రాసిన
మన పుండరీకాక్షుడుగారేనా?

దే. భ—ఆవును. “గాంధీమహోదయం” వ్రాసిన గుంటూరు వాస్తవ
వ్యులగు దామరాజు పుండరీకాక్షుడుగారే.

దే. భ—అట్లయిన అనాటకమును చూచితీరవలసినదే. జాగుచేయుట
కవకాశము లేదు. మనమిక శీఘ్రముగపోయి మన యితర
మిత్రులనుగూడ దీసికొని సత్వరము పోవుదమురమ్ము.

(“తెరలో గాంధిమహాత్ముడు జేయ్” అని, టుంకాయ గొట్టుదురు.)

దే. భ—అదిగో జేయ్ శబ్దములు నాటకశాలనుండి మిన్ను ముట్టు
చున్నవి. ఇందరు “గాంధిమహాత్ముని జేయ్” యనుచుండగా
నామహానీయునకు జయము కలుగకుండునా! పోవుదమురమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

గాంధీ విజయము

ప్రథమాంకము.

(ఒకటవ రంగము) — అరవింద ఘోష్.

(తపస్సువైనుండును * భవానీప్రత్యక్షము.)

శా! అమ్మా, యీశ్వరి లోకమాత జగదంబా పావనీ మాదు లో పమ్ముల్ గాచి మమ్ము భరించజననీ పాపంబుబోగొట్టి పుణ్యమ్ము నిల్పెదవీరమాత, దయ లేదా? దీనుడన్ నీపదాబ్జమ్ముల్ బట్టి భజించు భక్తుడను వాత్సల్యంబునన్ బ్రోవవే.

(భవాని ప్రత్యక్షమగును).

గా! ఆహా! ధన్యుడనైతి, నిగనగనేత్రానందమో మాతరో జోహార్లమ్మ, భవత్ స్వరూప మహిమన్ జూపించి నన్నిట్లు తల్లీ, హర్షాంబుధిఁ దేలజేసెతిక సంప్రీతిన్ నినున్ గొల్తు, నీ సాహాయ్యంబొనగూర్చి మోక్షపదవిన్ సాధింపగా జేయవే!

— భవానీ, భవద్దర్శన మాత్రంబున ధన్యుడనైతిని. ఆహా! యేమి యీ స్వరూప సౌందర్య మహిమావిలాసము! ధన్యోస్మి, ధన్యోస్మి: గాఢస్మ పావనంబై నది: తల్లీ, నాపై నింతటి కరుణాకటాక్షవీక్షణముల పసరింప జేసినందులకు నాపూర్వపుణ్యము దక్క నే నేమిజేసెతిని. అమ్మా! వరమునుకోరుమనియా సెలవిచ్చితివి. భవత్పాదారవిందనేవ క్క వేరొకకోరిక నాకేమున్నది. అయినను మాతా నేనుక్క మగ నెంచితిని.

శా|| అంబా, నైపగలేము దుస్థితికి పాలై దీనతాగుందు దే
 శంబుక్ భారతభూమిజూచి, తనయుల్ స్వాతంత్ర్యమేలేక సా
 ఖ్యంబుక్ బాసి నిరంతరవ్యధల దాస్యంబందు నల్లాడ స్వాం
 తంబందెంతయు గుందు మాజనని దీనత్వంబు మాన్పంగదే||
 (పైనుండి పుష్పములు హస్తముల రాలును.)

అహా! ధన్యుండచు, ధన్యుండను, భవదీయ ప్రసాదమున
 యు కృతజ్ఞుడను. (దేవి అదృశ్యమగును.)

అరవిం—(ఆకాశమువంక జూచి) దేవితెల్పినవిధంబున గాంధీ సో!
 నాయభిప్రాయమెరుంగుటకై యిటకేతెంచునని దోచెడని.
 యాభిప్రాయముల నీతని కుత్సాహము గలిగించెద.

(పవేశము గాంధీ.)

శా|| కాలము మారుచున్నది చికాకుజనించెడు తోచదేమి, భూ
 పాలకవర్గమంతయును పాడయిపోయె, మనుష్యకోటి క
 ల్లోల విపదస్యముద్రములలోబడి కొట్టుకులాడుచుండె, నిం
 కేలధరిత్ర జీవన మిక్కటికి జన్మమటంచు దోచెడిదే||

ఈసందిగ్ధసమయమున తిలక్ మహారాజే యున్నయెడల
 భారముండదు. ప్రస్తుత మున్నవారలలో పెద్దయ
 మహానీయు డరవిందఘోషు గలడు. ఆయన యభిప్ర
 త్తెట్లుండునో తెలిసికొనెద. (సమీపమునకుబోయి)
 నమస్కారము,

అర|| మిత్రమా! నమస్కారము. (దర్భాసనముచూచి) దయచే
 (గాంధీ కూర్చుండును.)

గాం|| సాఖ్యమా?

_____మాననము? ఆసాఖ్యమననము?

తే॥ గీ॥ దేశమున పాడిపంటలు దేజరిలగ

పాపముననుచి పుణ్యాలు పబలుచుండ

స్వచ్ఛముగు జీవనము జనుల్ సలుపుచుండ

నపుడే మనక్షేమమప్పుడే మనకు శాంతి॥

మిత్రమా ! నీతిగమ కతంబేమి?

గాం—మీరెన్ని విషయంబు లావశ్యకమని నెలవిచ్చియుంటిరో అన్ని విషయములంగును మన ఆర్యావర్త మతిహీనదశయందున్నది. ఇట్టితరుణంబున తిలక్ మూర్తి యవతారమును చాలించెనని మీరెరింగియే యుందురు. ఆవిషయమట్లుండ మనుష్య ప్రపంచమునందుండియు తామరణ్యవాసమును స్వీకరించితిరి. ఇట్టిసందిగ్ధసమయమునం దేమిచేయుటకును తొచక మీయభిప్రాయ మెరుంగుటకై వచ్చితిని.

అర—మంచిది. మిత్రమా, అన్నిటిని భరించవలసిన భారము నీయందున్నది. నీమనంబెల్లయు నాకు తేటతెల్లమయ్యె నీసంకల్పము నెరవేరుటకు సర్వదా పరమేశ్వరుని ధ్యానించుచుండెదను. నా దీక్షముగియువరకును నాసంకల్పశక్తిదక్క వేరొండుసాయము చేయజాలమికి చింతిలుచున్నాను. పరమేశ్వరుడు సర్వమును నీచే నడిపింపయత్నంచెను. నీసంకల్పము నెరవేరునుగాత. నీయభీష్టము సిద్ధించుత

గాం—మిత్రమా ! భరతమాత తమ రాకకై యెదురు చూచుచుండును. దేశీయులెల్లరును తమపైనాశ బెట్టుకొనియుండిరి.

అర—సోదరా, నూరతుకాంగ్రెసు నాటిచుండియు రాచకీయవ్యూహములలో సంబంధము వదులుకొనియున్న నేనిప్పుడువచ్చి యేమిచేయగలను! దేశక్షేమమునకై సర్వదాపరమేశ్వరు ధ్యానించుచుండెదను. నాదీక్షముగియువరకు నేనిచ్చట యుండవలయు. సర్వమును భరించుటకు నీవేయున్నావు. నాకెంతయు సంతోషము.

గాం—సంతసము. త్వరలో తమ కనుకూలముగ కాలముగలుగు ననియు తమదీక్షయు శీఘ్రకాలములో ముగియుననియు మేమెదురు చూచుచుందుము. నేనిక సెలవుగైకొనెద.

అర—మంచిది. నీకు జయముగలుగుగాత.

గాం—సర్వమును దైవాధీనముగదా.

(బయటికివచ్చి తనలో) నేననుకొనినదియే సవ్యమైనదారి. కర్తవ్యము రూఢియైంది దేశమునకు నానూతన సిద్ధాంతమొక్కటి తేగలదు. సంకల్పమున కెన్నియడ్డంకులున్నను నెరవేర్చి తీరెద. ఇదియే నామనోనిశ్చయము. (నిష్క్రమించును.)

అర—(మరలధ్యాసమునుండి) ఆహా! దేశమున కెట్టిదృస్థితి వాటిల్లినది. జనులల్ల కల్లోలములపాలై ఏమిచేయుటకును తోచక కొట్టుకొనుచున్నారు. (ప్రక్కకుచూచి) అరుగో ఎవరో కొందరు దేశీయులుగూడ నాకడకు వచ్చుచున్నారు వీరికి నేనేమి హితముచెప్పి పంపగలను!

(ప్ర)దేశము న్యాయవాది, రైతు, ఉద్యోగి, వ.)

అందరు— మహాత్మా! నమస్కారములు—

అర— దేశీయసోదరులారా! దయచేయుడు. దేశమున విపరీతము లేమియులేవుగదా?

న్యాయ— మహాత్మా! ఇంక వేరువిపరీతము లేమికావలయును. భారత దేశము నానాటికతిహీనదశకు వచ్చుచున్నది. ప్రభుత్వవిధానము కూర సాంప్రదాయమై నానాటికి పెచ్చు మీరిపోవుచున్నది. ప్రాణమునకును మానమునకుగూడ భంగము వాటిల్లినది. ఈసమయమున తిలక్ మహారాజు మృతినొందెను. ఇట్టి సందిగ్ధసమయమున నేమిచేయుటకును తోచక తమ దర్శననిమిత్తమై వచ్చియుంటిమి.

అర—సోదరులారా! దేశస్థితినిజూడ నాకునుగూడ నేమియు తోచుట లేదు. అయినను నాచేతనైనంతమట్టుకు దేశ సేవజేయుటకు గూడ నాకిప్పుడవకాశము లేనందుకు చింతిల్లుచున్నాను. ఇంక కొన్ని మాసములకు గాని మీసేవకై నేనుపయోగపడను. పుస్తతము దేశస్థితినిగూర్చి పరమేశ్వరుని ధ్యానించుటయే నాచేతనైనపని.

రైతు—మహాప్రభో! మాగతియేమిచెప్పెదరు. మేము మలమలమాడి పోవుచున్నాము.

అర—సోదరులారా, నన్నింతగా మీరడుగనక్కరలేదు. అయినను మీకొక్క విషయమును మాత్రము చెలిపెదను. పుస్తతము గాంధిమహాత్ముడే దేశమునకుగల దిక్కు. మీరందరూ మహాత్మునికి తోడ్పడుటయే మీకర్తవ్యము.

ఉచితారతదేశ దుస్థితిని బాపగలట్టి పవిత్రమూర్తి, రూపాయగానరాదు, హృదయంబు వికాసతజెందినట్టి మంత్రము, శాంతమూర్తియని ధాత్రిప్రకాశి, మహాత్మగాంధీయకొ పేరునబుట్టె, నన్నిట ప్రవీణుడు పొండు(రండు)హితంబుమీకిదుకొ

ఉద్యోగ—మహాత్మా! ఈ ప్రభుత్వోద్యోగమును దాస్యవృత్తి మమ్ము వేధించుచున్నది. ఈ బాధలమేముపడజాలకున్నాము. మాకేమి సలహానిచ్చెదరు.

అర—మిత్రమా! మీయిక్కట్టిడేమిరోజు సమీపించుచున్నది. ప్రభుత్వము త్వరలో బాగుపడును. గాంధిమహాత్ముని సంకల్పమున దేశమంతయు పవిత్రవంతమగును. మీరామహాత్మునితో గలసిమెలసి వర్తింతురనియే నాకోరిక.

న్యాయ—అట్లయిన మహాత్మా! మేమిక సలపువుచ్చుకొని, కలకత్తామహాసభలో గాంధిమహాత్ముని గలసికొందుము. పోయివచ్చెదము.

అర—మంచిది. మీకు శుభమాగాత.

అందరుకలసి—కీతన.

గాంధీమహాత్ముడేకలదిక్కాతనిగలయగపోదమురండింక
గాంధీనామమే కలియుగమంతను కలచి మోక్షమిడు నమ్ముడికన్
అంధమునకొబడి అణగియుందుమొకొ! ఆర్యతనూజలమెల్లరమున్
గాంధీచూర్తిమేగల దిక్కాతని గలసిమెలంగగ రాడిండి॥

(అందరునిష్క్రమింతురు.) (తెరపడును.)

2 రంగము.

(ప్రవేశము రామయ్య.)

రా! కటకటా! ధనధాన్యంబులకు రాశియై పాడిపంటల కిరువై స్వేచ్ఛ
గా విరాజిల్లు నాభరతఖండమునకా యీ అగచాట్లు! ఎంతటి దుస్తి
ను, లేక అట్లాడు నాబోట్లు వేనకువేలున్నా
మడుగంటినదా? లేదు లేదు, సాధా
ట్టణవైభవము లెట్లు దేదీప్యమానముగా
పజ్జంభించును. వైభవము పరులపాలైనది. ఏమి యా మోటా
రుబండ్లు, ఏమి యా సిల్కు దుస్తులు, ఏమి యా కాఫీక్లబ్బులు!
ఏమి యీ పట్టణకేలింతపాట్లు! బీదసాదలల్లాడుచున్నారని యివియ
న్నియు మానినవా? హెచ్చగుచున్నా. వీనికి ఏడ్వనేల ఆ తెల్లచర్మ
ము ఏమాణిక్యముబాడ్డున పెట్టాకొని పుట్టెనోకాని యీదేశమున
దైవభోగముననుభవించుచున్నారే. నెలకు వెయ్యి రూప్యములకు
లెక్కువ వారికి గౌరవవేతనమేగాదట! యీ వెయ్యిరూప్యములచే
నూరుమంది బీదలను బ్రతికించవచ్చునే! అహ! ఒక్కొక్కరికి
ఎంత ఆవరణములు! ఎంత చక్కని సాధములు! ఎంత
భోగము! స్వర్గసౌఖ్యము వారికింతకన్న వేరు లేదు. వేనకు
వేలు కూడును, గుడ్డయు, లేక అల్యంబు యెడ్చుచుండగా
మన శ్రమంతులు వేలకు వేలు లంచములు ధారపోసెదరుగాని,
నలుగురుకలసి యొకరోజైనను బీదలను పోషించుబుద్ధి పుట్టదుకదా!

సరే, యీ వేదాంతమునకు మితమెక్కడిది ! ఈపూట పొయిలో పిల్లి లేవవలయునుగదా. దారియెట్లు? అదిగో మార యితు బాపిరెడ్డి వచ్చు చున్నట్లున్నాడు. ఆయన నేదై నా యిడిగెదను.

(ప్ర) వేశము బాపిరెడ్డి)

రా—వీమడి రామయ్యగారు? మీదగ్గర కేమైనా పైకమువచ్చి నదా ఈపన్నులుగావుగాని మాప్రాణముపొయ్యేరోజు వచ్చిన దండి. రెండు కిస్తీలు కల్పించాను మళ్ళా మూడవకిస్తీ తయారు. ఎక్కడనుండి తెస్తాము? ఇంట్లోచూడామా గిద్దెడు గింజలులేవు. ఈవడ మట్టుకు యీవడు 15 యకరములు జొన్న వేస్తే గిద్దెడుపేలాలు యింటికి జేరలేదు. ఇంకాయేమి బ్రతుకుతామండి సరే, కడుపులో కాళ్ళుపెట్టుకొని పడుకుం దామంటే యీకరణాలు మామీద లగాంలు చేస్తారు. చస్తుంటే సంధ్యమంత్రమన్నట్లు యేమిపన్ను లిస్తామండి ! యీపన్నులు యిట్లా వుండగా “యిన్ కమ్టాక్సు” బాధ రామ రామ ! విరోధికై నా వద్దండి.

రా—(తనలో) సరే, యెవరిగోల వారిది, నాయగచాట్లునావి, ఆయన యగచాట్లు ఆయనవి.

(ప్ర) బాపిరెడ్డిగారూ కరణాలబాధుటారు, వారేమిచెస్తారండి. వాళ్ల తాతగాడి సొమ్మునుకొన్నారా.

బా—ఎమోలండి, ఆగోలంతా ఎవరికితెలుస్తుంది. మననల్లిమీద మిరియాలు తోలేది వారు. సరే పైకముసంగతి ?

రా—నేను మీదగ్గరకువస్తున్నానండి— చెప్పుకుంటేసిగుచ్చేటు.

బా—సరేలండి, యిద్దరమూకొని ఎక్కడ గూడులేక చచ్చేది లేదుకదా. వ్రాసేది తెచ్చేది, అదుగో, న్నాడు. ఆయనకూ మాకూ మీరే హెచ్చరించండి.

(ప్ర)వేశము గోపి శెట్టి).

రా—వనుండో శెట్టిగారు, మీవద్దకే ప్రయాణం.

గో—బాపిరెడ్డి వారంతవాడుండగ మాదగ్గరకు మీరువస్తారా.
ఆరోజులు పోయినవిలేండి.

రా—లేదండీ, నిశ్చయముగా మేమిద్దరమూ మీదగ్గరకేరావడం,

గో—రోజులు మహాకటువుగా నున్నవండి. మాలమ్మాయిని అత్త
వారింటికి పంపుచున్నాము. దానితాలూకు సొమ్ముదిగపడ్డది.
ఇదిగో అణాకానీ కాడికి తెస్తున్నా యిప్పుడే.

బా—మీరుకూడా అణాకానికి వ్రాయడమేమండీ?

గో—ఏమిచేయమంటారు మీవంటి మహారాజులు చల్లగానుంచేనేనా
లేకపోతే మాపని యేమున్నది చెప్పండి.

రా—(తనలో) ఇతడు మాయవ్రసరము కనిపెట్టి బెట్టు చేస్తున్నాడు. మొన్నటివ్యాజ్యము నాచేతిలోనే యున్నదిగదా మాదాము.

(ప్ర). ఏమండి శెట్టిగారూ మొన్న వ్యాజ్యములో సాక్ష్యము కుదిరిందా.

గో—ఇదిగో రామయ్యగారూ, జ్ఞాపకమువచ్చింది. నన్నేమన్నా కడ
తేర్చేమార్గమున్నదా లేదా? మొన్న యిట్లాబస్తీకిపోతే
రోజుకు రూపాయి సరేకదా ఏమో ప్లీడరుగారి నకళ్ళంటా
ప్రాపులంటా మరేమో సమన్లంటా, వందరూపాయలు భర్తీ
అయినవి. ఇంకా ఫీజుఅట్లాగేయున్నది. మీగు కాస్తఅకాగి
తాలు చూచి మాట్లాడి పొండి. మొదటినుంచి మాతాతల
నాటినుండి యున్న పరిచయము.

రా—అబ్బే అలాంటివేమి నాకు లేవండి. దీనిదుంప తెంచుకొని యీ
డబ్బు తొందరవచ్చిపడ్డది.

గో—సరే రామయ్యగారు! మీరిన్ని విధాల చెప్పవలెనా? మీఅవసర
మొకటి మాలవసర మొకటీనా? చెపుతారే రండి.

రా—బాపిరెడ్డిగారూ మీరింటికిపోండి, వీడిదగ్గర నేను కొట్టుకొస్తానని.

(అని సైగ చేయును.)

(గోపిశెట్టి రామయ్య నిష్క్రమింతురు.)

బా—ఈయగచాట్లు పడేదానికంటె గాంధీ మహాత్ముడేదో రైతులకు దారిచూపిస్తాడట. కొద్దిరోజులలో కలకత్తాలో గొప్పసభ జరుగుతుందన్నారు. అక్కడికిపోయి మీయగచాట్లన్ని మొరపెట్టుకొని యా మహాత్ముని కాళ్ళమీద పడతాను. కాలమురోజురోజుకు విపరీతమైపోవుచున్నది! (నిష్క్రమించును)

కెవలంకము.

ప్రవేశము యిద్దరు విద్యార్థులు.

1 వి—ఏమండోయ్! ఈసంవత్సరం పరీక్ష పర్యవసానం (రిజల్టు) వచ్చినవి చూచినారా? నేను చూచినంతవరకు బి. ఏ. వాళ్ళెవ్వరూ ఇంగ్లీషులో కడతేరలేదు. ఇంటరుమీడియేటులో నూటికి 9 మందిఅయినారట.

2 వి—సరేలేండి! ఈరిజల్టు కేమిగాని నిన్నమీటింగుకు వెళ్ళారమీరు? ఈరోజులలో తిలక్ మహారాజు పోవటం మన దురదృష్టమేనండి. ఇక గాంధీమీద పడ్డవి యీభారమంతా.

1 వి—ఏమిమీటింగులకు పోతామూ, ఏమిపేషర్లు చదువుతారు. ఇవ్వారూ హిస్టరీపరీక్ష. నిన్నంతా బయటకు రాకుండా చదివితే యిప్పటికీ పోర్వనులింకా కాబేదు. ఇంతాయేడిస్తే మనము చదివేదొకటి వాంఛిగేదొకటి. సరేకష్టపడియిందులో కడతేరుతామన కొండి. అసలు పరీక్షలో నూటికి 20 మందిలో మనముంటామని

యెటాగండి.

2వి—మీరింకా పరీక్షకు పోవలయునని చూస్తున్నారే! ఈసమయ నిరాకరణ గడిచిడ నీకేమిపట్టనట్లున్నదే! రేపు కలకత్తా మహా సభలో గాంధీగెలువడా, దేశమంతయు కలవరముజెందదా? నామట్టుకు నేను యీ పాడుచదువు వదలటం యెప్పుడా యని యెదురు చూచుచున్నాను.

1 వి—ఏమోలెండి, యీతీర్మానం నెగ్గుతుందని నాకు ధైర్యము లేదు, ఒకవేళ నెగ్గినను మనవిద్యార్థులవిషయమై మాత్రము గాంధీని గెలువనీయరు. తిలక్ మహారాజయినా వుంటే దేశాన్ని పట్టుకు వచ్చేవాడు. ఇప్పుడు గాంధీ ఒక్కడే అయినాడు. మాలవ్యా అటూయిటూ పూగుతున్నాడని విన్నాము. పాలు, దానులు వ్యతిరేకంగా వున్నారట. మన మదరాసు అయ్యంగార్లు కూడ వారిలో కలిసినారట. ఇక తీర్మానం నెగ్గటం ఎలా చెప్పండి.

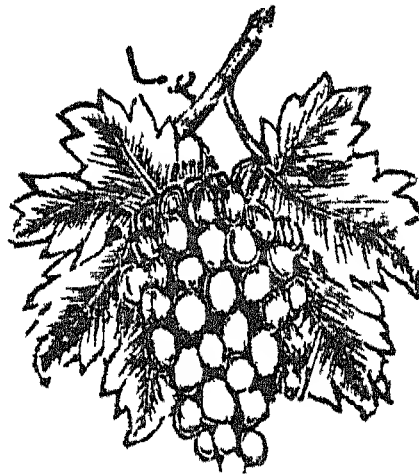
2 వి—ఇవన్నీ ఆగుతవండీ! గాంధీ అంటే పూర్వపుగాంధీ అనుకున్నా రాయేమి? తిలకుమూర్తి అవతారము చాలించి గాంధీలో ప్రవేశించినాడట! మొన్న ఆయన మరణకాలములో జరిగిన సంగతి మీరు వినలేదా?

1 వి—విన్నాలెండి. కాకపోతే యిదివరకు గాంధీకి యిప్పటి గాంధీకి యింత భేదముంటుందా? అనునప్పటికి ఆయన తీర్మానం నెగ్గటం చాల కష్టమండీ.

2 వి—కష్టమేమిటండీ, యీశంకలన్ని మనవిద్యావంతులని చెప్పుకొ నేవారికేగాని ప్రజాసామాన్యము మనరయితాంగము యావ న్నంది గాంధీమహాత్మునిపై అతిభక్తికలవారై రేపు కలకత్తా కుపోవ సంసిద్ధులైయున్నారు. అసలు ప్రజలే పట్టుపట్టినప్పుడు యితరులు యెంతమంది వ్యతిరేకంగావుంటే లెక్కయేమిటి లెండి. అవునుగాని మనకాంగ్లేసు ప్రయాణం విషయమేమిటి.

— అవునండీ, నేను అచుకుంటూనే యున్నాను. మాయింటిప్రక్క
 స్త్రీడరుగారు, ఇంకొక కలెక్టరాఫీసు గుమాస్తా, వారిద్దరు
 గూడా వెళ్ళుతారట.

వి— గుమాస్తాగూడానా ! అవునులెండి. అందరికి విసుకుపుట్టుతు
 న్నది! మనముగూడా యెల్లాగైనా పోయి తీరాలిసిందేనిండి.
 పోయిడబ్బు ప్రయత్నం చేతామురండి. (నిష్క్రమింతురు)

గాంధీ విజయము

(1 రంగము.) ద్వితీయాంకము.

షాకతాలి (దీర్ఘాలోచనపకుడై తీవ్రదృష్టితో)

ఎట్టిచార్జన్యము?— ఎట్టిచార్జన్యము.— ఎట్టిచార్జన్యము:—
చీ ఈజన్మమెందులకు? బెబ్బలి పిల్లలవలె గంభీరస్వరూపులై
గొదను సింగములవంట పొరుషమూర్తులై ఖడ్గమునుచేతబూన
భూమ్యాకాశంబుల గడగడలాడించు నా మహమ్మదీయ జాతి
ప్రతాపమంతయు చల్లారినదే! నేడు స్వేచ్ఛగానుండుటకు
గూడ నోచుకొనమైతిమిగదా! యింక కర్తవ్యమేమి? మనస్సు
పరి పరివిధముల బోవుచున్నది. ఆహా! లయడ్ జార్జిమంత్రి
గారి మాటలు నీళ్ళలో మాటలయ్యెనుగదా! మాకెంతయో
సాయముచేసెదనని చెప్పి తుదకామాటలనన్నిటిని మంట
గల్పెను. మాకాతడేదియో మహద్భాగ్యము చేయునని ఆశ
పెట్టుకొనియుంటిమి. తుదకు నొసపోతిమి.

ఆహా! తుర్కీరాజ్యము ధ్వంసము కావలసినదేనా! ఎంత
మాటపల్కితిని! ధ్వంసమా! రాజ్యమునకా! కాదు. మత
మనకు గూడ! మహమ్మదీయమతమునకా! నాకయోమయ
మగుచున్నది. నాయొడలునాకు తెలియుటలేదు. ఏమిచేయు
దుము! ఈదేశముననున్న ఏడుకోట్ల మహమ్మదీయులము కూడ
నొక్కుమ్మడి ప్రాణములర్పింతుమా! కాక మరేమిచేయవల
యును? తుర్కీరాజ్యమునుకాపాడక మాప్రాణము లెందుకు?
ఇక యీదేశము మాకెందు? ప్రభుత్వము మాకెందుకు?
ప్రభుత్వమునకు విధేయత చూపవలసినదేకాని దైవముకన్న
ప్రభువెక్కువగునా? ముందు మాదైవాజ్ఞను నెరవేర్చి తదు
పరి రాజభక్తిని జూపవలయును. ఇకనూ అనుమానించుటే
టికే మావిషయములో దైవముముందా రాజుముందా అనుచో

నిస్సంశయముగా దైవమే. రాజభక్తి రెండవపక్షము.

(కొంచెమూలోచించి).

చేయవలసిన పనియేమి? యోచించుటేటికి? దేనికిసేసిద్ధమే. అవు
సరమైనచో మహమ్మదీయులమాదరమును హిందూదేశమును
విడిచిపోవుటకు సిద్ధమైయుండవలసినదే. ప్రాణములను లెక్కిం
పరాదు. అక్కటా! మతమునకు నాశనమా! ఆమాటకూత
యెంత కర్ణకఠోరముగా నున్నది. నాకేమియు తోచుటలేదు
పిచ్చెత్తుచున్నది.

(ఎవరో గనపడినట్లు భ్రమపడి)

ఒహో! ఎవరువీరు? మామతమునేమిచేసెదరు! మీరెవరు?
ఆంగ్లదేశీయలా? అయ్యా మీకుగూడమావైనింత పగయేటికి?
మీరు మాదేశమునకువచ్చినప్పటినుండియు మీకు “దాసా
హం” అనుచున్నందులకా? మీకు సహాయభూతులమై మీతో
పాటు నిలచియున్నందులకా? మొన్ననే కదా మీతోపాటు
కత్తిగట్టి మామతస్థులపైకి కూడ దాడివెడలినది. మొన్ననే
కదా వేలకువేలు రూప్యంబులను వేలకువేలు ప్రాణంబులను
మీకర్పించినది. గువియన్నియు ఎంతలో మరుపునకు వచ్చి
నవి! చాలు—చాలు—పొరబడితిమి. అయ్యా, మీరీ ఘో
రకృత్యమునుండి తొలగిపోయెదరని ప్రాధికంచునున్నాము.
మీరుమాకు ప్రభువులగుటచే మిమ్మింతకన్న నేమియు అన
లేకున్నాము.

(కనులు మూసుకొని)

అల్లాహూ అక్బర్! మహమ్మదీయ మతరక్షణార్థమై యె
ప్పుడు వచ్చెదవు తండ్రీ! (అనిమూర్ఛపడి,) మరల తత్తరపడి
లేచి) ఛీ, ఛీ, దురాత్ములారా! యింత ఆగడమా? ధ్యాన

పరుండనైయున్న నన్నెగతాళి చేయుచుంటిరా? మామహమ్మదీయరాజ్యమును ధ్వంసముచేయుదుమనియా మీతలంపు. మీ మీపూర్వపుపగలను సాధింప నెంచుచుంటిరా! మీపూర్వులు తుక్కిరాజ్యమును స్వాధీనపరుచుకొనజాలనందుకు మీరాపనినిపూర్తిచేయదలచుచున్నారా? ఎంతలన్యాయమునకొడిగట్టుకొంటిరి! మీదేశములమధ్య తురకదేశమెందుకనుకొంటిరా? ఆమహమ్మదు రక్తము మానాశములలో ప్రవహించుట లేదనుకొంటిరా? సూర్యచంద్రాదులుర్వివై వ్రాలినను భూమ్యాకాశంబులుతల్లక్రిందై నను పర్వతశిఖరంబులు నేలపై గూలినను ఇంకెన్ని జరిగినజరుగుగాక! మామహమ్మదీయమతమున కించుక చలనముకూడ కలుగదు. మీరెన్ని దురాలోచనలు సల్పిననేమగుగాక. మామహమ్మదీయమతముపృథ్వివెలయువరకును సశింహనేరదు. అట్టి మతమున కవమానము సయితము మేమోర్చుకొందుమా? హిందూమహమ్మదీయుల మొకటగుచోప్రపంచకమంతయు నాపియుంచమా! హిందూసోదరులారా, లెండు, మాతోరండు. మనమనపూర్వపు పగలను మరచిపోవలయుచు లెండు లెండు. మాకు సాయముచేయుడు ఏమిచేయవలయునని అడుగకుడు. ఏమిచేయుటకునూ సిద్ధముకండు. మనమందరమును ఒక్కమాతృగర్భముననే జనించితిమని మరువకుడు. లెండు: లెండు: జాగుచేయకుడు, ముందు మనమాతృభూమికి స్వేచ్ఛతెచ్చుటకు పూనుకొనుడు, అట్లుచేయుటకు సర్వవిధములను ప్రయత్నించుదమురండు. ముందు మనముస్వతంత్రులమైనగాని మనమేపనియు చేయజాలము. మామహమ్మదీయజాతీయందుపుట్టిన వారెవరును వెనుతీతురనితలంచకుడు. వెనుతీసిన ఆత్మహత్యచేసికొనిన వారగుదురు. వేయికంకలేల, నిశ్చయించుకొంటిని. ఇదే నాప్రతిపత్తి గైకొనుడు,

శా॥ నేనేపౌరుషజాతివాడనయితే నిక మామహమ్మద్ నుతుల్
ప్రాణంబుల్ భువిగల్గియున్నయెడ, నార్యావర్తదేశంబిదే
యైనక, జంకడు పోకతాలి, యిక భూమ్యాకాశముల్ డొల్లగా
రానీ రక్కసకోటిన్నైన నతి సీల్లక్ష్యంబునఁ ద్రుంచడే॥

(గాంధి ప్రవేశము)

గాం— శాంతింపుము. శాంతింపుము ఏమి యీమూఢత్వము. “అహిం
సా పరమోధర్మః” అని యెరుగవా! ఇతరులవలెనే నీవును
అహంకారముజూపిన ప్రయోజనమేమి? కార్యముసిద్ధింపదు.
శాంతిమార్గమే జయమునకు రూఢియైన పథముగాని నీవంటి
తేజోవంతు లాగ్రహులగుచో విప్లవము వాటిల్లదా! నమ్మది
వలన సాధించవలె గాని తొందరపడిన ప్రయోజనమేమి.

షా— ఏమి! తొందరపడుచుంటినా! పౌరుష ప్రతాపంబులన్నియు
చల్లారిన మీవంటివారామాకు సలహాలనిచ్చుట. సరిసరి కను
కనే మనస్థితి యింతహీనముగా నున్నది.

గాంధి— ఓపౌరుషమూర్తి! నీవలె నేను పౌరుషవంతుడకాక పోయి
నను నీ ఆగ్రహమువిడి శాంతచిత్తుడ వయ్యెనవేని నీకొక సందే
శమును దెల్పెదను.

షా— కట్టా! యితడు మహాత్ముడని యెరుగక ఏమేమియో
యిష్టమువచ్చినట్లు వదరుచుంటిని. మహాత్మా! తామెంతచెప్పి
నను నా ఆగ్రహతీవ్రాసలమింకను చల్లారకున్నది. తామేమి
సెల విచ్చెదరు.

గాంధి— ఓప్రతాపమూర్తి, నీపౌరుషపటుత్వమున కెంతయు సంతసిం
చువాడ నైనను కాలమునెరింగియు కర్తవ్యమును దెలిసి
కొనియు మెలగవలెనని నాకోరిక.

ఉ॥ శాంతమవీడి యాగ్రహము సల్పిన కార్యముసిద్ధిజెందునే?
స్వాంతమునందు సర్వము వశంబుననుంచియు గీడుమేలులా
సాంతముగా నెరింగి పనిసల్పిన మేలగుగాని, తొందర
గంతులుపెట్టి దూకుటల గల్గు నె కోర్కెఫలంబు మిత్రమా॥

మరియు

మ! అలపాశ్చాత్యులబోలె మూఢమతులై యాలంబులకొజేసి ల
తులప్రాణంబుల దీయనెంచుటయె యుక్తంబౌనొకో ! నాదుమా
టలనాలింపుము, శాంతిమార్గ మతికష్టంబేయగుకాక లో
కులకు నేర్పుచు నేర్చుకొన్నయెడ కోర్కుల్ నెగ్గవో యెంచుమీ॥

ఓయీ! పౌరుషాలి! నాయందనుగ్రహముంచి నామనవి విందు
వేని నీయనుమానములన్నియు తీర్చెదను.

షా—మహత్తా ! శాంతము శాంతమనికలికెదవు. ఇన్ని వండ్లనుండియు
పాతుకొనియుండి యింత నిరంకుశాధికారమును సాగించుచున్న
యీ ప్రభుత్వమును శాంతముచే సాధింప గలమనియా మీ
యూహ.

గాంధీ—లేకదౌర్జన్యముచే సాధింతమనియా నీతలంపు. దౌర్జన్యమున
నిశంసగింపఁగలము నేయుచున్న ఏర్లాండుదేశమేమి సాధించ

దారి తేరిన జర్మనీ యేమిసూట
రొకమాగఁమునెరుగక దౌర్జన్య
పైరు. పూర్వము మన తూర్పు
రి చూపెనో యిప్పుడును మన
పంచమునకు బోధింపవలయును.

కు చింతకాయలు రాలుననియా
లాడుట వలన మనమేమి సాధిం
నెక్కుకొలదిని మనము లొంగి
రుచెప్పుట.

తిమార్గ ముడుతెయూపులవంటి
తము ముమ్మాటికిని శాంతమే.
యిపై నాధారపడి యుండును.

అత్మశక్తికన్న వేరొక మించినశక్తిలేదు. అట్టి అత్మశక్తిని మనము స్వాధీనపరచుకొనిన విశ్వమంతయును మన స్వాధీనమైవట్లే. అనగా మన అంతరాత్మను మనస్వాధీన పరచుకొనిన ప్రపంచమంతయు మనకు లోబడియుండును. అప్పుడు మన కెట్టి బాధలును బాధలుగా లోచవు. అప్పుడు మన కసాధ్యమై వదేదియు గనుపించదు. ఇదియే నాసిద్ధాంతము.

షా—మీరు చెప్పు విషయములు కొంతవరకు నాకు వచ్చినవి, కాని నామనము వేరొక దారిని పరుగిడ జూచుచున్నది.

గాం—మిత్రమా! నీవాలోచించు విషయము రెండవపక్షము. నిజమునకు దౌర్జన్యమవలంబించి మనమేమిజేయగలము! ఆయుధములవాసనకూడ చూచి యెన్నేళ్ళయినది? పోనీ ఒకవేళ చేయగల్గినను ఉత్తమమార్గములు విడిచి రెండవపక్షముగు మార్గమున పోజూచుట శ్రేయస్కరమగునా?

షా—అవును అదియును సత్యమే నామనముకూడ ఆలోచనలోపడినది. మీరు చెప్పినవన్నియు నిశ్చయములనియే తోచుచున్నది.

గాం—మేలు, మిత్రమా! ఇంకకొంచెము సావకాశముగ విందువేని నామతమును సంపూర్ణముగ నంగీకరించెదవని నేను నమ్ముచున్నాను.

మరియొకసారి సీదౌర్జన్యమునుగూర్చి చెప్పెద వినుము.

సీ॥ దౌర్జన్యమున దురంధరుడై నెపోలియన్ •

జగమెల్ల నేలగా జాలెనొక్కొ

దౌర్జన్యముని స్వాతంత్ర్యమీ కమెరికా •

నణచిరే బ్రిటిషు రాజ్యంబువారు

దౌర్జన్యమగర్గాన దర్పంబుజూపిన •

జర్మనీ యేపాటి జయముగాంచె

దౌర్జన్యపథమున దరిజేరగాబోరు

నైర్లాండు దేశమేమయ్యె నేడు!

తే॥ గీ॥ ఇచ్చటదౌర్జన్యమునుజూపి యేమిమూట

గట్టుకొందుడు రాజ్యవర్గంబువారు ?

పరమమానీంద్రు ప్రహ్లాదువరపథంబు

శాంతిమూర్తాన సాధింపజాలమేమి?

మిత్రమా! మనమింకబోయి శీఘ్రముగ కలకత్తా మహాసభకు జేరి, అచ్చట మనసందేశమును దేశమునకు వెల్లడింతము.

పో—మిత్రమా, కాలమునకు కట్టుబడినట్లే, నీళ్ళాంతమునకుగూడ నేను కట్టుబడితిని. ఇంక నీచూతనచూర్ణమున నడుగుదప్పక వర్తించెదను. పోవుదమురమ్ము. (నిష్క్రమింతురు).

2 రంగము. (కాంగ్రెసుభవనము) కలకత్తానగరము.

(బాలభటులు. కాంగ్రెసుసభాలంకారము:—)

(సిగ్గులు వినబడును.) (బాలభటుల నైన్యము ప్రవేశము.)

నాయకుడు—బాలభటులారా! కాంగ్రెసుసభాలంకారములు పూర్తి అయినవి గనుక, మనమందరము చిన్ని చిన్ని సంఘములుగనేర్పడి అప్రసరమైన పనులన్నియు చేయుదము, రేపటిదినమే కాంగ్రెసు మహాసభకూడును. ఈరోజు అధ్యక్షులగు లాలా లజపతి రాయగారును, మహాత్మాగాంధీ మొదలయిన నాయకులు నరుదెంచెదరు. వారికి స్వాగతమిసంగి, వసతుల నేర్పరుచు

1 • ప్రాస్తుదేశమునకు పూర్వము చక్రవర్తి, అతడు యూరపునంతయు గడగడలాడించెను.

2 • అమెరికా పూర్వము బ్రిటిషువారిక లోబడినరాజ్యము వారు తిరుగబాటు చేసి స్వతంత్రరాజ్యము నేర్పరుచుకొనిరి.

3 • మొన్నటి మహాయుద్ధములో జర్మనీ యోడిపోయినది.

4 • ఐర్లాండు దేశమిప్పటికి స్వరాజ్యముకై పోరాడుచున్నది. ఇంకను జయింపలేదు.

టకు మనము త్వరితముగ పోవలయును. 1 వ నెంబరుముతా
ధూమ శకటాలయమునకు వెళ్ళి వివిధప్రదేశములనుండి వచ్చు
ప్రతినిధుల తీసుకు రావలయును. 2, 3, 4 వ ముతాల వారు
సభామంటపమునందును, ద్వారములయందును నిలువబడి
అజ్ఞల నిర్వర్తించుచుండవలెను. 4 వ ముతావారు అత్యు
సర శార్యములకై నిలువలోనుండవలయును. 5వ ముతావారు
అగ్రాసనాధిపతిగారి యాజ్ఞ లో నుండవలయును.

(తెరలో) మహాత్మా గాంధీకి జేయ్ లజపతిరాయ్ కి జేయ్.
అరుగో నాయకులరుదెంచుచున్నట్లున్నారు. మనమిక శీఘ్ర
ముగ పోవలయును. రెండు. (అందరు కలసి)

(నవరోజు - త్రిశ్రీజాతి - ఏకతాళము.)

స్వదేశమాతనీ, సదాచరితముల్
సదామదిన్ భజించెదన్ ముదంబుగూర్చుమా॥
వరాలతల్లి మా మొరాలకింపుమా
బిరాస కనికరానగని, వరాలొసంగుమా॥ స్వదేశ॥
శ్రీతార్థిచూతమా, హతాశిపూతమా.
హితంబుగరపి మముకృతార్థ, మతులజేయుమా॥ స్వ॥
(నిష్క్రమింతురు)

తెరలో (మహాత్మా గాంధీకి జేయ్. లజపతిరాయ్ కి జేయ్.
షోకతాలికి జేయ్)

[ప్రవేశము:—లజపతిరాయ్, గాంధీ, షోకతాలి, నహూర్
వగ॥ బాలభటులు దేశీయ గీతములు పాడుచుండ
నాయకుల ఊరేగింపు]

బాలభటులు— (అందరు)
భూసాళరాగము — చాపుతాళము

1 “మేలుకొనుమీ భరతపుత్రుడ
మేలుకొనుమీ సుజనమిత్రుడ

మేలుకొనుమీ సచ్చరిత్రుడ
మేలుకొనుమయ్యా వత్సా! మేలుకో!

2 వేడుకను జాతీయతాయను
వేగుచుక్క పొడిచె నదిగో
కూడి “వందేమాతరం” యని
కుక్కుటములరచెన్ వత్సా మేలుకో!

3 అంతటను నవశక్తియనియెడు
కంతిపుంజము తేజరిల్లెను
మంతనాబున నూతనోద్యమ
మారుతమువీచెన్ వత్సా!

4 అందరును నీకంటెముందట
నడుగులిడుచును మెలగుచుండగ
పందవలె నిటు నిద్రావ్రావగ
పాడియగునయ్యా! వత్సా!

5 ఒక్కప్రాణమె యందరిది మా
దొక్కమనసే యందరిది, మే
మొక్కమార్గమె దొక్కగలమని
నొక్కివక్కాణింప వడిగా మేలుకో! వత్సా మేలుకో!

(నిష్క్రమించును)

తి వ ర ం గ ము.

మహాసభ ప్రారంభము.

(అధ్యక్షకోపన్యాసము.)

ఆహ్వానసంఘాద్యక్షుడు—

శ్రీ. గీ. భారతీయ వంశోద్ధర ప్రముఖులార,
హైందవము నూతన వికాసమందు వేళ

మొలకలెత్తిన చక్కని పూవులార,
దేశభారంబు శిరముపై ధీరులగుచు
మోయసంసిద్ధులగు మహానీయులార,
స్వాగతము మీకు నో మహాసభ్యులార॥

(అని సభపై పుష్పములుజల్లి) ఈ మహాసభకు దేశభక్తా
గ్రామ్యులగు శ్రీ లాలాలజపతిరాయగారు అగ్రాసనాధిపతిగా లభిం
చినందుకు మనమెంతయు కృతార్థులము. వారి నాయకత్వమున యీ
మహాసభ జయప్రదముగ నెరవేరునని నమ్ముచున్నాను.

(అని లజపతిరాయగారికి పుష్పహారము వేయును.) కరతాళములు.

లజ— దేశీయమహాజనులారా! సోదర సోదరీమణులారా! ఈమ
హాసభకు నాకన్న నధికులగువా రెందరోయుండ నన్నే అగ్రాస
నాధిపతిగా నెన్నుకొన్నందుకు మీ కెంతయు కృతజ్ఞతాపూ
ర్వక వందనము లర్పించుచున్నాడను దేశము మహాకష్టదశ
యందున్నది. ముందు చేయగగినపనిచూడ ఘోరసముద్రము
వలె నంతులేనట్లున్నది. ఈ తరుణముందున తిలకుమూర్తికూడ
గతించెను. భారమంతయు ఏయొక్కరును మోయతగినదిగా
గన్పించుటలేదు. ఆసేతు హిమాచలపర్యంతము సర్వశాంత
ముల నుండియు విచ్చేసి యీ సభాభవనము నలంకరించిన దేశ
భక్తులగు మీరందరును కలసి మెలసిబాగుగ యోచించి కర్త
వ్యము నిర్ణయించవలెను. విషయము లనేకములుగానున్నవి,

శీ॥ ఒక్కడే లోకమాన్యుండు లోకమువీడి

పోయె దుఃఖంబింక పోవుటెట్లు

స్వాతంత్ర్యమడుగంటి సౌఖ్యంబు చల్లారె

భరతమాతకు స్వేచ్ఛనరుగుటెట్లు

మతమునకవమానము తటస్థమై మ

హమ్మదీయుల శాంతి నరయుటెట్లు

తీవ్రమైవీచుజాతీయ వాణావర

అము శాంత పడుభాగ్యమమరుటెట్లు

గీ॥ ఆగ్రహము జూపుటకును సరయుధులము

పౌరుషమునూడ బెరుక జీవచ్ఛవంబు

తై మనెడు సోదరులను పంజాబుజనుల

గొట్టి రక్తంబు కాల్యలగట్ట జేసి

నట్టి షరమకిరాతుల నక్కటకట !

గ్రామమార్గంబునను శిక్ష జేయు టెట్లు॥

మరియు

మ॥ కడుసందిగ్ధము కాని, మిట్టితరిజంక భారతీయాశయం

బడుగంటుక, గలుగంగనేరదు స్వరాజ్యంబింక నెన్నేండ్ల, కే
ర్పడగాబోదు స్వతంత్రజీవనము, దూరంబాను సాభాగ్య, మె
న్నడుతొమంబిల వీడిపోవదు, మనంగా దుర్భరంబా నిలక.

సభాసదులారా, దేశము నానాటికెట్టి యధోగతి పాలైనదో
ఇంచుక గమనించుడు

మత్తేభమానిక

ఘనశైలంబులనుండి జీవనదులే యేకాలముల్ బారగా
వనముల్దోట లరణ్యముల్ మిగులసాభాగ్యంబు గల్పింప, నీ
ధనధాన్యంబులరాశి, హైందవుల స్వస్థానంబు రాజిల్లుచో
గననెవ్వారికి కండ్లుగుట్ట? విటసౌఖ్యంబొప్ప జీవింపగా
జనినారెందరు లోకు? తెందరిక స్వేచ్ఛ వేలనార్జించి పై
కనుపకజాలిరి, వరకంబుపయి ద్రవ్యంబెంత కాజేసి నా,
రనికొబోయిన రూకలెన్ని, మననన్యాయంబుపాల్జేసి నా
శనము! సేయగ హేతువెయ్యది, స్వదేశంబందు సేయంగనే
రనివృత్తులగలవే! దలంచుకొనడా ర్యావతక దేశంబనక
ఘనమెప్పటిదో! లోకమంతకును మార్గంబెద్ది జూపించెనా

ఘనతః నిల్పి, స్వదేశవస్తువులదక్కఁ వేరవర్జింప నె
మ్మనమందొక్కటే దీక్షబూనుకొని తామంబిందుఁబోగొట్ట నూ
కొనుడి, సోదరులార, నిశ్చయముకోర్కుల్ వేగమిడేరెడుక.

సోదరులారా, నానాప్రాంతములనుండియు నమితోత్సాహులై
కార్యదీక్ష గైకొనుటకు విచ్చేసిన దేశసేవాదురంధరులగు మీచేనలం
కరింపబడిన ఈసభామంటపమునందు భారతీయ నూతన తేజోలక్ష్మి
తాండవంబాడుచు కన్నులపండువ యగుచున్నది. మనప్రస్తుత కఠక
వ్యము విషయములో గాంధీమహాత్ముడు సహాయనిరాకరణ తీర్మానము
నుపపాదింపబోవుచున్నాడు. సమర్థులగు వేనకువేలు మీరందరుండగా
నాఅభిప్రాయము ముందుగానొసగుట సమంజసముగాదు. మొత్తము
మీద సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతము నంగీకరించువారలలో నేనెక
డను. ఆతీర్మానమునందలి వివిధాంశములను బాగుగాచర్చించి మీరే
యీసభాముఖంబున నిర్ణయింపవలసియున్నది. ఇప్పటికేచాలకాలాతీత
మైనది. విషయనిర్ణయసభ సత్వరము కూడవలయును. విషయము లనే
కములున్నవి. కావున నాయుపన్యాసమును చాలించి యీనాటికీసభను
ముగించుచున్నాను. మరల రేపటిదినము మహాసభకూడును.

(కరతాశధ్వనులు)

(తెరపడును.)

4 వ రంగము— (కాంగ్రెసులో ఒక పక్షమువారు)

(ప్రవేశము స్వాభిలాషి)

స్వా—స్వాభావ వైచిత్ర్యమేమియోగాని, అంతరాత్మ నెంతయగుచు
కొన్నను అణగియుండదుగదా! దేశీయమహాసభను కండ్లజూడ
కుండ నుండమనిన ప్రాణమొప్పదు. అచ్చటికేగిన మామ్మ కం
డ్లజూచువారెవ్వరు? విషయ నిర్ణయ సభలో నడుగుపెట్టుటకు

గూడ మాకు ప్రాప్తములేదుగదా. పోనీ. మాడిపన్యాయము
లైనా చక్కగా విందురేమో యనిన, కేకలు, అల్లరులు, అరు
పులు ఎంతసేపుజూచిన లోకమాన్యుడు, మహాత్ముడు అని పడి
చచ్చేవారేగాని, మాపేరు ఊరుతలచు వారెవ్వరును లేరు.
అనామధేయులమై వారితోపాటు పడియుండేదానికన్న వేరే
ఇంకొక సభ పెట్టుకొనిన శుభ్రముగా మనమే శక్తిరీలము,
మనమే పెరిసి డెట్లము కావచ్చును. మన యిష్టమువచ్చినట్లు
మనముచేసికోవచ్చును. ఈకలకత్తాకాగ్రెసులో మనమాట
యేమిసాగేటట్లు గనబడలేదు. ఈసంగతి నాయితరమిత్రులతో
నాలోచించెదను.

అదిగో సగర్వియిటులనే వచ్చుచున్నట్లున్నాడు.

(ప్రవేశము సగర్వి)

స—నమోనమః.

స్వా—నమోనమః ఏమిండివిశేషములు?

స—ఏమున్నవండి. చూచినారా విషయ నిర్ణయ సభకు అందరు
గాంధీగారి అనుచరులే ఎన్నుకొనబడిరి

స్వా—నేననుకొనుచునే యున్నానెండి. మనకు తెలిసిన విషయమే
దాని కాశ్చర్యమెందుకు.

స—ఇకముందు చేయవలసిన పనికి మీ అభిప్రాయమేమిటి.

స్వా—ఏమున్నవండి. ఇట్లా అనామధేయులమై యెన్నాళ్లు పడియుం
టాము చెప్పండి. ఈసాదాగుంపు మనమాటల లక్ష్యపెట్టడు.
కాబట్టి మనము ప్రత్యేకముగా యుండవలసినదే.

స—ఈజనులదొక లెక్కేమిటండి. వెనుక నుండు చూడకుండా
గుడ్డెదు చేలోబడ్డట్లు, ఈజనసమూహము ఏదారిని బడితే
అదారే. వట్టిఅరపులేగాని, సరిగా పనిచేయవలసి వచ్చినప్పుడు
వారిసంగతి తెలును. మనమందరము బాగాపట్టుపట్టితే వాళ్లు

తిరుగుతాగులెండి.

స్వా—లేదండి. అవియన్ని పిచ్చిభ్రమలు. అచ్చట మనమాటలెవ్వరును విశ్వసింపరు. మనము వేరొక సభను బెట్టుకొనిన బాగుండును.

స—ఉండండి. తొందరపడవద్దు. ఈసభలో గాంధీని గెలువనిస్తామా? మనవాళ్లందరు వచ్చినాశు. పైగా జాతీయవాదులలో చాలమంది గాంధీకి వ్యతిరేకం. వాళ్ళు మనము కలసినయెడల ఆయన కపజముం నిశ్చయం మన బిశ్మెటుడేవి మన పక్షమున్నది. అబిడ తలచుకొన్నయెడల నెంత పనినైనను జేసే తీరును.

స్వా—అవును ఆమాట సత్యమే. అయినను మనవాళ్ళింకను చాలమంది సభకువచ్చునట్లు చేయవలయును. “అదిగో అధికారా భిలాషిగారు” వచ్చుచున్నట్లున్నాడు.

(ప్రవేశము అధికారాభిలాషిగారు.)

అధి—(తనలో) నామిత్రులందరికిని యేవోపదవులు లభించినవి గాని, వీరిరువురు మిత్రులకు మాత్రమింకను ఫలితము కలిగి గుండలేదు. కానిమ్ము, త్వరలో కార్యము సిద్ధించును. (సమీపించి) మిత్రులారా! యేమియో దీర్ఘాలోచన చేయుచున్నారే?

స్వా—ఓహో! అధికారాభిలాషిగారా! మీగౌరవపదవికి మేముంతయు సంతసించుచున్నాము. ఏదియో పనిమీద దయచేసి నట్లున్నదే?

అధి—మిత్రమా! నేను మీగౌరవకే వచ్చుచున్నాను, ఈమహాసభలో మనపని అటో ఇటో తేలును.

సగ—మేమును ఆవిషయమే విచారించుచున్నాము. మనము చేయవలసినపనికి మీ అభిప్రాయమేమిటి

అధి—ఏమున్నది. మన వారందరిని తయారుచేసికొని సభకు సిద్ధముగా పోయి, సాధ్యమైనంతవరకు గాంధీని గెలువనీయకుండా జేయవలెను. అధికారులు ప్రత్యేకముగా మనతో చెప్పియున్నారు.

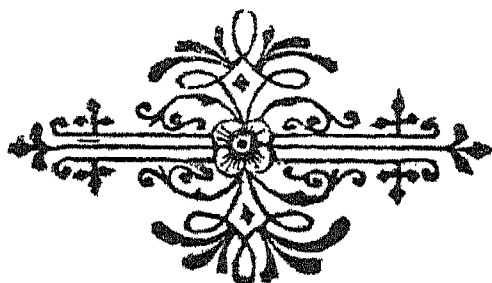
స్వా—అధికారులకు మనమిప్పుడు జ్ఞాపకముండదు లెండి. చివరకు మన పని ఉభయసన్యాశం అన్నట్లు అయ్యేట్లున్నది.

అధి—లేదు లెండి. మీ కాభయమక్కరలేదు. మొన్న చే మీ ప్రశంస గూడ వచ్చినది. మనమనుకొనిన విషయము త్వరలోనే అవుతుంది లెండి మీ రేమియు తొందరపడనక్కరలేదు.

స—సరే. సభ పెట్టుకొనుటలో మీ అభిప్రాయమేమిటి.

అధి—ఏమో లెండి ఈతడవకు పెనుగులాడి యెట్లాగైన యీ సభలో గెలువ ప్రయత్నింతము. అంతగా కాకపోతే మళ్ళీ వచ్చేనాగ పురము కాంగ్రెసుకు మనము పోనేవద్దు. రండు మనమిక శీఘ్రముగ పోయి మనకున్న బలంబుల సిద్ధపరచుకొని కాంగ్రెసు సభకు పోవుదము.

(నిష్క్రమింతురు.)

గాంధీ విజయము

తృతీయాంకము.

కాంగ్రెసు మహాసభ :—కలకత్తా నగరము.

30000 జనము.

లజపతిరాయి అధ్యక్షుడు:—వేదికపై మహాత్మాగాంధీ.—

నెహ్రూ, షాకతాలి, ఫాల్, దాస్, మాలవ్యా,

బిశెట, సరళాదేవి, వగయిరా.

లజ—మహాజనలారా ! విషయసిద్ధాంతసభ జయప్రదముగా ముగిసినది. నిర్ణయించవలసిన విషయములన్నిటిని మన నాయకులందరు చక్కగా చర్చించియున్నారు. ఇక తమ యనుమతికై యీ మహాసభయందుంచ వలసి యున్నది. నేటి కార్యక్రమమునందు మహాత్మాగాంధీగారి నూతన సహాయ నిగాకరణ తీర్మానము ప్రాముఖ్యమైనది. ఆవిషయమును చర్చించుటకు పూర్వము, మన దేశనాయకుడును, అఖండ ప్రజ్ఞాధురీణుడును, లోకపూజ్యుడును, లోకమాన్యుడును అగు శ్రీ బాలగంగాధర తిలక్ మూర్తి యవతారమును చాలించి స్వర్గస్తుడైనందుకు విచార సూచకముగ మనమందర మొక్క నిమిసము నిలువబడ వలయును.

(సభలో యావన్మంది తలదుస్తులను తీసి నిలువబడి, లోకమాన్యుని పరమాత్మకు శాంతిగలుగుగాక. “తిలక్ మహారాజుకు జేయ్.” అని కూర్చుందురు.)

లజ—తదుపరి మహాత్ముడు నూతనసిద్ధాంతము నుపపాదించును. తా మెల్లరు నోపికపట్టి ఆయన సందేశమును చక్కగా గ్రహింతురని వేడుచున్నాను.

(కరతాళములు చెలరేగి మిన్నంట గాంధీ లేచుచున్నాడు).

గాం—అగ్రాసనాధిపా! మహాజనులాగా! సోదర సోదరీమణులా రా!
హిందూ మహమ్మదీయ క్రైస్తవ సోదరులా రా! నేను తమ
యెదుట నుంచబోవు సహాయనిరాకరణ తీర్మానము తమయె
ల్లరి కిదివరకే తేటతెల్లమైన విషయము. ఇంతకు పూర్వము
సత్యగ్రహ వ్రతరహస్యములను తామెల్ల రెరిగియేయున్నాము.
మనసాంప్రదాయమున కనుకూలమైన సిద్ధాంతమును శ్రీప్రహ్లాద
దమానీండు కిదివరకే మనకు జూపించియున్నాడు. ఆ మహా
నీయుని,

నీ! కొండలెక్కించి పైనుండి క్రిందబడంగ
మించుకోవమున దొల్లించువేళ
హరిదల్ప వలదంచు కరిపదంబులదోసి
మట్టించి కడుహింస బెట్టువేళ
బడబాసలంబునఁ బడద్రోసి మంటల
కాహుతిగాజేయు నట్టి వేళ
కత్తికరాదులఁ గరములకు బూని పై
పైకి రక్కసి మాకదూకువేళ

తే॥ పైబడెడు దెబ్బలన్ని పుష్పములుగాగ
కత్తిపోట్లు ముత్తైపుసరుల్ గాగ మార
“హరిహరీ” యంచు నుంతేని వెరపులేక
శాంతిమార్గాన నెవడు మోక్షంబుగ నెనొ
అట్టిప్రహ్లాదు సత్యగ్రహవ్రతంబె
రాజమార్గంబు హైందవనైజమునకు.

దేశమున స్వరాజ్యసంపాదనకయి యిప్పటికెన్నేండ్లనుంచియో
అనేకరీతుల ప్రయత్నించుచున్నాము. కాని అన్ని యత్నములు విఫల
ములయ్యెను.

విధముల యత్నముల్ సలిపి సలిపి

వేసారె చాణబు; స్వేచ్ఛగాంచు

లేదు పూర్వపుదారులందు జనిన,

కెల్లను మార్గ దర్శకముగాగ

హాస నిరాకరణంబనంగ

తనపథము మనకు జేయుతన సగి

స్తిధియొకరైకు నాద్యలార !

వవిరుదిముల్ కాంక్షిం మిటొక్కటి

సర్కారువిందుకు జనుటయొకటి

వయస్కుల పీల్చి పిప్పిగ జేయు

విద్యకై భ్రమపడు వెట్టియొకటి

యగబుపేర నన్యాయంబుగావించు,

కోర్కెపైగల పిచ్చికోర్కె యొకటి,

కల దాస్యమురూఢిపగను నూతనచట్ట

మేసర్వమిడునన్న యాసయొకటి

యేటికి, మనమేమైనసరె స్వలా

భముగోరురాజ్య సంబంధమొకటి

కభూమికిగౌరవ పాత్రములగు

యములుగావు వాసని విడువవలయు

తిలోమనజన్మ దేశంబుగూడ

పుమర్యాదలనుగల్గి బ్రతికియుండె

చు రూఢిగా దెలియజేయంగవలయు.

అననేల, ప్రభుత్వమునకు అడ్డుడుటే నిరాకరించ

తు హిమాచల పర్యంతమాచరించెద రేని,

కవత్సరసహాయ నిరాకరణము వింతలన్

మహ్మదవశంబు, నగ్ధకభిన్న భావముల్

మత్వమున ముత్పథరాస్థలి సేవజేసినన్

సరియగు నాదుపద్ధతియె చాలిన యాయుధమిప్పు నమ్ముడి.

సభ్యులారా! ప్రస్తుతమింతకన్న యెక్కువగా చెప్పుటకు నాకే
మియులేదు. నామిత్రులనేకులు భిన్నా భిన్నాయములనుగలిగియున్నారు.
వారెల్లరు తమతమ యుపన్యాసములగావించినపిదప నాసంకల్పమును
మార్చుకొనుటయో, లేక వారికిప్రత్యుత్తరమిచ్చి మీయంగీకారమును
వేడుటయో జేసెద. ఇప్పటికింతటితో సెలవుగైకొనెద.

(కరతాళములు)

లజ—నెహ్రూగారు యీతీర్మానమును బలపరచెదరు.

నెహ్రూ—అగ్రాసనాధిపా ఆర్యులారా,

ఈతీర్మానమునకు మీయంగీకారమును గోరుటకుముందుకొన్ని
ప్రశ్నల నడిగెద. భారతీయులారా, వేపురుపంజాబు సోదరుల నిష్కా-
రణముగ వధింపుటచే రక్షణ క్తమైన హస్తములతోడ మీభుజములపై
తట్టి పిల్చుచుండ మీరంగీకరించి పోయి శాసనసభల గూర్పుండ
నిచ్చుగింతురా?

సభికులు. లేదు. లేదు.

నెహ్రూ—అసత్యములాడ నణుమాత్రమైన జింకులేక మహమ్మదీయ
మతమునకు ఘోరమగు నన్యాయముచేసిన ప్రభుత్వమువారి
న్యాయస్థానములకేగ నపేక్షించెదరా?

సభి—లేదు. లేదు,

నెహ్రూ—బుద్ధితెలియని పసిపాపల సకారణముగ గుర్రపుకొరడా
లతోమోదీయు, ముండుటెండలో పదునారుమైళ్ళునడిపించియు
పలుకష్టములుబెట్టిన వారి పాఠశాలలకే విశాలాచార్యురసంపి ఆత్మ
గౌరవమును ధ్వంసము చేసికొన నిష్టపడెదరా?

సభి—లేదు. లేదు.

నెహూ— లేనిచో, యీ సహాయనిరాకరణ వ్రతము నవలంబింపుడు. ఇట్టి ఘోరకృత్యము లికెప్పుడు జరుగకుండుటకు స్వరాజ్యమ త్యవసరమనిబయలుజేరుడు. గాంధీమహాబుషి వాక్యములు వేద వాక్యములుగా గ్రహించి యీ తీర్మానము నంగీకరింపుడని మిమ్ముల కోరుచు నా ఆమోదమును వెలిబుచ్చుకొంటిని.

(కరతాశధ్వనులు.)

లజ— పాల్ గారీ తీర్మానమునకు సవరణ నుపపాదింతురు.

పాల్— అగ్రాసనాధిపా, మహాసభ్యులారా, నేనును సహాయనిరాకరణ సూత్రము నామోదించువారలలో నొకడను. కాని ఆచరణ యందించుక మార్పుజేయు నావశ్యకంబెరింగి కొన్ని సవరణలను జేయనొచ్చితి. నేనొక్క మనవినిమాత్రము చేసెదను.

తే॥ గీ॥ గాంధీమహానీయునకు మిన్నగానుగాని
యైన నాకేదితోచు నయ్యదియె దెలుప
సాహసంబున పెద్దలసమ్ముఖమున
బలుక నెంచితి యమిముంపవలయును॥

నేజేయు మనవి యేమనగా?

చ॥ తిలకుమహామహుండనుమరించిన నూతన చట్టపద్ధతికొసలుపుట పాడియానిక, విచారణ సేయుదు నాదుభావములో తెలుపుదమాంగ్ల దేశమున తెల్లముగా కడసారి “భారతీయులకు స్వరాజ్య మిప్పుడిడకుండిన నూతన గాంధీమార్గమే గలదని” యింతలోదగిన కాలముగల్గును దేశ శిక్షకై ।

మనమీ నూతన సిద్ధాంతము నమలులో పెట్టుటకు పూర్వము ఆంగ్ల దేశమునకు స్పష్టముగా మనయద్దేశము తెలియజెప్పి మన అఖరుఆశ తీర్చుకొందము. ఈలోపల దేశమును బాగుగ తయారు చేయవచ్చును. శాసనసభలను ఇప్పుడే బహుష్కరించుటకన్న శాసన సభలలో నుండియే ప్రభుత్వము నాటకపరచుచు ప్రతిఘటనము

సల్పుచుండుట శ్రేయస్కరమని నేను గట్టిగా నమ్ముచున్నాను. ఇందు
మూలమున నన్నన్యధాచలంపులకు గురినివేడుచున్నాను. పంజాబుదురం
తములును, మహమ్మదీయుల ఇస్క-ట్లను, నామనంబునుండి వీడిపోజా
లవు. కాని ఆచరణయోగ్యమునెరిగి యీ సవరణకు మీరొకమోదము
నకై సమర్పించుచున్నాడను. (కరతాళధ్వనులు)

లజ— తరువాత చిత్తరంజనదాసుగారు సవరణను బలపరుచుదురు.

దాసు— అధ్యక్షకా, సభాస్థులారా, నామిత్రుడు చంద్రపాలుని
కన్న నేనెక్కువగా జెప్పనావశ్యకములేదు. స్వరాజ్య సంపాద
నకు మేమెల్ల రమును సాధిద్దులమై యున్నాము. కాని, ఎద్ది
సత్వర స్వరాజ్యప్రాప్తికి సరియైన మార్గమో యని విచారించు
చున్నాము. కావున నేచేయుమనవి యేమనగా,

మ॥ గురువర్యుండు తీర్థ్ మహానృపుడు మీకు మూడు దేశంబులకు
సరియకామార్గముజూపియేగె, నతడేసం దేశముక దెల్పిన
తైరగుక సేయుటె యుత్తమంబనుచి ప్రార్థింపంగ నే వచ్చితిక
సరసుండు త్రమ గాంధీసన్నుని ప్రశంసార్హుండుటంచెంచియుక॥

కావున నీలకు మహారాజుగారి అభిప్రాయములపై నాధారపడి
యున్న మా సవరణను తామందగంగీకరించెదరని ప్రార్థించి యింతటితో
విరమించుచున్నాను.

(కరతాళములు)

లజ— తరువాత షాకతాలీగా పుసన్యాసమును గావించుదురు.

షాక— అధ్యక్షకా, గాంధీమహాత్మా, హిందూను సల్మాన్ సోదగ
సోదరీమణులారా! నేటి యీ మహాసభయందు మన యిరు
తెగలవారమును కలిసిమెలసివర్తింపు నున్నందుకై కెంతయు సంత
సించుచున్నాడను. కాని, మనదుస్థితినిగూర్చితలచుకొన్నపుడెల్లను

హృదయ వేదన గగుల్కా నిబోవు మన్నది. అయ్యా, మన స్తితిని
గూర్చి యింకా గమనింపుడు,

సీ॥ కరకుకత్తులబోలు తురకబిడ్డలనెల్ల

నరలలో పలమూసి యణచినారు

నై జవిత్రములైన రాజపుత్రులనొక్క,

బోనులో పడద్రోసి మూసినారు

భీమ బలాధ్యులై పేర్కొన్న ఘూర్కు ల్

కాళ్ళచేతుల కల గట్టినారు

చాక్రౌఢిమౌ గన్న పంగ జెశజులకు

గుడ్డలు నోటిలో గుక్కెనారు

రణసింహులైన యారణజిత్తు సంతతి

కాళ్ళ సరకెలలచే గట్టినారు

గీ॥ పడుచు మొగలకు గాజులుదొడగినారు

ముసలులకు నోళ్ళుగట్టిగా మూసినారు

బుడుతలనుగూడ బంధింప గడిగినారు

కటకటా! కష్టమింక దుర్బుటము నైప

మాతృసేవా పరాయణ మానసులయి

నడుములుబిగించి సేవకై నడువరయ్య॥

సీ॥ ధర్మమార్గాను ర్తనమునక బాలించు

రాజులవంశముల్ రాలలేదు,

మిన్ను మన్నుగ జేసి మన్నుమిన్నుగ చేయు

మంత్రీవర్గ బెల్ల మాయలేదు,

బలపరాక్రమముల నిలయమై వెలసిన

క్షత్రియాంకురమింక చావలేదు,

భక్తియుక్తులు మంత్రశక్తిగల్గు మహమ్మ

దీయవంశము పృథ్వి బాయలేదు.

తే॥ గీ॥ కటకటా! కాని కాలగబు గలిగెగాన

నిపురుగప్పిన నిప్పుగా నెగడినాము

సిపురుద్రోసి నిజాగ్నిగన్వింపజేయ
మాతృసేవాపరాయణ మానసులయి
నడుములు బిగించి సేవకై నడువరయ్య!

నేడు మామహమ్మదీయ మతమునకు గొప్పవిప్లవము వాటిల్లి
నది. తుర్కీరాజ్యము ధ్వంసమగుటకు సంసిద్ధమైనది. మేము
హిందూదేశమున జన్మించినచు, ఎచ్చటనున్నను, మా మతధర్మ
ములను విడిచి చరింపజాలము. ఈఖిలాఫత్ వ్యవహారము తుర్కీ
దేశస్థుల కెంత సంబంధించియున్నదో, ఈదేశముననున్న 7 కోట్ల
మహమ్మదీయులకును, ఇంక ఏదేశముననైననుగల మహమ్మదీయుల
కును అంతే సంబంధించి యున్నది. ఈవిషయములో మాకనుకూల
మగ మాఖిలాఫతున కేమి అపమానము లేకుండ పరిష్కార మగు
వరకు మాజాతికిక నిద్రబట్టదు.

చ॥ మతవిషయంబులందు ననుమానమికేటికే ప్రాణముండనే
ని తురకజాతిహైన్యమవని భరియింపదు నేటిమాఖిలా
ఫతు వ్యవహారముల్ సరియవశ్యము సల్పినగానిస్వాంత మి
ట్లతిగదపించుటోద్భుకొన దంతనెన్నేహము మాకు నేరికే!

ఓ హిందూసోదరుతారా! మిమ్ము నెంతమాత్రమును నిరసిం
చుచుంటి ననుకొనకుడు. మాకు సహాయభూతులయి మాతోపాటు
కార్యసిద్ధికి గడంగిన మీకెంతయు కృతజ్ఞతాపూర్వక సలాము లొన
రించుచున్నాను. పంజాబునందు జరిగిన దురంతములు మన అందరికెని
నిరంతర హృదయవేదన గలిగించుచున్నవి. ఈవిషయములకు తగిన
పరిహారము జరుగువరకును, ఇట్టి విపరీతము లింకముందు జరుగకుం
డుట కావశ్యకమయిన స్వరాజ్యము ప్రాప్తించువరకును మనకు
శాంతము గలుగదు. మన మీరుతెగలవారమును క్షీర నీరములవలె
కలసిమెలసి వర్తించిన జయము నిశ్చయము. గాంధీమహాత్ముని సహాయ
నిరాకరణ తీర్మానమే మనకు శరణ్యము. నేనన్యధాతలంచి, శాంతి

మార్గమున ముక్తిగలుగ నేరదని అనుకొనిన వారలలో మొకడనేగాని,
యీమహాత్ముని యుపదేశముల వలన నాఅభిప్రాయమును విడిచితిని.
సహాయనిరాకరణమే మనకుగల ఆయుధమని గట్టిగా నమ్ముచున్నాను.
కావున నామహాత్ముడీయ సోదరులను, హిందూసోదరులను, ఎల్ల
రును ఈతీర్మానమును సంపూర్ణముగా నంగీకరించి తక్షణమే ఆచర
ణలో బెట్టెదరని ప్రాధికృతము, నింతటితో విరమించుచున్నాను.

(కరతాళములు)

లజ—తరువాత బిశేంటుదేవి యుపన్యాసమును గావించును. తామె
ల్లరును సావధానచిత్తులరై యాలకించెదరని వేడుచున్నాను.

బిశేంటు—(నిలువబడగా సభలోకల్లోలము)

లజ—నిశ్శబ్దముగా విందురని మరల వేడుచున్నాను. ఎవరినైనను సా
వకాశముగా వినుట ఉత్తమధర్మము.

బిశేంటు—సభాధ్యక్ష కా, సోదరులారా.

(మరల గోల)

చూల—సభాసదులారా! తమకిది న్యాయముకాదు. భిన్నాభిప్రాయ
ము. జూపునంత మాత్రమున యెరిని గేలినేయుట పాడిగాదు.
ఇంతకన్న నెక్కువగా జెప్పగలిగిన వాడనుగాను. దయచేసి
ఓర్పుతో నామెజెప్ప విషయములు విందురని ప్రార్థించు
చున్నాను.

బిశేం—మహాజనులారా! నేనీతీర్మానమునుగాని, సవరణచుగాని అంగీ
కరించువారలలో జేరినదానను గాను.

(మరల గోల)

లజ—మహాజనులారా! మీకిది న్యాయము కాదు. బిశేంటుదేవి
దేశమున కెంతయో సేవజేసినది. నేను భిన్నాభిప్రాయమును
జూపినంత మాత్రమున యీమహాత్మునిరసింపరాదు. ఎట్టి

వారికిని స్వేచ్ఛగా మాటలాడు నవకాశము గావలెననిగదా
మీరు గోరుట. అట్టియెడ మీఁప్పుడామె యిష్టానుసార
మామెను మాటలాడనియనిచో మీకే మీరు హానిజేసికొనిన
వారిగుడురు. దయచేసి ఆబిడ చెప్పునదంతయు నావకాశముగా
విందురని నమ్ముచున్నాను. (నిశ్శబ్దము)

చిత్రేం—నిశ్శబ్దముగా నున్నందుకు మీకువందనములర్పించుచున్నాను.

సీ॥ జననమొందినదాది తీణమైన విశువక

ప్రజలక్షేమంబుకై పాటుబడితి,

మీదేశమ నకేగు నాదిగా మీక్షేమ

మునకు ప్రాణము ధారపోయుచుంటి

దేశదేశంబులు దిరుగాడి ప్రతిచోట

చేయగల్గినదెల్ల చేసియుంటి,

నాజీవముండగానే జయించి స్వరాజ్య

మను కండ్లజూడగా బోదుచుంటి

గీ॥ నాస్వదేశంబు నాయూరు నాదుజనులు

నాదుసర్వస్వమును విడనాడి మీకు

సేవసేయంగ నిచటికి జేరియుంటి

అట్టి నన్న నాదరణ సేయంగదగునె॥

పశ్చిమ రాజకీయవిషయములలో నాకు భిన్నాభిప్రాయమున్న
దనుట వాస్తవము. పశ్చిమ మూఢాంధులై తప్పుదారుల బట్టుచు
న్నారని నేను గట్టిగా నమ్ముచున్నాను. నాకొక విషయము హాస్యా
స్పదముగా నున్నది.

మ॥ భళిరే! వత్సరమొక్కటే గడచులో స్వాతంత్ర్యమిప్పింతు నం

చలచాదస్తుమి మీకుబల్కుటయు, వహ్వ! యెంతసుజ్ఞానవం

తులు మీరందఱు వానినమ్ముటయు, నెంతో వింతగా నుండె చాలో

బలుకక సిగ్గుగుచున్నదేటి కటులక వాపోవుటలో వెట్టిమై॥

ఎన్నో యేండ్లనుండి, ఎంతమందియో తీవ్రప్రయత్నముల చేయగ

మనకీ నూతనచట్టము లభించినది. ఇదియే మనకు స్వరాజ్య ప్రారంభము.

చ॥ పరమదయాళు లొంగ్లజనపావనులెల్లరు నూత్నచట్టమున్
వరమణిగానుసంగిరి యవశ్యము దానిని స్వీకరించి య
ల్లరులకు పాలుగాక జనులన్ వ్యధఁబెట్టక హాయిజీవనం
బరయుట శ్రేయమెల్లరికి నప్పుడెస్వేచ్ఛయు గల్గునమ్ముడి॥

నేను జెప్పువిషయములు మీకిప్పుడంతగారుచింపక పోయినను ఒకప్పటికైన మీరు విచారించకపోరు. ఎవరో చెప్పిరని మీమీస్వ బుద్ధులను విడవాడుట బానిసత్వము. బానిసత్వమునుండి విముక్తులగుటకు కోరుచు, బానిసలుగానుండుట చాల విచారకరముగ నున్నది. ఈతీర్మానమును గాని సవరణనుగాని అంగీకరించుట ఔమకరము గాదని మరల నొక్కివక్కాణించుచు ఇంతటితో విరమించుచున్నాను. లజ—తరువాత శ్రీమతి సరళాజీవిగా రుపన్యసించును.

సరళా.— అధ్యక్షకా ! సోదర సోదరీమణులారా ! జడివాసకురిసి చల్లారినది. అయినను మనపై నేకధారగా గురియుచున్న దుండగ ము జడివాస యంకను చల్లారికున్నది. బిశెంటు వాక్కులు ముకిప్పుడంతగా రుచింపకపోయినను, ఒకప్పటి కైన వానిమాధుర్యము నెరుగుదుమని యాదీవి సెలవిచ్చెను. అట్లే రాచపుసిరిఫలమును భుజించునపుడు ఎగరుగాదోచినను తదుపరి మంచిసీరుద్రాగినను పానకముగా రుచించును. కావున పుసిరిగ ఫలమునుబోలు బిశెంటువాక్కుల రుచిగొనినపిదప మంచిసీళ్ళవలె సస్సంములైనను సావాక్కులుగూడ రుచించు ననుధైర్యముతో మీయెదుటబల్కుటకు నాహసించితిని.

అశ్వలారా ! మీపూర్వ వైభవము నించుక స్మృతికిదెచ్చు
కొనుడు.

సీ॥ దనుజాధములను వాక్కునగూల్చునల పతి
వ్రతల మహాత్మ్యమీవసుధలేదె
మల్లోకములనేలు మునుల శాపాయుధం
బుల పటుత్వంబిందునిలచిలేదె
పటుప రాక్రమశాలి పరశురామునినాటి
ధైర్యసాహసములీభాత్రిలేవె ?
పెనువిపత్తులు సంభవింపగా నవతార
మెత్తి బోచిన హరి యిపుడురాడె

గీ॥ ధర్మమేజయమనెడు పద్ధతి వహించి
పట్టువిడువక కార్యసాఫల్యమునకు
పాటుపడరయ్య స్వామిపై భారముంచి
హైందవులు వేగస్వాతంత్ర్యులగుదురవని ॥

శా॥ ఎందుకాడ స్వరాజ్యరాష్ట్రములు నేయే జాతులు వర్తకం
బందుక మేటిదశక వహించుటయు నీప్రాయంబునందక్కటా
హిందూనుందరి యెందుడాగె? సమయం బేతెంచెనిప్పట్ల నో
హిందూనందనులార లెండు, వడిరండి, మాతృసేవార్థమై ॥

శా॥ కందోయిదనపుత్తులగనుచు సౌఖ్యానందముక బొందుచుక
దెందంబందు చికాకెడుంగకయె బలోరీవిక విరాజిల్లు నా
హిందూనుందరి యెందుడాగె సమయంబేతెంచె నిప్పట్ల నో
హిందూనందనులార లెండు వడిరండి మాతృసేవార్థమై ॥

శా॥ ముందే మేమని హిందువుల్ నడువ మేముకముందుగాకున్నచో
బందెంబంచు మహమ్మదీయులొక చెంపక రూఢిగాబల్కరి
ముందేసిక్కులు పారశీల్ నడువ, మేముక మేముమేమంచు నా
నందంబొందుచు మాతృసేవకయి పూనక స్వేచ్ఛమైనుండు నా

హిందూసుందరి యెందుడాగె సమయంబేతెంచె సిప్పట్లనో
హిందూనందనులారలెండు వడిరండి మాతృసేవార్థమే!

సభాసదులారా! గాంధీ మహాత్ముడు తన యుద్యమమునంద
ఆడువారికి అవకాశమెక్కువగా గలిగింపనందులకు చింతిలుచు
న్నాను. మీకొక్కవిషయమును మనవిజేయుచున్నాను.

సీ॥ సరకానురుని వధింపగ కృష్ణుడేగుచో
సత్యమే యాలంబు సలుపలేదో,
పరమేశు నర్థాంగి పార్వతీసర్వదా
భర్తచేంతనె నిల్వబడగలేదో,
అతిసాహసముబూని పతికయి సావిత్రీ
యమునితో పరలోక మరుగలేదో,
తనభక్తిశక్తిచే ద్రాపది శ్రీకృష్ణు
వ్రత్యతునిగ జేసి ప్రబలలేదో,
(పురుషుల నుద్దేశించి)

గీ॥ భారతీయా భ్యుదయమందు పాల్గొనంగ
ఆడువారికి మీయంత హక్కుగలదు ;
(స్త్రీల నుద్దేశించి)
స్త్రీజనములార నిద్రబోజెల్లదింక
దేశసేవారతులరము తేజరిలుడు॥

సీ॥ అక్కలారా! ఇంకనైన మీపతులు న్యా
య స్థానముల కేగటాపరమ్మ
అమ్మలారా! మీప్రియతనూజులను పీల్చి
పిండెడు విద్యమాన్వింపరమ్మ
సోదరీమణులార! మీదుసోదరులకు
గాంధీసందేశంబు గరపరమ్మ
భారతీదేవి పుత్రీరతనములార
మాతృదౌర్భాగ్యంబు మాన్పరమ్మ

తే॥ గీ॥ తనయులుద్యోగములుజేసి దాన్యవృత్తి
 ధనమునార్జింతు రను నాశ గొనకుడమ్మ
 మాతృదేశాభిమానంబు మాననముల
 వెలయగా బిడ్డలనుప్రేమఁ బెంచరమ్మ॥
 కీర్తన.

“వినుతనుగుణశీల” మోస్తరు.

వినుడు సుగుణులార, నాచిన్నపమురు మీరు
 మనవిజేసెదన్ మీదేశము మరువకండికను మీరు॥ వి॥
 మానంబెట్టులైనను గాపాడుకొనక ప
 లయు; ఆపైనభువి స్వేచ్ఛగాంచు భాగ్యము లభించు ఈ
 పాణంబులికెందుకు మనభారతిసేవింపకనిం
 కేనాటికి కరుణ నాయీశ్వరుడిద్దర గనునో॥ వి॥
 ఇలకు మనసేవసేయటంకను గావలయు రా
 గలజన్మజన్మములసుఖంబుగోగవలయు॥ వినుడుసుగుణు॥

కావున, పిన్నలు, పెద్దలు, స్త్రీలు, పురుషులు, హిందువులు,
 మహమ్మదీయులు, క్రైస్తవులు— ఎల్లరును ఏవిధమైన భేదములను
 విడనాడి, యీ మహాయజ్ఞ సమయంబున గాంధీమహాత్మునకు శోడ్ప
 డెదరని ప్రార్థించుచున్నాను. (కరతా॥)

లజ॥ తరువాత పండిత మదనమోహన మాశవాగారుపన్యసించెదరు.

మాల॥ (కరతాశధ్వనులు) అగ్రాసనాధిపా ! ఆర్యులారా! తామెల్లరు
 శాంతభావముతో నేజేళ్ళవిషయములన్నియు విందురనిప్రార్థిం
 చుచున్నాను. సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతము నామోదించు
 వారలలో నేనొకడను. కాని, ఆచరణ భాగమునం దించుక
 భిన్నాభిప్రాయమును గలిగి యున్నానని మనవిజేయుచున్నాను
 అట్లని నన్నన్యథా తలంపవద్దు,

సీ॥ పంజాబుహత్యలు పంజలశోకాబ్ధిలో

ముంచెనం చెరుగకపోవలేదు,

తుర్కీ సమస్య హిందూ మహమ్మదుజాతు

లను కలంచు తెరుంగననియుగాదు,

దేశ ప్రభుత్వంబు జేసెను కృత్యంబు

లతి ఘోర మంచెరుంగకయుగాదు,

స్వాతంత్ర్యసిద్ధి సత్వరమ ప్రాప్తించు నా

వశ్యకంబెరుగని వాడగాను

గీ॥ అన్ని విషయములెరిగియే యున్న వాడ

బానిసత్వవిముక్తి సంప్రాప్తమగుట

యెన్న డాయన కడు వేచియున్న వాడ

కాని యెద్దిదేశక్షేమమానొ యెరిగి

అటులవర్తించు నాతురమందువాడ॥

మరియు,

చ॥ భయపడి వెన్నదీసెడు స్వభావమునాయదిగాదు జేశసే
వయె ననుకోరెనేని యిదే ప్రాణములీయగ సిద్ధమైతి, సం
దియముల బారదోలక యసిచ్చెను మూర్ఖము జొత్తుమేని యెం
తయుఁదలక్రిందలొదునూ, యదార్థమెరింగియు సంచరింపుడి॥

మ॥ ఇప్పుడో యింకొకకొన్ని రోజుల కొ వారేవారి మశ్చర్యలన్
విపరీతంబులుగా నెరింగి య పశాంతిక జేసికోవచ్చు, మీ
రిపుడి తీవ్రపుచర్యలన్ సలుగు గో గెట్లానొ మున్నుండికే
విపరీతంబులు పుట్టనున్నవియో మీవిధ్యుక్తమున్ నిర్ణయిం
చి, పసిక సల్పుచు దేశసౌఖ్యమిచ్చుడే చేకూరుకట్లయ్యెడక॥

గీ॥ గాంధీమహనీయు నేనెరుగనొకొ, అతడు

మానివర్మందు, శక్తిసామర్థ్యములను

వెలుగు లేకుండ వెలిగెను వీరమూర్తి ;

ఆమహాత్ముని జ్ఞానమహాత్ము జగతి

సర్వసామాన్యలకుఁ గల్గసాధ్యమగునె

యనెడుభీతి బాధంచు నన్నాద్యులార॥

కావున, మన శక్తిసామర్థ్యముల ననుసరించియు, జేశక్షేమమును మరువకయు, ఆచరణయోగ్యము లెరిగియు, మన కనుకూలమగు మార్గమున వర్తించుట శ్రేయస్కరము. తలక్ మహామహుని అవసానదశయందాయనను జూచుభాగ్యము లభించెను. అప్పుడాయన జాతీయవాదు లెవరును శాసన సభలను బహిష్కరింపరాదని స్పష్టముగా తెలియజెప్పెను. ప్రస్తుత తీర్మానవిషయములో చంద్రపాలుని సవరణయే నాభావముల కనుగుణ్యముగ దోషించున్నది. కావున తమరెల్లరు నాసవరణ సంగీకరింతురని వేడుచున్నాను. జేశ భారమంతయు భరించెడు నీమహాసభను జయప్రదముగా నెరవేర్చెదరని నమ్మును నింతటితో విరమించుచున్నాను.

లజ— మహాసభ్యులారా! తీర్మానము విషయమును, సవరణచుగూర్చియు చర్చ కొగుగ జరిగినది. వివిధనాయకుల యభిప్రాయములన్నియు బయల్పడినవి. ఇప్పుడు గాంధీమహాత్ముడు తన కడపటి యుపన్యాసమును గావించినవిన్నుట, కొందరియనుమతులును లెక్కింపబడును. గాంధీమహాత్ముడు తన రెండవ యుపన్యాసమును గావించెదరు.

గాం—ఆర్యులారా! సోదర సోదరీమణులారా! హిందూముసల్మాను సోదరులారా! నామిత్రులందరనేక విధంబుల భిన్నాభిప్రాయముల వెలిబుచ్చిరిగాని, మదీయోద్యమమును మార్పుశ్రేయగల ప్రతివాద మొక్కటియును వినియుండలేదు. కొందరు నాయుద్యమ మసాధ్యమని యందురు. అసాధ్యమనగా సర్థమేమియో నెరుంగవలయు. ప్రయత్నించినను చేయలేనిది యసాధ్యము. మన ప్రస్తుత యుద్యమమట్టిదిగా.

మరియు ప్రభుత్వముపట్ల మన అయిష్టము ననేకవిధంబుల దెలుపవచ్చుననియు, సహాయనిరాకరణయు వలన నెక్కువ యేమియు గలుగనేరదనియు కొందరందురు.

మ॥ అలపంజాబున స్త్రీలు బిడ్డలను వృత్యాసంబులేకే తుపాకులగాల్పించిన క్రూరచర్యలకునై రోషంబు; నిస్సాం తనూ

జాలకుఁ జేసిన దోహభావమునకుఁ జూపించు రోషంబు మా
టలసాధింతురే? భారతీయుల ప్రతిష్ఠ నిల్పు యత్నంపరే!

పంజాబు దురంతము లొక చెంప నిరంతర హృదయవేదనను
గలిగించుచుండ, రెండవ విషయముగు ఖిలాఫతు వ్యవహారము త్రోసి
వేయ దగినది కాదు.

చ॥ అరయమహమ్మదీయులును హైందవులిద్దరు నేత్రీయుగ్మమై
వరలును, రెండనొక్కరికి బాధలు రెండవవారివోను, వీ
రిరువురు నైకమత్యమున నేకముగా విహరింపకున్న, పాం
దరికస్వరాజ్యమెన్నటికి దాస్యవిముక్తియు గల్గదెప్పుడు॥

ఇప్పుడు మహమ్మదీయగుతమునకు గొప్పవిప్లవము వాటిల్లినది
ఈ సందిగ్ధసమయమున వారివిషయము మన విషయముగా గ్రహించి
వారికి తోడ్పడవలసిన భారము మనయందున్నది. నూతన చట్టమును
గురించి యిండుక ముచ్చటించుఁ—

తే॥ గీ॥ భారతీయుల రక్తప్రవాహమందు
తడిసినకరంబులకు ప్రసాదమునెసంగ
రుచికరింబొనె మీరెయెగుంగవలయు
వరమణిగ నూత్నచట్టంబు నరయ నగత
రాత్మ యొప్పునే, పంజాబుహత్యదలప॥

కొందరు మిత్రులు శాసన సభలయం జేమియో తలక్రిందులు
జేయవచ్చునను న్యాయమోహమున బడి యున్నారు. ఇప్పటికిన్ని
యేండ్లనుండియు శాసన సభ లేమి జేయగలిగెనో ఇకముందు నంతే
జేయగలవు. అదియునుగాక,

గీ॥ గడియ యేడాదిగాజూడబడుచునుండు
కాలముందున రిత్తతర్కంబులందు
విందులకే జేరి సంతస మొందుటందు
కాలమును వ్యర్థబుచ్చుగాగలమొలుపుదు॥

కాననసభ లెట్లు బహిష్కరింప బడవలయునో, న్యాయస్థానములును, ప్రభుత్వ విద్యాలయములు నట్లే తక్షణము బహిష్కరింప బడవలెను. న్యాయస్థానములను పేగుగలిగి అన్యాయస్థానములుగ సార్థకమై యున్నవి. ప్రస్తుత న్యాయస్థానము అన్యాయస్థానములుగాక మరియొకటి గాదని అందరును ఆమోదించు విషయమే. అదిగాక, దేశసేవ జేయుటకు న్యాయవాదులకు తదితరులకన్న నెక్కుడవకాశములున్నవి. కావున సత్వరముగ న్యాయవాదులు తమ తమ వృత్తులను మాని దేశసేవకై గడంగవలయును.

ప్రస్తుత విద్యాలయములు భారతీయులను జేయు విద్యాలయములుకావు. పాశ్చాత్య పద్ధతులపై నాధారపడిన విద్యాలయములు. అచ్చటివిద్యార్థులు దిట్టమైన నౌకరులయ్యెదరుగాని చక్కని స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచు, పౌరత్వపుహక్కుల గాపాడుకొనుచు స్వేచ్ఛగా జీవించు దేశభక్తులు గాజాలరు. కావున ప్రస్తుత రాజకీయ సంపర్కముగలవిద్యను సత్వరము విసర్జించి పవిత్రవంతులు గావలెను.

మరియు, నామిత్రులు కొందరు కొన్ని సందర్భముల యందు తిలక్ మహాత్ముని నామము వదీయోద్యమమునకు వ్యతిరేకముగాను పయోగించిరి ఆమహాశాసన వాక్కు వేద వాక్తుగావున నామిత్రులకుగల దురభిప్రాయమును సపరింపవలయును. ఆయన అవసాన దశ యందాయనను జూడగా, మహమ్మదీయులందఱును సహాయ నిరాకరణ సిద్ధాంతము వాచానిలో బెట్టుటకు సిద్ధమైన, తానును తన పక్షమువారును తప్పక వారితో పాటు వర్తించుమని సెలవిచ్చిరి. అట్టియెడ నామిత్రులకేల యీదురభిప్రాయము గలిగెనో ఆశ్చర్యము గానున్నది. ఈ విషయమున ప్రజలకు నిజము గనపరచవలయును.

(కనులు మూసికొని ఆకసమువంక జూచును.)

లజ—ఏమిది ! గాంధీసోదరు! డాక్టరముతో సంభాషించుచున్నాడు.

[ఇచ్చట గాంధీ పరమేశ్వరునిగూర్చి ధ్యానించుచున్నాడు.]

(తిలకు. పరమేశ్వరులొక రేయని యూహించునది.)

గాం—మిత్రా! సాక్షాత్ విష్ణుసన్నిధానమున విశ్రాంతి నొందుచున్న నీ యంతరాత్మ కిసుమంత చలనము గలిగించినందులకు తుమిం చవేడెదను. నీయుద్దేశము నెరింగియే మదీయోద్యమమును ప్రారంభించి యుంటిని. కాని మదీయ మిత్రులు కొందరు నురభిప్రాయమును గలిగియున్నారు.

మిత్రా!

మ! భవదీయాజ్ఞ సతిక్రమించియెపుడు వర్తింపగాలేదె యె ద్ది విధానంబు యెరింగి మీరిడినసందేశంబుగావించి, తీ భువివాటిల్లును లేనిపోని కలుషంబులలోకమాన్యండు వే రె విధానంబును దెల్పెనందు రిట తండ్రి తెల్లముక జేయవే!

గీ! భారత వికాసతక్కికి కట్టుకొమ్మ
సత్వర స్వరాజ్యంపు నిశ్చయపదంబు
నా “సహాయనిరాకరణంబు” దీని
ననుమతింపంగ నీసభ్యులందరెదుట
వచ్చి వేదవాక్యంబుల బలుకుమయ్య॥

ఏమిది మహానుభావుడిగకను రాకున్నాడు. నాయందనుగ్రహ ముతప్పేనా యేమి?

సీ॥ మహానీయునిన్నురమ్మని వేడుకొనుచుండ
దయచేయ వింతనిర్దయయటయ్య
అవతారమూర్తినికా యాచించిననుగాని
బలుక కుంటివదేమి పాపమయ్య
దివ్యచారిత్ర సందియము బాపగనిన్ను
ప్రార్థించిననురావు బరువటయ్య
లోకమాన్యా నీదు రాకకై యెదురుచూ
చెడు మమ్ము కనులవీక్షింపవేమి

గీ॥ ఆసలింక నిరాశలజేసికొంటి
కలియగంబున నేజేయుకార్యమింక
వేరుగాలే దడవులందు జేరుటొకటె
హతలక్ మహారాజ రావయ్యవేగ॥

(గాంధీ ధ్యానము నభిసయించును.)

(తెరలో — సభాస్థారులారా! పరమేశ్వరుండగు తిలక్ మూర్తి నిదే తలచుకొనుడు. మీ మీహృత్కమలములకు సాక్షాత్కరించి యాపరమాత్ముడేమి చెప్పునో వినుడు. గాంధీమహాత్ముని దైర్యము వీడనీయకుడు.)

(అండరును తిలకు మహారాజునుగూర్చి చింతించుచున్నారు. జనులెల్లరు విభ్రాంతిజెంద సభలోనొకడులేచి గడగడ వణకుచున్నాడు. ఆత డావేశుడైనట్లగపడుచున్నాడు. (వల్పుపెరుగుట.)

ఆవేశుడు: నన్ను మీరన్యథా తలంచుచున్నారు. నాకు మీ రన్యాయం చేయుచున్నారు. నామనన్ను కనిపెట్టండి.
(అనుచున్నాడు.)

లజ— ఎవరు నీవు?

ఆవేశ— నన్ను మీరు మరచితిరా! నేను తిలకును. నేను తిలకును—
నామాటలువినుడు, నేను మహ్మదీయులకు చేసిన వాగ్దానము మరచితిసనుకొంటిరా? నాకును గాంధీ మహాత్ముని కిని భేదము లేదు. వినుడు.

సీ॥ దార్జన్యమును బాపి ధర్మంబునిలుపంగ
పరమావధంబయి వరలునెద్ది
బానిసత్వముమాన్చి స్వాతంత్ర్యగరిమను
స్థాపింపనెద్ది వజ్రాయుధంబు

పామరత్వముమాన్వి పారత్వపుంహక్కు
నాలింపనెద్ది దివ్యామృతంబు
రాక్షసత్వంబును గ్రాలకుండగజేసి
కురమేశుదెల్పునే పరమకథము

గీ॥ అట్టి ప్రహ్లాదు సత్యగ్రహవ్రతంబు
అట్టి శ్రీగాంధీనూత్న సిద్ధాంత మదియె
హైందవ స్వరాజ్యసోపానమార్యులార
జాగి కేల నధిష్ఠింప సాగరయ్య॥

శాదరులారా !

కా॥ మీలోమీరము పోరుచుంటున్నదియే మేలైనకాలంబు ? క
ల్లోలంబై జగమెల్లతెల్లడిలగా లోకంబు స్వాతంత్ర్యతా
లోలంబౌ తరుణంబు మీరిటుల గోల్పోవంగ న్యాయంబాకో
మేలుకగీడును గుర్రెరింగి మనుడి మీరైకమత్వంబున॥

మరియు

క॥ జనవాక్యమే కర్తవ్యం

ఒను వాక్కులనమ్ము యఖిలహైందవ “కాంగ్రెస్”

జనవాక్యమెరిగి దెలిపెడు

మనవిని శిరసావహించి మనుడి ఘనత

(అని శాంతిచుచున్నాడు.)

(సభలో “తిలకుమహా

రాజుకు జెయ్” అనుధ్వనులు మిన్నంటుచున్నవి.)

౨జ— సభ్యులారా ! శాంతింపుడు శాంతింపుడు. మహాత్ముని తీర్మాన
ముచాలచుంది అధికసంఖ్యాకులచే నామోదింపబడినది. (కర
తాళధ్వనులు) ఇక జనుప్రపదముగా నాచరణలో బెట్టు భార
ముమీయందే యున్నది. ఈమహాసభానిర్మితమైన యీతీర్మా
నానుసారిము దేశమంతయు వర్తించునని పర్యేష్యకుని సర్వదా
ప్రార్థించుచు నీమహాసభ నింతటితో ముగించుచున్నాను.

సేలం. వి—(లేచి) మహాజనులారా! నేనిదివరకీ తీర్థానమునకు ప్రాతి
కూల్యము చూపినను, జనవాక్యము నామోదించి నాశాసన
సభాసభ్యత్వమును వదలుకొనుచున్నాను.

(శ్రీ మహాత్మా గాంధీకేజేయ్ అందును)

గాం. వెం—ఆర్యమహాజనులారా! నేనును ఇదివరకుకొంతవ్యతిరేకము
ను చూపినను, నేటినుండి సర్వమును త్యజించి గాంధీ మహా
త్మునకు తోడ్పడ నిశ్చయించుకొంటిని. మాఆంధ్రదేశమం
తయు సత్తేచేయునని హిందూనము చేయుచున్నాను.

(గాంధీ మహాత్మునకు జేయ్ శబ్దములు చెలరేగ సభ ముగియు
చున్నది. పెక్కండు గాంధీమహాత్మునిపై
పుష్పవృష్టి గురిపించుచున్నాడు.)

[భరతమాతకు జేయ్. హిందూ, ముసల్మానులకు జేయ్]

చతుర్థాంకము.

1-వ రంగము.

(ప్రవేశము మాలవ్యా.)

ఉ! కాలముతోడ బోవుటతికష్టతరంబయి తోచుచుండె, నే
వేళకు నప్పుడేమియొ సవిస్తరతకా మదిగురైరింగి యా
జాలున బోవకున్నయెడ సాగదొకించుక లోక మిప్పుడిం
కేలనొ నామనంబువిడి యేగవు సందియముల్ బలంబులై ||

కాలము స్వాధీనము తప్పిపోవుచున్నది. సహాయనిరాకరణమం
దినుమంతయేని మార్పు జేయకయే మహాసభ అంగీకరించినది. ఈవిష
యమున మహాసభ తొందర పడినదని నాలభిప్రాయము. నిజముగా
మహాసభా తీర్థానము శిరసావహించవలసియున్నను, ఈతీర్థాన విష
యమున మట్టుకు నాలోచించవలయును. తొందరపడిన ప్రయోజనము
కనుపించుటలేదు.

(ప్ర)వేశము కస్తూరి రంగయ్యంగారు ఆతురతతో)

క—మాలవ్యగారూ! తీర్మానము తలవని తెలంపుకా నెగ్గినదండీ ఇక
ముందు జరుగవలసినపనికి మీఅభిప్రాయమేమిటి?

మా—నామట్టుకు నేను ఈతీర్మానమును సంపూర్ణముగా నామో
దించుచు. శాసన సభలకేగుటయే కర్తవ్యమని యెంచుచు
న్నాను.

క—అమ్మయ్య, బ్రతికేపోయితిమి. ఈ సాదిగ్ధసమస్యను బాగుగా
విప్పి మాకందరకును దారిజూపించితరి.

మా—కస్తూరి రంగయ్యంగారూ తొందరపడవద్దు. కాలప్రవాహ
మెట్లు పారునో చూడవలయును.

క—చూచుటకేమున్నది.

క! జనులిపుడంధకారమున సంతసమొందుచు నూత్న పద్ధతి
గనులకు గప్పుకొందు రిక కాలమొక్కించుక మారునంతలో
గనపడుదాన లోపములు, గాన, మసంబులజంకికుండ శా
సన సభలందు దూరుట నిజాబని వెల్లడిసేతమి త్తరిక.

నే నిక సెలవుగై కొనెద. (నిష్క్రమించును.)

మా—నానుమట్టుకింకను సుసశాంతి జిక్కికున్నది. మనము పరి
పరివిధంబుల పోవుచున్నది. వెనుకకు పోయిన నూయియు
ముందుకేగిప గోయియు నన్ని చందంబయ్యె. భిన్నాభిప్రాయ
మున్నంతమాత్రమున వ్యతిరేకముగా పనిచేయగూడదు. మహా
సభాతీర్మానములను శిరసావహించుట లేక నిరాకరించుట
అనునది గొప్పవిషయము. అదియట్లుండ శాసనసభల
కేగుట, యేగకుండుటయా అనునది మరియొక గొప్పవిష
యము. ఐనను అనుభవమును బట్టిచూడ శాసనసభలలో
ఎక్కువగా జేయదగినపనిగూడ గన్పించుటలేదు. బహిష్కరిం
చినచో కార్యసిద్ధికి భంగమువాటిల్లునేమోయని భీతి గలుగు
చున్నది. అది అటుండ ప్రస్తుత తీర్మానములో కొన్ని మార్పు

లను జేసినచో ఈ నూతనసిద్ధాంతమే మోక్షదాయకమని తోచెడిని.

చ॥ మనమున నెన్నియేని యనుమానములై పొడనూపుచుండె, మా చినకొలదిగా మహాత్మునకు చేరువ యయ్యెడు నామనంబు, శాసన సభలందు చేరుటకు స్వాంతమదేమొకొ యొప్పుకుండె, నూతన పథమందె దేశమిక ధన్యత నొందెడు నంచుతోచెడిది॥

(ప్ర)వేశము గాంధీ)

గాం—(తనలో ఈతడేమియో దీర్ఘాలోచనపరుడై యున్నాడు. ఈతని మనమును దిప్తినగాని కార్యము త్వరలో సిద్ధింపదు. (ప్ర)పండిజ్జీ! మీకు భిన్నాభిప్రాయము గలిగినందు కెంతయు చింతిల్లుచున్నాను. త్వరలో మీమనమును ద్రిప్పకొని, ఈజేజీ యోద్యమమునకు తోడ్పడెదరని కోరుచున్నాను.

మా—మహాత్మా! నేనుమట్టుకు వెనుకంజవేయుచున్నాననియో మీ తలంపు. నామనస్సు నడినముద్రములో నీదులాడుచున్నది.

గాం—మిత్రమా! మీరు వెనుదీయువాడుకారు. కారని నేనుగట్టిగా త్రికరణశుద్ధిగా నమ్ముచున్నాను. నేనున్నను లేకున్నను మీరు యీయుద్యమమును కొనసాగింతురను ధృఢ విశ్వాసము తోగూడ నున్నాను.

మా—నాకేమిచేయుటకును తోచకున్నది. ఏదియెట్లున్నను దేశక్షేమముకన్న కావలసినది యెవరికిని లేదుగదా! ఎద్దిదేశక్షేమకరమో యని మన ప్రస్తుత వివాదము.

గాం—ఆవిషయము ఇంకను సావకాశముగా మోతీలాలు నెహ్రూ తోగలసి చర్చింతము రమ్ము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

2 రంగము.

మహాత్ముడాల్—కటకటా; ప్రాణము విసిగి విసిగి వేసారినది. దేశక్షేమములను తిరిగితిరిగి చేయగల ప్రయత్నములన్నియు చేసి తుడుకు నిష్ఫల మనోరథుడనై యిల్లు చేరవలసి, మహాత్ము

దీయ మతమునకు గలిగిన అవమానమును న్యాయమార్గమున తొలగింప ప్రయత్నించుట నిష్ప్రయోజన మయ్యెను. కొన్ని కొన్ని దేశములవారుబలికిన పలుకులు తాత్కాలికోత్సాహము కలిగించి ఆశనించుక నిలిపెను గాని, తుదకు వారివారి నిజ హృదయములు బయల్పడినతరి మోసపోతిమి. ఒగులపై నాధారపడియున్న వారిగతి యింతకన్న నెక్కువ వదులును. అయిన మనవిధ్యుక్తమును మనము నెవ్వేర్చితిమి జరుగజూపు కీడు మేలులకు పాశ్చాత్యులే కారణభూతులుగాని మనమెంతమాత్రము కాజూను.

మహమ్మదీయుల హృదయవేదన నానాటికి రగులుకొనుచుండ, హిందూదేశ దుస్థితి రోజురోజును ససత్పత్తి యగుచుండ, అయిరోపా దేశీయులు ప్రపంచక శాంతిని నెలకొల్పుటకై నానాజాతి సమ్మేళనము స్థాపితురట. అదియెట్లుకొన సాగునో వారికేతెలియును. అమెరికావారి విషయ మెరింగియే వారి యనుమతిని జూపించుటలేదు. ఇట్టితరి ఐరోపియను లొక్కరే ఎట్లు ప్రాపంచిక శాంతిని స్థాపితురో హాస్యాస్పదముగనున్నది.

ఇంక జేయు శ్రద్ధవ్యమేమియో యోచింపవలయు. దేశాంతరమున మేముప్రయత్నములు చేయుచుండ దేశములో గాంధీ మహాత్ముడును పోకతాలీ సోదరుడును జేయుచున్న ప్రయత్నములు వర్జనాతీతములు. అవును స్వశక్తిపై నాధారపడి యుండుటకన్న వేరొక సన్మార్గ మేమున్నది. స్వశక్తియే పరమశక్తి. స్వశక్తియే ముక్తిదాయకము. స్వశక్తియే మానుషలక్షణము. కావున స్వశక్తిపై నాధారపడియున్న యీస్వయనిరాకరణసూత్రమును సంపూర్ణ దిగ్విజయము జేసితిరవలయును తక్షణమే పోయి సోదరుని కలుసుకొని డైను సమాచారములెరిగి కృషిసలుప ప్రారంభించవలయును. అదిగో నారాక

నరింగి పోకతాలి ఇటునే వచ్చుచున్నట్లున్నాడు.

(ప్రశ్నము పోకతాలి.)

పోక—మహమ్మదాలీ! డేమముగా నరుదొచినందులకు సంతసించుచున్నాను. విశేషము తేమియు లేవుగదా.

మహ—సోదరా! మన అల్లాకృపయుండుటం జేసి యింతవరకు డేమముగా నిల్లునేరియుంటిని.

పోక—ప్రయత్నము లేమైన ఫలించెనా?

మహ—సోదరా! పాశ్చాత్యుల స్వభావ మెరింగియు ఫలించెనా యని యడుగుదువేమి? మనవిధిని మనము నెరవేర్చితిమి, అదియే మనకు గలిగిన ఫలితము.

పోక—నేననుకొనుచునేయుంటిని. ఏమియు నాశలేదుగదా?

మహ—మనస్వశక్తిపై నాధారపడుటయే మనయాశ. పోవుదము రమ్ము.

పోక—ఇంకొకరిపై నాధారపడి వారిని ప్రార్థించుటకన్న వేరొక నీచము లేదు. లాయడు జార్జిమంత్రిగారి మాటలు నీళ్లలో మూటలయ్యెనుగదా? మనగాంధీసోదరుడు యీషిషయముల నిదివరకే తెల్పుచున్నాడు, మనముపోయి ఆమహాత్ముని కలసికొని కర్తవ్యమూహించుదము రమ్ము. (అసీ నిష్క్రమింతురు.)

3-వ రంగము.

గాంధీ, మాంబవ్యా, నెహ్రూ, మహమ్మదాలీ, పోకతాలీ

లజపతిరాయి, (సమావేశము.)

నెహ్రూ—ఆసేతుహిమాచల పర్వతము సహాయనిరాకరణోద్యమమునానాటికి తీవ్రముగ రగుల్కొనిపోవుచున్నది. శాసనసభల విసర్జించువారును, ఎన్నికల విడుచువారును, పాఠశాలలు బహిష్కరించువారును, న్యాయవాదివృత్తిని వదలుకొనువారును రోజురోజుకు అధికమగుచున్నారు. విద్యార్థులందీ నూత

నోద్యమము చాల కలవరము గలిగించుచున్నది. అలిఘరు
విద్యార్థుల ననుసరిం పుటకు తక్కిన విద్యార్థులందఱును గట్టిప
యిత్తు నటులను చేయుచున్నారు

మహా—కాశీహిందూవిశ్వ విద్యాలయము ప్రభుత్వ సంకర్షణమునుండి
విముక్తికొందిన మరునాడు విద్యాలయము లన్నియు వరుసగా
మలిన రహితములయి, స్వచ్ఛమగు విద్యాపీఠములగును, ప్రస్తు
తపు విద్యావిధానము చాల హీనదశయందున్నది. ఈరాక్ష
స విద్యనుండి మన యువకులు విముక్తులయిన గాని దేశము
కోలుకొన నేరదు.

షా—హిందూవిశ్వ విద్యాలయ విషయములో మన పండిట్లీ తలచు
కొనినయెడల స్వల్పకాలములో మనకోర్కెలన్నియుఫలించును

నెహ్రూ—ఈసంధిగ్ధసమయమునదేశ సేవాదురంధరుడును, కార్యదీక్షా
తత్పరుడును అగు మన మాలవ్యా ఎంతమాత్రమును వెనుదీ
యడని నేను గట్టిగా జెప్పగలను. ఐనను ఆతడింకను యోజిం
చుచుండుటకు కతంబేమియో తెలియకున్నది.

మాలవ్య—మిత్రులా గా ! వామనమెన్ని విధముల తలక్రిందగుచు
న్నదో మీకు తెల్పుటశక్యముగాదు ముందుకునడిచిన నూయి
యువెనుక కేగిన గోయియు అను చందంబుననున్నది. ప్రస్తుత
విద్యావిధానము వందనేకమార్పులు గావలెనని ఒప్పుకొనక
తప్పదు. అయినను ప్రభుత్వమువారి ధనసహాయమును నేల
వదలుకొనవలయునో తెలియుటలేదు. ప్రభుత్వమువారి ధన
ముగూడ మనధనమేగదా. కావునయిట్టి సంకోచములచే తల
క్రిందగుచున్నాను. ఏమి చేయుటకు తోచకున్నది.

గాం—మిత్రమా ! మనకింకను సంకోచములేల,

సీ॥ నానాటికిప్రభుత్వ మేసీతినెరుగక

కఠినరాజ్యంబుగా గాల్చుచుండె

అంతకంతకు న్యాయమగుగంటుటయెగాక

తప్పుదారుల ప్రభుత్వము నడుచు
రోజురోజుకు మన రాజకీయవిధాన

మతిహీనదశకు పాలగుచునుండె

చూడచూడగ ధర్మశూన్యమైరావణా

నుడునిచర్యలు జ్ఞప్తిజొచ్చుచుండె

తే॥ గీ॥ దాస్యబంధములు బిగింపుదాల్చుచుండె

జీవనమెదుర్భరంబుగ జేయబడియె

నకట, యికనైన నిట్టి రాజ్యాంగ మవని

చూర్పుజెందగావలదె ధర్మంబుకొరకు

ఇట్టిసమయంబున శంకలనియు సందియములనియు వెనుదీసి
నాత్మహత్య జేసికొనిన వారమగుదుము. ప్రభుత్వమువారి ఆయు
వుపట్టు న్యాయస్థానముల యందును విద్యాలయము లందును గల
దని నేనిదివరకే మనవిజేసి యుంటిని. మనమెల్లర మేకీభవించి యీ
యువుపట్టును స్వాధీనపరచుకొనిన నేనిది వరకే చెప్పినట్లు ఒక్క-సంవ
త్సరములో స్వరాజ్యము కరతలామలకము.

తే॥ గీ॥ సమయ మేతెంచ భారత జాతికెల్ల

శంకలనుమాని కర్తవ్యసరణిదెలిసి

స్వార్థమతివీడి, దేశ సేవార్థమిపుడె

విషములను గట్టవలయు హైందవులు వేగ॥

కావున పండిట్ల మీకుగల శంకలను మానిమాకు తోడ్పడెద
ని ప్రార్థించుచున్నాను.

షాక—మిత్రులారా!

మ॥ అనుమానంబిక నేల నిబ్బువి మహమ్మద్ జాతిలో బుట్టునే
ఘనుడైనకా వెనదీయ డిత్తరి మహాకష్టంబెయ్యాగాక మా

తనువుల్ బోనులజిక్కు సింగములచందంబయ్యె గాకున్న నె
మ్మనుజుండేని మతావమానమును సామాన్యంబు నొనోర్చునే!

మాల—మిత్రములారా! వెనుదీసెడు వారెవరైన గలరనిమా మీ
మూహ.

ఉ॥ భారతభూమి పుత్రులగు భాగ్యగుగల్గిన ధీరపూర్వులె
వ్వారును వెన్నదీయ రిల పోరుషతీవ్రస హాగ్నియెల్ల చ
ల్లారిన తాచుబాములయి హైందవులెల్ల న వేచియుండ బం
గారమువంటికాలము సఖా యెవరేనియు బోవనిత్తురే॥

లజ—మిత్రులారా! మనకిన్ని వాదములేల. సహాయసిరాకరణసిద్ధాంత
ము విషయమున మనమెల్లరము నేకీభావమును గలిగియే యు
న్నాము. ఇక జయాప జయంబులు ప్రజాధీనములు. దేశ
మీతీర్మానము నామోదించునదియు లేనిదియు నీ శాసనసభా
యెన్నికలనుబట్టి నిర్ణయింప వచ్చును. రేపోమాపో వార్తాప
త్రిక లీవార్తల ను దెచ్చును. ఆపిమ్మట కతావ్యమును నిశ్చ
యి చుట శులభము.

మహా—శాసనసభలయెడల నుత్సాహమున్నదియు లేనిదియుమొన్నటి
బొంబాయియెన్నికలలో 100 కి 20 మందికన్న రెండువందల
నకుండుట బట్టియే స్పష్టమగుచున్నది. దేశమంతయు గాంధీ
మహాత్ముని పట్లను, దేశీయ మహాసభయెడలను, అమితోత్సా
హము చూపుచున్నది. (తెగలో)

ఉ॥ సంతసమాయులార కలుసందియముల్ విడిపోయె భారతం
బంతయు గాంధీమానికి జయంబును దిగ్విజయంబుగూర్చె ధీ
మంతులు హైందవప్రజల మానషమిద్ధరనిల్చె, నూత్న సి
ద్ధాంతమునమ్మి యెన్నికలతాకగలేదు జనంబులెచ్చట॥

దే. సే—(ప్రవేశము దేశ సేవకుడు)

(మరల) ఉ॥ సంతసమాయులార (అనుపద్యముచదువును)

గాం—జయాప జయంబులు నావెట్లగును? దేశమునకు జయముగల్గిన దనుము. నలుపార్శ్వములనుండి వార్తలకుదెంచినవా?

దే. సే—ఎచ్చటనో ప్రభుత్వోద్యోగులును, స్వాభిలాషులును, మూఢాంధులును, మితవాదాలను వారును, దక్క-వేరెవ్వరును ఎన్నికలయందు పాల్గొనలేదు. అనేకప్రదేశములందు ఓట్లఘోషములు 6 గంటలవరకు కూర్చుని కూర్చుని, తుదకు ఖాళీపెట్టెలతోలేచిపోయిరి. ఆంధ్రరాష్ట్రముమీతోత్సాహము చూపినది. కొలది కాలములో శ్రీయుత కొండ వెంకటప్పయ్యపంతులుగారు మొదలగు నాయకులనేర్పర్చుకొని, కార్యదీక్షవహించి, కలకత్తా బాంబాయి రాష్ట్రములతో సరిసమానముగ ఆంధ్రరాష్ట్రము నూతనోద్యమమును జయప్రదము గావించుచున్నది. పంజాబు బీహారు సంయుక్తరాష్ట్రము లిదివరకే తదితరదేశములను మీరిపోయినవి. చెన్నపట్నమును మరికొన్ని ప్రదేశములును కొంచెము వెనుకబడియున్నవి. అదియును త్వరలో కార్యదీక్షగైకొను ననునూచనలు గన్పడుచున్నవి. ఈనాటి వార్తావిశేషములన్నియు చాల సంకోచముగా నున్నవి.

మహా—ఈ అతివాద మితవాద భేదములు లేకున్నచో దేశమింకను జయప్రదముగా మన యుద్యమమును కొనసాగించియుండును. ఈ భేదములు త్వరలో నంతరించునని దేవుని సర్వదా ప్రార్థించుటయే మన కలకావ్యము.

నె—అదియునుగాక మన మనస్సులు పాశ్చాత్య వ్యామోహమునకు జిక్కుకొని, నమ్మకమును విశ్వాసమును కోల్పోయి, అనుమానములందు మునిగి తేలుచుండును. కావున నేమనమేపని చేయుదచున్నను శంకలధికముగా బయల్పడుచుండును. త్వరలో మన మీ వ్యామోహ విముక్తుల మయ్యెదము గాక.

లజ—మిత్రులారా ! దేశీయ మహానావ యీ సహాయనిరాకరణ
ఘోరాబ్ధిలో నింతవరకు జయప్రదముగా యానము సల్పినది.
ఇకముందు కర్తవ్యమును నిర్ణయించవలెనుగదా.

గాం—సోదరులారా ! నిర్ణయించుట కేమున్నది. ఆదర్శమిదివరకే
యేర్పడియున్నది.

తే॥ గీ॥ చక్కని స్వరాజ్య సాధంబు నెక్కటకును
ప్రథమసోపానమునుజేరి ప్రజలహర్ష
మున తిరింతుము వెనుకకు పోవుచూట
చెవులబడరాదు, వడివడి జేరవలయు
మోక్షసాధంబు మోడవ పుత్రులార॥

కావున మనమే సహాయనిరాకరణమును దివ్యమంత్రమును
ప్రయోగించి యింతవరకు, అనగా శాసనసభా యెన్నికలలో, జయ
ముగావించితిమో, ఆ సహాయ నిరాకరణ మంత్రమునే మరి మరి
జపించి శీఘ్రముగ దరిజేరవలయును. మన నాయకులందరేకమై యీ
యుద్యమమునందలి వివిధాంశముల పట్టుదలతో కొనసాగింతురేని
ఒక్క వత్సరములో జయము గాతుమని నేనుగట్టిగా జెప్పగలను.

లజ—సరి. మిత్రులారా ! మహాత్ముడు చెప్పినట్లు మన మెల్లరమును
కలసి ఈ నూతనోద్యమమును జయప్రదము గావించవలయు
ను. ప్రస్తుతము పాఠశాలలవిషయములో తీవ్రముగ పనిచే
యవలసియున్నది. ఇప్పటికే చాలకాలాతీతమగుటచే ఈనాటి
కీసమావేశమును చాలించి మరల నొకసారి కలియుదము.
ఎచ్చటకూడుటో స్థలనిర్ణయ మిప్పుడే చేయవలయును.

గాం—కొలదిరోజులలో మనలో చాలమందిమి వారణాశి పట్టణము
నకు పోవుచున్నామని యాహించెదను. కావున సమావేశ
మచ్చటనైన బాగుండును.

అందరు—అవును. అవును.

(కరతాశధ్వనులు)

(తెర పడును.)

4 వ రంగము.

ఓట్ల హాస్యము.

(ఓట్ల పెట్టె—అఫీసరు.)

ఆ—3 గంటలయింది, ఇంతవరకు మనిషి పురుగు జాడలేదు. కూర్చోని కూర్చోని ప్రాణము విసిగిపోతున్నది. పెట్టెలో ఒక్క ఓటన్నా పడలేదు. ఏమి మిడిమేళమువచ్చి పడుతుందో యేమి ఎవరినైనా పిలిచి అయినా 4 ఓట్లు పడేయించకపోతే మర్యాద దక్కదు. (ప్రక్కకు చూచి అడుగో, ఎవరో పోతున్నాడు. ఏమయ్యాయ్ ఏమయ్యాయ్. ఇటురా, ఇటురా (పిలుచుచు)

(ప్రవేశము బాటసారి)

బా—ఏదండీ

ఆ—ఓటియ్యవ్?

బా—ఓటేది?

ఆ—ఓటు, ఓటు. మీకగదరికి పన్ను వేయించి మేలుచేస్తారే, అఓటు.

బా—ఎందో మాకేవద్దుబాబూ, ఇప్పటికే చచ్చిపోతుండాం, ఈ పన్నులతో టి.

ఆ—మీకులంతయినాకు ఒక ఘోటు యిచ్చిపోవయ్యా.

బా—మాకు కులంవద్దు గిలంవద్దు ఇట్లాబ్రతకనిద్దురు. (అనిపోవును.)

ఆ—సరే (గడియారంచూచుకొని) ఇంకా రెండుగంటల కాలమున్నది. ఇంతవరకు నేనొక్కడినే మిగిలా (ప్రక్కకు చూచి) అమ్మయ్యా. ఎవరో వస్తున్నాడు.

[పాపి వేళిము రయితు.]

ఆ—ఏవూరు నీది.

ర—ఆ, అదేంది, ముగంధిపాలెగాదూ.

ఆ—గంధిపాలె మెక్కవోయ్ ?

ర—ఇదేంది 'తిలకూరూపక్క.

ఆ—తిలకూరు పక్కది అరంజేలుపురం కాదూ

ర—అదేలెండి, ఆజేగుతీ శేసారు లెగండి.

ఆ—అయితే నీవేమిపనిమీగనచ్చావు యిప్పుడు.

ర—యిదేందో వోడ్లుయిస్తారంటగా ?

ఆ—వోడ్లుగాదు ఓట్లు, ఓట్లు.

ర—అదేది ఓడ్లుయిస్తారన్నారే. అయితే యేవో పైకటియ్యండి కూసిని.

ఆ—మేముకాదోయ్ యిచ్చేది. నువ్వు యియ్యాలెవోటు.

ర—మాదగ్గిరయేముందండి. మేముయిచ్చేదేంది

ఆ—ఈ యేడుగురిలో నీయిష్టమువచ్చినవారికి నీవోటు యిచ్చిపోవలె. పోతుంటే నీసమ్మతి.

ర—అయితే ఎవరికోరికెయ్యండి.

ఆ—నేనెయ్యకూడదు. నీవుచెప్పాలి.

ర—యీభాగ్యంకి యెవరికై తేనేమి యేతురు.

ఆ—అట్లాగాను. నీవు ఎవరికో ఒకముగ్గిరి పేర్లుజెప్పు.

ర—అట్లయితే తలాఒకటి యెయ్యండి.

ఆ—ముగ్గురికిమాత్రమే వెయ్యవలయును. ఈ యేడుగురిలో నీయిష్టమువచ్చినవారిపేర్లు తెలుసుగా ఇలా గీతగీయవలె. (X)

ర—అదేంజాంటండి. అదేంమాట అంటా. ఒకరికిచ్చి ఒకరికియ్యకపోతే ఊరుకుంటాను. ఈపక్షవాతాలు మాకొద్దండి

ఆ—సరే, నీగోల మాకువచ్చు, బ్రతికిపో.

ర—యేసుకొండి పోతా.

అ—అలాఅయితే నీయిష్టమువచ్చినవారికి వేసిపో. (అనికాగితము చేతికొచ్చుచున్నాడు)

ర—(కాగితము దీసికొని వైనుంచి క్రిందికి రెండు పెద్దగీతలనుబెట్టి యిచ్చుచున్నాడు) అయితేమాకు సోడాబుడ్లెయ్యండి.

అ—ఇక్కడలేదు బజారులో ఇస్తారుపో.

ర—ఓట్లిచ్చినవాంళ్ళకు బుడ్లిస్తారన్నారే,

అ—లేదు లేదు పో.

అ—బాబయ్యో, నేనందరికి తలోకటియెసి పోతుండాలెండి.

(అని నిష్క్రమించును)

అ—పడ్డ ఒక్క కాగితము (Invalid) పనికిరానిది. ఈయనెవరో యింకొక ఆయన వస్తున్నాడే. రండి. రండి.

(2-వ రైతు ప్రవేశం)

అ—ఏవూరు నీది.

2 ర—మాదియిక్కడే లెగండి.

అ—ఎందుకొచ్చావు నీవు.

2 ర—మీరు రమ్మని చాటించారుగా.

అ—ఛేట్. అటువంటిమాటలు మాట్లాడకు.

2. ర—మరి మీను రమ్మనేదంటయ్యా. మామిట్టిమిట్టిచూస్తారేమిండి.

అ—అనవుసరంగామాట్లాడవద్దు. ఎవరికిస్తావు వోటు.

2. ర—ముందామనకు వెయ్యండిబాబూ:—ఆయనెవరో అర్థ రాత్రు

ప్పుడు మాయంటికొచ్చాడే

అ—ఎవరాయనా, 5 సంబరాయనా?

2. ర—ఆ అల్లాయనే. ఎయ్యండిబాబూ యెయ్యండి.

అ—నీవే వెయ్యాలోయ్. నేను వేయకూడదు.

2. ర—ఏవరైతేనేంలెగండి. ఎయ్యండి.

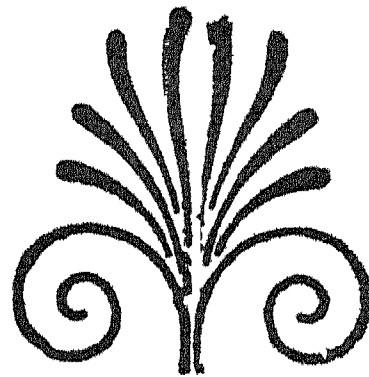
అ—ఇంకెవ్వరికైనా వేస్తావా?

2. ర—ఇంకెవ్వరికివద్దన్నారు బాబూ. ఆయనొక్కడికే.

అ—సరే. పో. (అని ఆయనే వేయుచున్నాడు)

(రైతునిష్క)మించును)

అ.—(గడియూగము చూచి) ఇక న నిమిషములున్నవి. ఇప్పటికి
రెండు ఓట్లుపడ్డవి. అందులో ఒకటి (Invalid) 1200 మంది
ఓట్లకు ఒకడు వచ్చాడు (పెట్టెమూతవేసికొని పట్టించుకు
పోవుచున్నాడు) (నిష్క-)...)

గాంధీ విజయము

పంచమాంకము.

I రంగము.

(కలనల్ పెడ్డివుడ్, బెన్సూర్లు:—వీరిరువును)

(అంగ్లకార్మిక సంఘముతరపున నాగపురపు కాంగ్రెసుసభకు
ప్రతినిధులుగా వచ్చిరి.)

వె—అలోగాడ్ ! బ్రిటీష్ రాజధాని కెల్లను కిరీటమనందకు హిందూ
దేశము మనకిక దక్కునట్లు లేదు. ప్రభుత్వ పక్షమువారింకను
ఈ విషయము గుర్తించుటలేదు.

బె—హిందూ దేశ మింకను వెనుకబడియున్నదని దేశమున జాతి
మతభేదములింకను నశింపలేదనియు ప్రభుత్వ శాఖ వాసుమరియు
చున్నారు గాని దేశస్థితి నాకు భీతిగొల్పుచున్నది. మనమును
కొన్నదానికన్న దేశము వేయిరెట్లు నివేకముగా నున్నది.

వె—మనమిప్పుడు చేయవలసిన పనియేమి. అతి తీవ్రముగ పరుగిడు
చున్న జాతీయ ప్రవాహమును ముందు ఆపవలయును గదా.

బె—ఈమహాప్రవాహము నాపుటకెవరివశము. ప్రభుత్వమునందే
గాక ఇంగ్లిషుజాతీయుండే గూడ ద్వేషము పెరిగిపోవుచున్నది
దీనినాపుటకు, ఇండియా దేశస్థుల నాగరికులగా నెంచి వారిన
ణగ దొక్కవలె నన్నతలంపుల తక్షణమేమాని మనతోపా
టు సమానహక్కుల వారికిచ్చి వారిని గౌరవముతో జూడ
వలయును, అట్లుచేయని యెడల మనమర్యాద యికదక్కదు.

వె—దేశమిట్టి విషమస్థితికి వచ్చుటకు కారణమేమి యని యూహిం
చెదవు?

బె—వీమున్నది. కొంతవరకు! మాంటేగ్యూచెమ్మఫర్దుల అవివేక
మును చావరకు* డ్యూరొ డ్యూరుల పంజాబు దురంత
ములును గాంధీములు,

వె—తరువాత యేదియెట్లున్నను, ముందా మజాతీపై ప్రబలెడు
ద్వేషము నాపవలయుచుగదా. అలాచేయుటకు మితవాదుల
ను బిశెంటు పక్షమువారిని కట్టిన కార్యము నెరవేరునని తో
చుచున్నది

బె—అంతకన్న పొరబాటింకొకటి లేదు. అట్లుచేయుటవలన మన
పైగల కాస్తవిశ్వాసమును గూడ బోగొట్టుకొనిన వారమగు
దుము.

వె—నీయభిప్రాయ మేమిచేయవలెనని. గాంధీగారిని త్రిప్పగలమని
ధైర్యము నీకు గలదా?

బె—చారిత్రేకమునకు గిల్లిన ఆపదలను తొలగించుటకు త్రికరణ
శుద్ధిగామనము తోడ్పడుటయే మనకర్తవ్యము. కృత్రిమమార్గ
ములను సర్పించిన మనపనిని చెడగొట్టుకొనిన వార మగుదుము
నాగపుర మహాసభకు పిల్లి అచ్చట నిర్మలభావముతో మన
దృఢసంకల్పమగు స్నేహభావమును పిల్లడిచేయుటయే మన
ముచేయవలసినది.

వె—మదరాసులో మితవాదులు వేరొక సభగావించెదరట, మన
మచ్చటికి పోవలగా?

బె—అచ్చటకేగిన మనఆత్మకారవము గూడ నశించును. దేశీయప్ర
నాహము నాగపురమునకు పొర్లుచుండ, చెన్నపట్నమున కేగు
ట“కూంబు” నది దర్భమునకే. దేశీయ తేజస్సును చూడ
వలయుననిన మహాసభకు పోవలయును.

* మాంటేగ్యూ మనదేశ రాజప్రతినిధి. చెమ్మఫర్దు= మనపై స్థాయిగారు.

* వీరు పంజాబు అధికారులు.

వె—అట్లయిన నీవు జాతీయవాదులతో కలసి మెలసి వర్తింపుము. నేను మితవాదుల సాయమునకై యత్నించెద. మనమన్నివిధముల ప్రయత్నములు చేయవలసినదే (ప్రక్కకుచూచి) ఇదుగో, మన ఆంగ్లో ఇండియన్ స్నేహితుడు వచ్చుచున్నాడు. ఈతని యభిప్రాయములెట్లుండునో కనుగొందము.

(ప్రవేశము ఆంగ్లో ఇండియన్.)

ఆం—గుడ్ మార్నింగ్.

బె—ఓ వె—గుడ్ మార్నింగ్. దయచేయండి.

ఆం—ఇం—ఏమో ఆలోచించుచున్నారే.

వె—ఏమిలేదండి. ప్రస్తుత మీదేశము విషయమై మీ యభిప్రాయమేమిటి? ప్రభుత్వమేమైనా నిలుచునాశగలదా?

ఆం—ఇం—నా న్నిన్ను బ్లడ్ బెగ్గర్స్—ఈ దేశంలో వాంఛకు దడి సేదేమిటండి. నా అభిప్రాయములో మాంటేగ్యూగారు చాలా తప్పుచేస్తున్నాడని చెప్పగలను.

బె—ఆతడింకను ఈ దేశమునకు సంపూర్ణ స్వరాజ్య మిచ్చే ప్రయత్నముల చేయుట లేదనియో మీయూహా?

ఆం—ఇం—కాదు. కాదు. ఆందోళన పరులగు వారిని స్వేచ్ఛగా సంఘటింప నిచ్చుటమే మాంటేగ్యూగారి తప్పు. ఎక్కడి వారి నక్కడ బంధించితే దేశము గుట్టుచప్పిడిగాకుండా పడివుంటుంది.

బె—సరి సరి. పంజాబులో అట్లుచేయుటబట్టియే దేశమిట్టి స్థితికివచ్చినది.

ఆం—ఇం—మీకింకను ఈ దేశవిషయము బాగుగా తెలియలేదు, పైపై న నలుగురు ఆందోళనా పరులను జూచి మీరు భయపడుచున్నారు.

జె—మిత్రమా, నీవు దేశముపట్ల చాల అన్యాయముగా ప్రవర్తించుచున్నావు. మీరందరింతకన్న కొంచెము వివేకము గలిగి యుండవలయును. కేవలము పశుబల మెన్ని నాళ్ళు నిలుచునని నీతలంపు?

ఆం ఇ,—మికీ దేశవిషయమై బాగుగా తెలియలేదనియే మరల నేను జెప్పెదను.

బె—(వే. 1 తో) మిత్రమా, ఈశుష్క ప్రియములతో పనిలేదుగా మనమికపోయి మహాత్మా గాంధీని సందర్శించి అచ్చటినుండి నాగపుర మహాసభకు పోవుదమార్గము.
(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

2 రంగము.

నాగపురమాన నాయకుల సమావేశము.

(అందరును భేదములవర్జించి కార్యశూరులగుట.)

గాంధీ, లజపతిరాయ్, మహమ్మదాలీ, షాకతాలీ, పాల్, దాసు,
(అనేకమంది అనుచరులతో) మంలవ్యా, నౌషాహ్, వగ.

దాస్—నాయకులారా, కలకత్తా మహాసభయందు సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతమునందే యనేక మార్పులు, జేయ నెంచి పట్టుపట్టితిమి. కాని ప్రజలమితోత్సాహములోబడి యిండుక తొందరపడిరి. ఇప్పటికిని మిగిలిపోయినదేమియు లేదు, గావున గాంధీమహాత్ముని తీర్మానమునందు కొన్ని మార్పులను జేసి యీ మహాసభయందు యుక్తమైన కార్యక్రమము నేర్పరచవలయును.

పాల్—మిత్రులారా, దాసుగారు చెప్పిన విషయములు విశ్వసనీయములు. దేశమున నాయకులందరు పలు తెరంగులు చీలిపోయి యున్నారు. అందరేకగ్రీవముగ నొప్పుకొనుమార్గము నొక దానినికనిపెట్టినగాని ఉద్యమము నెరవేరదు.

గాం—మిత్రులారా, మహమందరమును కోరవలసిన విషయమిదియే.

ఈసహాయనిరాకరణ సిద్ధాంత విషయములో నేనొక్కటి మనవి జేసెదను.

చ॥ కడచెనుమూడు మాసములు, గన్నడ మూర్ఖులనేకముల కడుక వడి ప్రజలందరేకమయి పాటుకడంగను దేశసేవయె
న్నడుగననట్టిరీతిని ఘనబయిదోచెడు జాగుసేయక
వడివడి నూత్నదృక్పథముబట్టిజగన్వలె భారతాత్మజుల్
మరియు,

చ॥ భయమినుమంత నొందకయ్యె భాగతపుత్రులు స్త్రీలుబిడ్డలు
సయితము కార్యశూరులయి శాంతమనస్కులుగామెలంగ సం
దియములు నేయునేటి కరుదెంచె శుభప్రదమైకాలము
జయమగు కోర్కెలన్ని కొనసాగు ప్రయత్నములెల్ల సేయడి॥

మాల—మాహాత్మా, ప్రయత్నములు చేయటలో నేమి లోపమును
జరుగనేరదు. కార్యాచరణమునం దుక్తాయుక్తము లెఱుంగు
టకే కృషిసల్పుచున్నాముగాని, కర్తవ్యమిదియని యేర్పరుచు
కొనినపిదప వెనుదీయునారెవ్వరును ఉండరు.

మహా—మిత్రమా, ఇంకను కార్యాచరణయందు సంకోచములేల.
దేశమేదో యొకదారినిబట్టి గుంతవరకు జయప్రదముగా
వర్తించుచున్నది, ఇంకను సంకోచములేల?

నెహ్రూ—పండిజీ, నీయభిప్రాయమేమియోపూర్తిగా తెలియ జె
ప్పుము. సంకోచములు సంకోచములని యెన్నాళ్ళు తండ్రింద
గుడుము. నలుగురమేదో యొక మాటననుకొని సఖ్యతతో
కార్యదీక్ష గైకొందము.

మా—మిత్రులారా, నేనేభిన్నాభిప్రాయము వెలిబుచ్చవలసివచ్చినందు
కొంతయు చింతిల్లుచున్నాను. అయినను మాహాయాగమునుసలు

పనున్న యీ సమయంబున తభిప్రాయములను దాచుకొనరాదు. కొన్ని దినములక్రిందటనే స్యరాజ్య సంపాదనకు తీవ్రమగునిరాకరణోద్యమ మవునని నేను నమ్మియుంటిని. కాని విద్యా లయముల పడద్రోయుటవలన విద్యార్థు లల్లరి పాలాదురనుభూతిగలుగుచున్నది ప్రభుత్వసాయమే యేల పనికిరాదో నాకు తోచకున్నది. కావున ఇట్టి విషయములలో కొన్ని మార్పులు జేయవలయునని నేను నమ్ముచున్నాను.

షా—మిత్రమలారా, ఇంకను ప్రభుత్వసాయమేల పనికిరాదని యడుగుట నాకు హృదయవేదనను గలిగించుచున్నది.

తే॥ గీ॥ మామహమ్మదీయ మతము మంటగలుప
పైందవుల శాశ్వతముగ దాస్యముననుంచ
నటఖిలాఫత్తుకవమానమాచరించి,
ఇచట పంజాబ్ దురంతములెన్నో జేసి,
పాపమును మూటగట్టిన ప్రభుసహాయ,
మెటుల సంగీకరింపగా హృదయమొప్పు॥

మహా—అదియునుగాక,

౪॥ మనదేశభాష తే మంటిలో గలిపిరో

పరిభాష మనకెల్లగఱపుచుండ్రో
యకావనదేహాదార్థ్యము నశింపగజేయు

విద్యావిధానంబు బెట్టినారు
మనదేశశద్ధతుల్ మనజాతగౌరవం

బడుగంటి వాళ్ళాత్మమయ్యెనెల్ల
నూటికెన్నదిమంది నోళ్ళమట్టిని గొట్టి

స్వల్పసంఖ్యకు మేలునల్పచుండ్రో
తే॥ గీ॥ ఇన్నియేటికి వానసాంతమెల్లజంపి

అతరాత్మయె నసియించు నట్లుజేయు

విద్యనెన్నాళ్ళు నేర్వంగ వేషకయ,

వెనుక ముందేల జాతీయ విద్యగొనుడు॥

గాం—సోదరులారా, మనమిన్ని వాదముల మాని వర్తించుటకేయి
స్కరమని నాతలంపు,

మ॥ మనవారందరు నేకభావమును సంపాదించలేకుండ, నె
క్కని స్వాంతంబొక దారిపోవుట మరొక్కండొక్క దారాట నే
పనియుగ్గాదిల నైకమత్యమలరన్ వర్తింపనేడాదిలో
గనుమేల్ మాసములోన గాంచుదుము నిక్కంబుండెదన్ సమ్ముడి.

లజ—మిత్రులారా, నామట్టుకునేను సర్వమునకు సిద్ధమైయున్నాడను.
జాతీయ మహాసభ పూర్వమువలెలేదు. లెక్కలేని జనము
వేనకు వేలసంఖ్యతో మహాసభ పొంగి పొద్దుమిన్నది. అట్టితరి
యీమహాసభాసమ్మతముగ శక్తికొలది వర్తించుటకు సిద్ధమై
యున్నాను. స్వల్ప భేదములను పాటించ వలసిన తరుణ
ముగాదు.

దాన్—మిత్రులారా, నేనును మొదట కొంత వ్యతిరేకభావముతో
తీవ్రముగా వచ్చితినిగాని, యీమహాసభా లక్షణమును, మహా
జనముయొక్క అమితోత్సాహమును జూడ నాకు నోరాడుట
లేదు. ఇంక దృఢనిశ్చయమైనది.

చ॥ దలపకుమోమహాత్మ, యిల దాశ్యమెగోరుమహానుభావులన్
గలసెడు వాడనంచు, వెనుకబడువాడనుగానెదన్ స్వతం
త్రిలమగుమార్గమేదియను తొందరపాటుజనించె, నెద్దియున్
సలుపుటకేని, సిద్ధుడ మెసంగు మొనరౌద నెట్టికార్యముల్ ॥

నిరంతర శంకలబడి గుందుట తేమకరముగా దోచుటలేదు
కావుననీమూడుమాసములనుండి దేశ మవలంబించుచున్నమాతృసిద్ధాంతమునే నమ్మి అందరమును కృషిసల్పుదము.

పాల్—నావిషయములోగూడ మీరెట్టి అనుమానమును పొం

దగదు

మ॥ తలపకుమోమహాత్మ, తగుసందర్భంబున భారతీ
యులు వెనుక బడువారలంచు, నిదెమీతోనంతదవ్వైన రా

గల దార్ధ్యంబు మనోదృఢంబు గలదికఁ జెప్పుడేదేని, రా
గల కష్టంబుల విన్ని వచ్చినను జక్కం జేతు నాశక్తిమై!
లజ—సోదరులారా, నాకుమట్టుకింక సంశయములేమున్నవి,
మ! అకటా! ఎత్తరముల్ ప్రవాసమున నేనల్లాడి, యల్లాడి చిం
తకు పాలైతుదకిల్లు సేరితిని, స్వాతంత్ర్యంబు నాజన్మభూ
మికి సాధింపగపాణిమిచ్చెదనునుమ్మి గాంధిమానింద్ర, నే
నిక వెన్నీయను సిద్ధమేపనికి యేదెట్లైనలెక్కింపకక॥

మాల—మిత్రులారా, మీరప్పుడే చాల తొందరపడుచున్నారు.
చ! త్వరపడుటేరికైన శుభదాయకమాపనిగాదు, వెస్కముం
దరసియు జాగరూకులమునై మెలగంగ స్వతంత్రరాజ్యము
త్వరితముగాజయింతుము, వృథాయగుకార్యములాచరించి పల్
తెరగులఁ బోవుచున్నయెడ దేశసుఖంబుచెడుక దలంచుడి॥

గాం—మిత్రా, పండిట్లీ, నీమనంబింకను సందేహస్పదమై యున్నది.
మనము తొందరపడి చేసినదేమున్నది.

సీ! మంచితనాన సాధించుద మనుకొన్న
మనమాట చెవియొగ్గి వినరువారు
అంగ్ల ప్రజాసాయ మాసంతమన్నచో
వారికేగతిలేక వగచుచుండి
రణరంగమున రాజ్య మణగద్రొక్కుదమన్న
ఆయుధంబుల జ్ఞాన మనలెలేదు
విన్నపంబుల వారివేడుకొందమటన్న
ఆయాశలప్పుడే యంతరించె

తే॥ “మీనహాయంబువలయును త్రొక్కివేయ
మింకమీదేశసంబంధమెన్నటికిని”
అనుట తక్షణమేమాని యవుసరంబు
తెరిగి ప్రజలెట్లు తలతురతైరగునేతు
మనుచుజాటంగవలయు ధైర్యమువహించి॥

కావున “బ్రిటిషుసంబంధముండి తీరవలయును” అను నిబంధనను గలిగిన కాంగ్రెసు మతమును, మాస్కటుయు సంపూర్ణ సహాయ నిరాకరణ తీర్మానము నామోదించుటయు నీమహాసభలో చేసి తీరవలయును,

డాన్—మహాత్ముడు చెప్పినది నా స్తవమని కూడిగా దెల్పుచు, రేండ్లవ తీర్మానమును నేనే సభలో ప్రవేశపెట్టెదను.

గాం—మంచిది నీవంటి తేజోవంతుడు భాగము వహించుట చాలశుభసూచకము. ఈసమావేశమిక చాలించి, రేపటి మహాసభ ప్రయత్నముల చేయుదము. మీరందరును ఏకాభిప్రాయులగుట భారతమాతపుణ్యము. (కరతాళములు)

(నిష్క్రమించుట) (తెరపడును.)

4 రంగము,) (నాగపురకాంగ్రెసు సభాభవనముదగ్గర)
(ప్రవేశము దేశభక్తుడు.)

దేశ—భ—అనుకున్నంతా అయింది. విజయరాఘవాచార్యుగారు చెడగొడతాడని భయపడ్డట్లే అయింది. మదరాసు రాజధానియొక్క పేరు చెడిపోయింది. తిలక్ మహారాజువుంటే ఆమహనీయుడధిష్ఠించవలసిన అధ్యక్షక పీఠమీయనకు లభించినాదుల కాఘనతనిల్పుకోటం ఎంత కష్టం!

(ప్రవేశము దేశసేవకుడు ఆతురతతో పరుగెత్తుచు.)

ఏమండోయ్ దేశసేవకుడుగారు ఎక్కడికి అడావుడి?

దేశ—సే—ఎవరు! దేశభక్తుడుగారా! వంగదేశ ముఠాలో అల్లకల్లులము బరుగుచున్నదట, కుర్చీలుబల్లలు విరగగొట్టుకొనచున్నారట. నేనక్కడికే త్వరగా పోతున్నాను. మీరుగూడ వస్తారా (అని పోబోవుచు.)

దేశ—భ—అగండి, అగండి, మరేమిత్తోందరలేదులెండి, అంతా సముదించి

దే. సే—ఎలా, ఎలా, మీరెప్పుడు విన్నారు ?

దే. భ—ఇంతకుముందే, గాంధిమహాత్ముడు వారినినందర్నించి, అందరిని భాయిభాయి చేసాడు. ఆహా! ఆయన ముఖారవిందమే మండి! ఆయన స్వరూపం కనపడటంతోనే ఎక్కడివారక్కడ గుట్టుచు ప్పించు, అంతటితో వారివారివైరములను పూర్తిగా మాను కొందుమని ఒట్లుపెట్టుకున్నారు.

దే. సే—భేష్. బాగున్నది. సంతోషమయిన వార్తయే. అయితే విషయనిర్ణయ సభా విశేషము లేమయినా బయల్పడినవా? దానుగారేమో చాలాపట్టుదలపట్టుచున్నట్లుచు, చర్చలు తీవ్రముగ జరుగుచున్నట్లును పిన్నాను.

దే. భ—ఆవిషయములో గూడ మనమాదుర్ద పడ నవసరములేదు. ఇప్పుడే సభనుండి వచ్చిన వారివల్ల విన్నాను. దేశీయనాయకులందరు అభిప్రాయభేదములను వీడి యేకమైనారట. దాను గారు మొట్టమొదట యెంతపట్టుదలపట్టిరో చివరకు అంతశాంతమువహించి, గాంధిమహాత్ముని తీర్మానమునంతయు తానే మహాసభలో ప్రవేశబెట్ట నంగీకరించెనట. ఆధీనాయకులలో పట్టాభి శీతారామయ్యగారు మిక్కిలి రమ్యముగను గంభీరముగను, విరోధివాదనలను ఖండించుచున్నారట.

దే. సే—భేష్. బాగున్నది. అయితే, సభ మనమనుకున్నట్లు 10, 15 రోజులదాకా పోకుండా, త్వరలో ముగియుననుకుంటాను.

దే. భ—ఆ. ఈరాత్రి యెంతప్రార్థన పోయినను విషయములన్నింటిని నిర్ధారణచేసి తీరెదరట, ముఖ్యమయిన విషయములు రెండింటిని నిశ్చయించిరి. ఇక తక్కినవి యెంతసేపు?

దే. సే—ఏని ఆరెందూ? కాంగ్రెసుమతమును మాన్పుట, సహాయనిరాకరణ పూర్తి తీర్మానమూనా?

దే. భ—అవును అవియే ముఖ్యవిషయములు.

దే. సే—రమ్ము- ఆసభదగ్గరకు బోయి ఇంకా విశేషము లేమయినా

తెలియునేమో కనుగొందము. రేపుదయం మహాసభతప్పక
ప్రారంభమగు ననుకుంటాను.

దే. భ—ఆ- సందేహములేదు- మనము భయపడ్డందుకు మరేమిఅడా
వుడి లేకుండాపోయింది. పోదామురండి.

(నిష్క్రమింతురు)

36-వ అఖిల భారత జాతీయ మహాజనసభ,

(నాగపురమునంగు) 20,000

సేలం విజయరాఘవాచార్యులుగారాధ్యక్షుడు,

సభావేదికపై గాంధీ, లజపతిరాయ్, నెహ్రూ, మహమ్మదాలి,
షాకతాలీ, పాల్, చాన్, బెక్స్టూర్ వగయిరా.

[సేలం- వి. అద్యక్షక పీఠమున]

బాలభటులు:

(“ప్రార్థన) సుజలాం సుఫలాం”

ప్రభో ధ ము

వరభూమి మనపుణ్యభాగ్యంబురా
భారతమాతకు సేవభారంబురా॥ పల్లవి॥

1 భూలోకమునకెల్ల ముత్యంబురా
తొలలంబున సూర్యచంద్రులురా
భరతతల్లిమనకు సర్వంబురా
పూర్వజన్మ సుకృతపుణ్యంబురా॥ వర॥

2 ధీరులనుగన్న పృథ్వీస్థలమురా
వీరమాత యనెనుపేర్గాంచెరా
మానులనుగన్నట్టి మనతల్లిరా
క్షత్రియులగన్నట్టి శౌర్యాద్విరా॥ వర॥

3 భరతవంశముగన్న ప్రాధాత్యరా
పదియవతారముల పావనిరా
భీష్మద్రోణుల గన్న పృథ్వీమణిరా

భీమార్జునుల గన్న ప్రియభూమిరా || వర ||

4 మంత్రశక్తిగొప్ప యంత్రంబురా
పతిభక్తి శక్తిగొప్పకు మేటిరా
కర్మయోగము కగ్గిగణ్యంబురా
సత్యగ్రహ వంత సద్ధర్మరా || వర ||

అధ్య—మహాజనులారా, నిన్నటిదినము విషయనిర్ధారణసభ జయ ప్రదముగా ముగిసినది. భేదాభిప్రాయముల విడనాడి, మననా యకులందరును కలసి విషయములను నిర్ధారణ చేసియున్నా రు అందుముఖ్యమైనవిషయములు మొదటిదికాంగ్రేసుమతము నుమార్చుటయును, రెండవది సహాయనిరాకరణ సంపూర్ణ తీర్మానము నామోదించుటయు నైయున్నది. ఇందు మొదటి తీర్మానము శ్రీ మహాత్మా గాంధీగారుపాదించెదరు గావున తామెల్లరు సావకాశముగా విని చర్చించెదరని మిమ్ము వేడు చున్నాను.

(కరతాళములు వలకేగి గాంధీ లేచును.)

గాం—దేశీయ మహాసభ్యులారా, హిందూ ముసల్మాను సోదరు లారా, నేనీ తీర్మానమువిషయమై యెక్కువగా జెప్పదలచు కొనలేదు. శ్రీ లాలాబజపతిగారుగారు వచ్చియున్నారుగా వున నాభారమునుకొంత వారువహించి యీవిషయమునవిపుల ముగ మీకు దెల్పుగలను. నేనును రెండుముక్కలుమాత్రము జెప్పి తీర్మానమునుపాదించెదను.

ఈ విషయము సామాన్యముగ మీరందరు కోరునదియు మీకెల్లరకు తెలిసినదియునై యున్నది. ఈజాతీయమహా భయోక్త ముఖ్యోద్దేశము సత్వరస్వరాజ్యసంపాదన మని మీకు తెలిసినవిషయమే. మనప్రస్తుత తీర్మానాంశము స్వ రాజ్య సాధనకు సంబంధించియున్నది. ధర్మ విరుద్ధముగాని అన్ని మార్గములను మనము స్వరాజ్య ప్రాప్తికై పోయితింప వచ్చును. మనప్రస్తుత జాతీయ మహాసభా నిబంధనలు మన

కట్టి అవకాశమును గలిగించుటలేదు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు లోబడిన స్వరాజ్యమునే సంపాదించవలయుననికాంత్రగైసుతత్వము బోధించుచున్నది. ఇది న్యాయమునకు దూరమును, ధర్మమునకు విరుద్ధమును అయియున్నది. కావున ఆతత్వమును వెంటనే మనము మార్చుకొనవలయును. అట్లని,

తే॥ గీ॥ బ్రిటిషురాజ్య సంబంధంబు విడుపుడనుచు
నిపుడె మిముగోరు చుండలేదిచట నెవరు;
అవునరంబైనఁ బ్రజలయిష్టాను సార
ముగను వర్తింప నవకాశములను నేడె
జేసికొన వేడుచుంటి దేశీయులార॥

మరియు,

చ॥ వలయు స్వరాజ్య సాధన కుపాయములిప్పుడె నిర్ణయింప, లో
కులకును లొంగి సాయమును గోరుట గౌరవహీనమెప్పు, డా
ర్యులవగసంతతిక జననమొంది ప్రకాస్తిగడించిన భారతీయ శూ
రులము స్వశక్తిలేనిగతి రోషము వేషము బాసియుందుమె॥

కావున నీమార్పు అత్యంతావశ్యకము. ఇందుకు వ్యతిరేకులు గనుండు వారు “మనమిప్పుడే బ్రిటిషు సంబంధమును విడువజాల”మని జెప్పవచ్చును. మనమెన్నాల్లితరులపై నాధారపడి యుండ గలమని నేను వారిని ప్రశ్నించెదను. మరియు,

నీ॥ పరులపై నాధార పడుటకన్నను వేరు

నీచంబులేదన్న నీతివినుడు

ఒరులసాయంబుకై కరముజాపుటకన్న

హీనంబులేదంచు నెరుగరయ్య

మనశక్తులన్నింటి మరచియిన్యుల దేబి

రించుకన్నను రోతలేదునుండి

మనజాతి యాన్నత్యమునకు సమ్మతమా ప

ధముదప్పుకంటె దోషమును లేదు

తే॥ గీ॥ ఇల స్వశక్తికి మించినదేది లేదు,
మనకు శక్త్యానుసారవర్తనమునందె
మోక్షపదవిని సాధింపబూనుకొనుదు
పిదప నీశ్వరుడున్నాడ భీతియేల!

నేనింతకన్న నెక్కువగా జెప్పదలచుకొనలేదు. మనముజేయు
మార్పెంత మాత్రమును విపరీతముగ లేదు. శాంతియుతమైనట్టియు,
న్యాయస్మృతమైనట్టియు, నన్నిమార్గములను స్వరాజ్యము సంపాదిం
చుట కాంగ్రెసు సభయొక్క ముఖ్యాభిప్రాయమున ధైర్యముతో చాటు
చున్నాము. ఈ తీర్మానము నేకస్రీవముగ నంగీకరించు శక్తి సామర్థ్యము
లను పరమేశ్వరుడు మీకొసంగు గాత యని ప్రార్థించుచు నింతటితో
విరమించున్నాను.

(కరతాళములు జేయ శబ్దములు.)

అ—తగునాత శ్రీలాలాలజపతిరాయిగారు తీర్మానమును బలపరచె
దరు, (కరతాళములు)

౨జ—మహాజనులారా, సోదర సోదరీమణులారా, మహత్మాగాంధీగా
రుపపాదించిన కాంగ్రెసుమతమును మాట్చ తీర్మానమును
నేను సంపూర్ణముగ నామోదించుచున్నాను. ఈ కాంగ్రెసుమత
విషయములో కొంత పూర్వగాధగలదు. ఈ దేశీయమహాసభా
చరిత్రముచు చదివినవారికి సూరిత్ నగరమున జరిగిన కాం
గ్రెసు మహాసభ జ్ఞాపకముండవచ్చును. ఆసభయందు రెండు
పక్షములవా రేర్పడిరి. బ్రిటీషుసంబంధమును తప్పక గోరువారు
మిత వాదులనియు, తదితరు అతివాదులనియు పేర్కొనబడిరి.
ఈ సమశ్యవైషనే కాంగ్రెసు రెండుపక్షములుగా చీలినది.
అప్పుడే కాంగ్రెసు మతమునునది యొకటియేర్పరుపబడెను.
అప్పుడు మితవాదులబలమెక్కువగుటచే వారియిష్టానుసారము
జరిగినది. ఆసభను నేనుకూడ వెళ్ళియుంటిని. ఆకాంగ్రెసు
మతమునకంగీకరించనివారా సభలో నుండరాదనికూడ తీర్మా

నింపబడినది. అట్టినిర్బంధమువలన పూజ్యనీయు ఓరి అరవింద ఘోష్ మహర్షివంటి దేశభక్తాగ్రణికి కూడ ప్రవేశము తొలగి పోయినది. ఆకారణముచేతనే నేను అసలు మతమునకు పై నిబంధనకునుగూడ వ్యతిరేకముగా నుంటిని. ఆమతమప్పటినుండియు చెల్లుబడి యగుచు నేటికి మరల విచారణలోనికి వచ్చినది. కలకత్తాలో, మీరంగీకరించిన సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతమున కీమతమును మార్చుట అనుశుణ్యముగా నున్నది. అది యునుగాక

ఉ॥ భావముమారిపోయినది భారతజాతికి నాంగ్ల రాజ్యపూర్వావళిపట్లనేడు, హృదయంబుల నమ్మక మెల్లఁబూర్తిగా పోవగఁ జేసి దేశమును మోసముజేసిరియెన్నోసాకు లింకేవిధి వారితోగలసి యెల్లపుడుందుమొ విరయించుడి॥

యెన్నోసాకులు మోసముచేసిరనుటలో విపరీతమేమియులేదు.

సీ॥ “డాల్ హాసి” ప్రభువునూటల శసజూపిర్చి
వాగ్దానముల నెన్నో భంగపరచె
విక్టోరియా రాజ్ఞి ప్రేమతో నొసగిన
ప్రకటనకా కిర్జను భంగపరచె
అహహ, నేడుమనలాయడొజ్జా ముకండ్ల
పట్టపగలు దుమ్ముగొట్టలేదె
వారువీరననేల ప్రభుసాంప్రదాయమే
మోసభావమునందు మునిగియుండె

తే॥ గీ అట్లుకాదేని నీతిగలట్టి వారి
వేలుమడిచిచూపించుడి బ్రిటిషురాజ్య
వర్గమంగున, “మాంటేగు” ప్రభువెయగునొ
“జ్యూరోడ్వయర్”లగుదురో? వెయ్యియేల
నెవ్వరేనియు గలరేమొ యెంచరయ్య

ఈమధ్య పెల్వోరక్ ప్రభువుగారు హిందూదేశము నందలి
 ఆంధ్రనాథులు అపోహలను అసత్యములను వ్యాపింప జేయు
 చున్నారనియు అట్లుచేయుట వెంటనే ఆపుదల జేయవలయుననియు
 ప్రభుత్వమువారిని హెచ్చరించి యున్నారు. నేను ఆయనకును, ఆయ
 నదేశీయులందరకునుబహిరంగముగా నీసభావేదికపై నుండి యీ 30,000
 వేల షాహజనుల యెదుట చాటునది యేమనగా,

చు॥ తెలియఁ జెప్పెదనీసభాముఖమునఁ తెల్లంబుగా నాంగ్ల పూ
 రులకుఁ వారల రాజనీతియెడలఁ నుత్తైనవిశ్వాస మెం
 దుల లేదంచును, రాజ్యవర్గమునకుఁ దుశ్చిద్ధిజన్మించి వా
 రల ప్రఖ్యాతి నశింపజేసెనని ధ్వంబొప్పుగా జాలెదఁ॥
 ఇట్లని ఆంగ్లేయప్రజలపై మనకెట్టివిరోధమును గలదని నేను
 చెప్పుట లేదు.

తే॥ గీ॥ ఆంగ్ల జనులపట్ల విరోధమసలుతేదు
 బిటుషుప్రభువర్గ మక్రమ ప్రేరితమయి
 బానిసలమాడ్కి మన నెల్ల సరిగణింప
 వారి రాజనీతియెడ విశ్వాసమెల్ల
 సాంతమునశించె, వేగు ద్వేషంబులేదు॥

ఈ కాంగ్రెసు మతమునుమాధ్వుటలో మనమిప్పుడే వారిసంబం
 ధముదు ఛేదించవలెననిగాదు. ఎప్పుడు అవునరమో అప్పటికట్లుచేయ
 నవ్వకావమును గలిగించుచున్నాము. ఇప్పటికేవియు

చ॥ మననియమంబులన్నిటిని మన్ననజేసి, స్వతంత్రసాఖ్యముఁ
 గని భువిస్వేచ్ఛుచుండు నవకాశ మొసంగియు, వారితోసమం
 బున మననెల్ల జూచునెడ పోదుమె వారలవీడి? అట్లానర్పకే
 మన ననిశంబు బానిసలమాడ్కి గణించుచు గర్వదృష్టి
 గనునెడ వారికిఁ మనకు గల్గునపొత్తు నిమేషమేనియు॥

మఘలో కొందరికింకను వారిపై నాశపూర్తిగా విడిపోయి
యుండలేదు. ఎన్నటికైనను వారు సద్భావముతో మనకు స్వరాజ్య
మిత్తురను నాశ కొందరిని వేధించుచుండవచ్చును.

శా. ఆసల్ బెట్టుకొనంగబోకుడిక నీ యాంగ్ల ప్రభుత్వంబు మీ
కి సామ్రాజ్యమునక సమానముగ హక్కు వాటికేనిచ్చి వ,
ఆసల్ దీరిన వెన్నడ “డయరు” పరిజాన్ జేకనుక చెందెనో!
ఆసల్ సంతముదీరె నాఘనుడు “లాయడ్ జార్జి” ఇస్లాముకు
మోసంబెన్నడు జేసెనో యపుడె, వ్యామోహంబిక మానుడి||

ఆర్యజాతికి బుట్టిన ధీమతులు టూరెల్ల రరును స్వశక్తిపై నాధా
రపడియుండెదమని బహిరంగముగా ధైర్యముతో చాటుదురనికోరుచు
విరమించుచున్నాను.

అధ్య—తరువాత జిన్నా గారు పన్యసింతురు.

జిన్నా—మహాజనులారా, గాంధీగారు—

(మహాత్మా గాంధీ “అనుడు” అనుకేకలు)

నరే, మహాత్మాగాంధీ గారు రుపపాదించిన తీర్మానమును నేనంగీ
కరించుటలేదు. లజపతిరాయగారు ప్రభుత్వమువారిపై మోపిన నింద
లన్నిటిని నేను నమ్ముచున్నాను. కాని శాంతముచే స్వరాజ్యమును
పొందుదమనుటను నేనంగీకరింపను. రక్తప్రవాహములు కట్టనిది స్వ
రాజ్యము రాదు. అందుకు మనము సిద్ధముగా లేదు. తగిన ఆయుధ
ములు లేనిదే ఆవేశమున తొందరపడి మనము మాకకూడదు. ఈ
ర్మానము నిష్ఫలంగీకరించినచో మరల మార్పుట చాలకష్టమగును.
కావున బాగుగా యోచించెదరని హెచ్చరించుచు, నీ తీర్మానము నంగీ
కరింపకుందురని మిమ్ము వేడుచున్నాను. (చప్పట్లు)

అధ్య—తరువాత ఆంగ్ల కార్మిక సంఘపక్షమున ప్రతినిధిగా యీమ
హాసభకువచ్చిన కలవల్ వెడ్జివుడ్ గారు పన్యసించెదరు, వారికి

స్వాగతమిచ్చి తామెల్లరు సావధాన చిత్తులరై విడువని
ప్రార్థించుచున్నాను

వెండి—అగ్రాసనాధిపా, భారతీయమిత్రులారా, నామస్వాగతమిచ్చి
యిచ్చట మాట్లాడ నవకాశముగలిగించి నందులకు మీకెంత
యుక్తజ్ఞుడను. మాకార్థిక సంఘముతరపున మాసహాయము
ను వాగ్దానమునుచేయుటకు నచ్చు పంపియున్నారు. పాశ్చా
త్యులగు మేమును మీరును అన్యోన్య మైతిని గలిగియుండిన
గాని ప్రాపంచకకాంతి లభింపదు, ప్రభుత్వ వర్గమువారు
మీకు సంపూర్ణ స్వరాజ్యము నియ్యక అధర్మమార్గమున
దొక్కుచున్నారు. అందుకొరకుమీరన్ని విధములను సక్రమాం
దోళన నలుపవచ్చును. అట్లుచేయుటలో మేమును హృదయ
పూర్వకముగ మీకు తోడ్పడుదుము. మీరు తొందరపడి
బ్రిటీషు సంబంధమును విపర్జించినయెడల, మీరట్టిసాయమును
గోల్పోయినవారగుదురు. మీరును మేమును అన్యోన్య సంబం
ధమును గలిగియుండకున్న యిరువురమును చెడినవారమగు
దుము. కావున తొందరపడవలదని మరల మిమ్ము హెచ్చరిం
చుచు నాయొక్కయు, మాసంఘముయొక్కయు, వందనములు
మీకర్పించుచు విరమించుచున్నాను

అ—మీమ్మట బిషిప్ చంద్రపాలుగా రుపన్యాసము సచ్చెదరు.

సాల్—అగ్రాసనాధిపా, మిత్రులారా, మహాత్మాగాంధీగారిచే నుపా
దింపబడి, శ్రీ లాలాబజపతిరాయి వగయిరా ప్రముఖులచే
బాగుగ చర్చింపబడిన ఈతీర్మాన విషయమై నేనెక్కువగాజెప్ప
సక్కరలేదు. ప్రభుత్వము యొక్క నిజ సాంప్రదాయమును
నిజస్థితిని యెరిగిన వారెవరును వారిసహాయముపై నాశబెట్టు
కొనరు. బ్రిటీషురాజ్యము రెండువిధములై యున్నది. అన్య
జాతులకు నివాసమై వారిచే పాలింపబడుచున్న దేశముకొంత.
అట్టిదే మనదేశము. అట్టి దేశములయందు ఆర్థిక కాంక్షయే
వారికి ప్రాముఖ్యము. పాశ్చాత్యసాంప్రదాయమేయట్లుండును.

సీ॥ అర్థిక వృద్ధియే యభిలాషగాగల

దేశ స బాధిపుణాశే యెల ?

తమ స్వలాభాపేక్ష దక్క నచ్యులక్షేను

మరియ ని పృథుసహాయ్యుంబదేల

తమజాతియొకిటె యుత్తమ జాతీయును

హంకారులన్నే హమే గోరుటెల

కృత్రిమ బుద్ధియు గేవలపశుబలం

బున నేమివారి వ్యామోహమేల

తే॥ గీ॥ వాగృకత నెరుగఁ యనాధలమట

ఇంకను స్వరాజ్యమును నిర్వహించుకొను స్వ

శక్తిలేని మూఢులమట, చాలుచాలు

మనకు వారికి యెట్టి సంబంధమింక॥

మరియు,

సీ॥ అసహాయులగు స్త్రీలు పసిచాపలనని

పంజాబ్ హత్యకుపశాంతి జరుగలేదు.

స్వమతగౌరవమునాశనమా పరిస్థితు

లిస్లాములను వీడి యేగ లేదు.

రావణుక్ మరపించుకొలతు శాసనా

ద్యనుర శాసనములింకార లేదు

హైందవభూమి నేయడవిజాదులొ

యుందురనుచు హేళన సేయుటాగ లేదు

తే॥ గీ॥ ఇవి యవియునేల మనస్వరాజ్యప్రతిష్ఠ

సలుప వారొంత నరకును దలచలేదె

ఇంక మన కేటియాశ వాగ్తుగనుచు

చాలుచాలు నింతట నైన మేలుకొనుడు॥

అంతేగాక మన దేశమునకు.

తే॥ గీ॥ వెనుకనడిన దేశంబనిపేరుబెట్టి
క్రమతమననెల్ల విభివృద్ధిగాంచునట్లు
చేయుచున్నారమని చాలజెప్పుకొనెడు
స్వార్థమతులకు మనంబు సబంధమేల॥

ఇప్పుడే మనము వారి సంగతి ధమును విడనాడకపోయినను, అట్లుచేయుటకిప్పుడే సంసిద్ధులమై యుడన యుని నామనవి కావున యీ తీర్మానమును తామెల్ల రేకగ్రీవముగ అంగీకరింతురని ప్రార్థించుచున్నాను. (కరతాశధ్వనులు)

అ—సభాసదులారా, తీర్మానము సంపూర్ణముగా చర్చింపబడినది. గనుక ఇక తమ యంగీకారమునకై సహర్షించుచున్నాను. ఈ తీర్మానమున కనుకూలరగు వారు చేతులెత్తుమరని ప్రార్థించుచున్నాను. (“అందరు అందరు” అనుకేకలతో చేతులెత్తుదురు.)

ఇంక వ్యతిరేకులెవరైన యున్నచో దెలుప ప్రార్థింతులు.

(1, 2, మాత్రము చేతులెత్తుదురు)

(కరతాశధ్వనులు జెయ్యబడుచులు చెలరేగ)

(తీర్మాన నూమోదింపబడినది.)

ఈతీర్మానము లెక్కలేని అధికసంఖ్యాకులచే నామోదింపబడినది. ఇక సహాయనిరాకరణ తీర్మానమును చర్చించవలసియున్నది. ఈ తీర్మానము విషయములో విషయసిద్ధాంత సభలోనే సంపూర్ణచర్చ జరిగినది. గాన మనమెక్కువ కాలమును వ్యర్థబుచ్చునక్కరలేదు. నాయకులందరుగూడ చర్చించి సవ్యమైనసిద్ధాంతమును నిశ్చయింపారు. తీర్మానము చిత్తరంజనదానుగా రుపపాదించ బోవుచున్నారు. తామందరంగీకరించి త్వరగా నిమహాసభను ముగింతురని ప్రార్థించుచున్నాను. (కరతాశధ్వనులు రేగ చిత్తదాసు లేచుచున్నాడు.)

దాను—మహాజన.లారా, నేనిదివరకీ తీర్మానమునకు కొంత ప్రాతికూ
ల్యముజూపితినని మీరెరిగియుండురు. కాని సహాయనిరా
కరణ సిద్ధాంతమునంగీకరించువారలలో నేనుగూడ నొకడనని
తామెరిగియే యుందురు. ఆచరణయోగ్యమగు శాస్త్రక్రమము
నేర్పరుపవలసియున్నది. ఇన్నా శృంగండియు వెనుకముందాడు
చు నేడు మన వాయికులందఱు గలసి సర్వజనామోదితమగు
తీర్మానము నేర్పరచియుండుటచే నేనాతీర్మానమునందు దృఢ
విశ్వాసము కలవాడనై తమయెదుట చెప్పియొప్పింప సంసిద్ధు
డనై తమయెదుటికి వచ్చితిని. నేనుపాదించబోవు తీర్మానస్వరూ
పమును ముందమీకు తెలియబరచెదను.

తే॥ గీ॥ తొల్లి పంజాబ్ ఖలాఫతు దుండగములు
మరల నెన్నంటి కేనియు జరుగకుండ,
దేశగౌరవమునుగామి దీక్షతోడ
జన్మహక్తైన స్వాతంత్ర్య సాధనంబు
నక “సహాయనిరాకరణంబు” నాచ
రింప నీమహాసభ నిర్ణయింపుడయ్య॥

మరియు, తే॥ గీ॥ ప్రస్తుతప్రభుత్వమునకు సంబంధమా స
హాయమునిరాకరించుట యాది, తుదకు
కన్నులిచ్చుట మానుటవరకు శ్రీ మ
హాత్మగాంధీ తీర్మానమునంత నాచ
రింప నీమహాసభ నిర్ణయింపరయ్య॥

ఈ దేశీయమహాసభ యెల్లరిని హెచ్చరించుట యేమనగా,

సీ॥ తలిదండ్రులార, మీతనయులను ప్రభుత్వ
బదులకంపుట మానవలయునిపుడె
విద్యార్థులార, మీవిద్యాలయముల త
క్షణమే విసర్జింప సాగరయ్య

అధికారులార, మీయాధీనమందున్న

బడుల మాళిన్యంబు బాపరయ్య

• న్యాయవాదులు మీరిలన్యాయవృత్తి చా

లింపయత్నములు హెచ్చింపరయ్య

వర్తకులార యే పరిదేశవస్తువుల్

గొనక నార్ధికవృద్ధి గోరుడయ్య

తే॥ గీ॥ స్త్రీ పురుషులెల్ల త్యాగసంసిద్ధులగుడు
గ్రామసంఘములెందు నేర్పరచుడయ్య
సేవకాసంఘముల నెన్నో జేర్పరయ్య
అన్నిటికీ నొసఁబైన యట్టిధనము
విరివిగాతిలక్ నిధినియేర్పరచుడయ్య॥

మరియు జాతీయ మహాసభజేయు మనని యేమనగా,

మ॥ జన్మలెల్లకవలదంచు ఘోషిలగ లక్ష్యంబెంతయుక లేక నె
చ్చునమందాశల కొన్ని బెట్టుకొని సన్మార్గంబునక రాక కా
సన సభ్యత్వము నందపోయిన ఘనుల్ స్వాంతంబులకదిగ్రిప్పి త
క్షణమేరందు స్వరాజ్యపుక రథమాలాగక మాకు జేదోడుగా॥

ఇంకను, ఈమహాసభ ప్రజలకును పోలీసు యుద్ధభటులకును
స్నేహము ప్రబలుచున్నందున సంతసించుచున్నది. ప్రభుత్వోద్యో
గులు రాజకీయ సభలకు బహిరంగముగా వెళ్ళుట యుద్యమమునకు ధన
ము విరివిగానిచ్చుట మొదలగురీతుల దేశ సేవసేయుమరని గోరుచు
న్నది. హిందూ మహమ్మదీయ బ్రాహ్మణ బాహ్మణేతర వైరములను
మెంటనే విడిచిపెట్టుటకు ప్రజలందరిని హెచ్చరించుచు పంచములపట్ల
మన ధృక్పథమును పూరికగామార్చుకొన వలయునని గోరుచున్నది.
మరియు ఈమహాసభ గావించు నాఖరుమనవి యేమనగా

మ॥ మరువకబోకు డహింసయే మనకు సన్మార్గంబటంచుక నిరం
తర దాస్యానల మార్చిగోరునెడ శాంతంబన్న చన్నీరు స

• ప్రస్తుత ఇంగ్లీషుకోర్టులలోని న్యాయవాదులు..

త్వరమేజల్లుడి యగ్ని కాజ్యమటులఁ దౌర్జన్యమన్యాయమునఁ
పెరుగఁ జేసి యనర్థకంబవనిలో పెంపొందగా జేసెడున్ ।

సభ్యులారా, తీర్మానమునంతయు తమకు వినిపించియున్నాను
ఈయంశములన్నియు నిప్పుడే యాచరణలో పెట్టవలసినవి. మిగిలిన
యంశములు బోలీసులకును యుద్ధసైనికులకును, ప్రభుత్వద్యోగుల
కును సంబంధించియుండును. చిట్టచివర యంశము పచ్చు లెగకొట్టుట,
ఈవిషయము లవసరమైన యప్పుడు ఆచరణలో పెట్టుట ప్రత్యేకమ
హాసభవారుగాని లేక కాంగ్రెసు ఉపసంఘమువారుగాని నిర్వహించెదరు

ఈవిషయములో దాను మీ కేదో జెప్పినాడని తలచకుడు.
త్రికరణశుద్ధిగానేను నమ్ముటచే ఈ తీర్మానమును తమయెదుట పెట్టితిని.
మ॥ తలపఁబోకుడు “దాను” మీకిటుల బోధలో చేయుచున్నాడట

చలహిందూభువిదానుడొక్క-డుమిమన్ యాచించుచున్నాడు మా
టలనెన్నో విచియించి వాక్పటిమ జాటన్ గాదు, నేగోరు ప్ర
శ్నల ప్రత్యుత్తరమియగా దగిన విశ్వాసంబునఁ బలికితిఁ ।

కావున మీరే ప్రశ్నలడిగినను ప్రత్యుత్తరమిచ్చుటకు సిద్ధముగా
నున్నాడను. నేను చిట్టచివరకు తమకు చేయుమనవి యేమనగా,

మ॥ ఇదెదేశీయ మహాసభా భవనమందెల్లెత్తిస్వాతంత్ర్యసం
పదనార్జింపగ రండురండనుచు ప్రేమమిమ్ము ప్రార్థించు న
త్సుదతీరత్నము దేశమాతకొగి సంహోషంబుగూర్పంగ పో
వుద మాలస్య మి కేలరండు వడి సంపూర్ణానురాగంబునఁ ।

మీరెల్లరు తీర్మానము నేకగ్రీవముగా నంగీకరించెదరని నమ్ము
చు నింతటితో విరమించుచున్నాను.

(కరతాళములు చెలరేగుట.)

అ—మాలానా మహ్మదాలీగారు తీర్మానమును బలపరచెరు.

(కరతాళములు)

మహ—అగ్రాసనాధిప, మహాసభ్యులారా,

దానుగారు చాలసమర్థతతో నుపవాదించిన తీర్మానవిషయ

ములో నింకెవ్వరును ఎక్కువగా జెప్పనక్కరలేదు. దేశాంతరమునకేగి కిలాఫతువ్యవహారములో మేముకృషి సలిపినది, తుదకు నిష్ఫలమనోరథులమై యిల్లు సేరితిమి. ఇంకపరులపై నాధారపడుటగాని, వారిసాయము నాశించుటగాని, వారి సంబంధమును గోరుటగాని బుద్ధితక్కువయని నిశ్చయముగా తోచుచున్నది. ఇంకమనము క్షిని మనమేసాధించుకొనవలయును ప్రస్తుతము కత్తితీసిగునిపోట్లాడు సామర్థ్యముమనకు లేదనితమ రందరికి తెలియును కావున మహాత్మాగాంధీగారు మనకుపదే సించిన యీ సూతనసహాయనిరాకరణమే మనకుశరణ్యము. ప్రస్తుత తీర్మానము సర్వజనామోదిత మగునట్లు బొందుపరుప బడియున్నది. కావున తమరెల్లరేకగ్రీవముగా నీతీర్మానము సంగీకరింతురని వేడుచున్నాను.

(కరతాళములు)

అ—పిమ్మట బెక స్పూర్ గారుపన్యశింతురు. మనదేశముపై వారికి గల గాఢాభిమానము చొప్పున ఇంగ్లాండునుండి కార్మికపక్షపు హక్కినిధిగా వచ్చియున్నారు. వారికి స్వాగతమిచ్చి వారిసందేశమును వినుట మనవిధియైయున్నది.

(కరతాళములురేగ)

బెక—అధ్యక్షా, మహాసభాసభ్యులారా,

మీరెల్లరు వాకొసగిన హృదయపూర్వక స్వాగతమునకు వందనములు. మీయెడల ప్రభుత్వమువా రెంతవైరభావములు గలిగియున్నను, బ్రిటీషు “లేబరు” అనగా కార్మికపక్షమువారు మట్టుకు మంచి యభిప్రాయమును గలిగియున్నారని చెల్పుటకే నేనిటకువచ్చియుంటిని.

బ్రిటీషు సంబంధమును మీరుంచి కొనినను వదులుకొనినను మేముచేసెడు సాయమును మాత్రము మేముచేసితిరెదము. మీదేశమునకు తక్షణమే సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమిచ్చి తీరవలయునని మేము గట్టిగా నమ్ముచున్నాము. మీదేశమున జాతీయవికాసము అద్భుతము.

మీకుతగిన సాయములు లభించిరి మాకార్థిక సంఘసాయముగూడ మీకునిచ్చెయ్యము. ఇవి యన్నియు శుభసూచకములు.

మీతూర్పు దేశముయొక్క సాయములేనిది మాపాశ్చాత్య దేశముయొక్కనిముసమును బ్రతుకజాలదు. మీకును మాకును అన్యోన్యమేర్పరుచుటకే, మాకార్థికపక్షము వారమందరముమీకుసాయము చేయనిచ్చియుంచుకొంటిము. గాంధీమహాత్ముని యుపన్యాసములుపఱచును. అట్టి మహాపురుషులు కొందరు మాదేశమునున్న మేము చాల సంతోషించెదము.

చివరకు, మీకెల్లరికి రాజకీయ ఆర్థిక ఆధ్యాత్మిక విషయములలో సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము గలుగుగాత యని సర్వదాపరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచుండెదను. మీకాఫలసిద్ధిగలిగినచో మీ మూలమున పాశ్చాత్యులమగు మేముగూడ నట్టిస్వాతంత్ర్యమును పొందుటకవకాశము కలుగును. తమయెదుట పలుక నవకాశమిచ్చి నన్నాదరించినందుకై మీకు వందనము లర్పించుచు నింతటితో విరమించుచున్నాను.

అ—తదుపరి బిర్లా చంద్రపాల్ గారు పన్యసించుదురు.

పాల్—మహాజనులారా,

ఈనీర్మానానుసారము ఎల్లరును ఒక్కసంవత్సర మాచరించెదరేని స్వరాజ్యమియొక్క వత్సరములో వచ్చుటనిచ్చెయ్యము. ఈయొక్క సంవత్సరము పాటు విద్యార్థులు తమచదువును ప్రిడర్లు తమవృత్తిని వర్తకులు విదేశవస్తువ్యాపారమును మానుకొందు రేనిచాలును. ఈసంవత్సరములోనే స్వరాజ్యము తప్పక వచ్చును. తమరందరేక గ్రీవముగా నీనీర్మానము నామోదించుటయే గాక తక్షణమే ఆచరణలో బెట్టెదరని గూడకొరుచున్నాను.

అ—తరువాత శ్రీలాలా లజపతి రాయ్ గారు పన్యసించెదరు

లజ—అయ్యలారా,

ఈతీర్థానము అన్నిపక్షములవారికి ననుకూలముగా పొందు
పరుపబడియుండుటచే ప్రాతికూల్యమే దొలగిపోయినది. బ్రటిష్షు
వారిశక్తి కేవలము పోలీసుదళముపైన మాత్రమే ఆధారపడియుం
డలేదు. మనలోమనను చీలదీసి భేదములు గలిగించి కొంతబలమును
సంపాదించుకొను చున్నారు. మనమెల్లరమును తీర్థానానుసారము
జరిపెదమేని వారికట్టి యవకాశములు దొరకవు. శాసనసభా బహి
ష్కారము దేశమున చక్కగాచెరవేరినది. ఏదోవిధముగా శాసనసభల
లోనికి దూరినవారు మన ప్రతినిధులు గారని నిరంతరము సింహధ్వ
నులు సేయుచుండవలయును. తమ రందరును ఈ తీర్థానము నేకగ్రీవ
ముగా నామోదించి దేశమంతటను ఆచరణలో పెట్టుదురని
ప్రార్థించుచు విరమించు చున్నాను,

అ—తదుపరి శారదాపీఠ శంకరా చార్యులవా రుపన్యసించెదరు.

వారుమన మత గురువు గావున వారు చెప్పు విషయములను
చక్కగా గ్రహించవలయును.

శంక—మహాజనులారా, ఈదేశమున మతగురువు నైననేను ఈ సహ
య నిరాకరణోద్యమము దిగ్విజయము గాంచుగాతయని
ఆశీర్వాదించుచున్నాను. సర్వత్యాగమునుజేసిన నాకును స్వరా
జ్యమునకును ఏమి సంబంధమని కొంద రనుకొనవచ్చును.

తే॥ గీ॥ సర్వమును సన్యసించి యాశాపిశాచ
బంధముల తెంచుకొన్న నావంటివారి
కీ స్వరాజ్య సంబంధ మింకేటికంచు
దలతురో యేమొయల్యది తప్పునుండు.

ఏలయనిన:—

సీ॥ పుత్రమిత్రకళత్రముల పైన వ్యామోహ
మించు కేలేక నశించువరకు

ధనముపై నడియాస దారిద్ర్యమనరోత
స్కాభిలాషయుచాల జచ్చువరకు

గంపెడగర్వంబు కష్టంబులన భీతి

ఖలు... పై నొచ్చ సుక్ష్మవరకు

వైగులసాధించవలెనన్న యార్హ్యము

బుద్ధిమూలిక్యము పొపువరకు

తే॥ గీ॥ ఇన్ని యేటికి యైహిక మెల్ల పూర్తి

గాంధీకింది యాముష్మిక జ్ఞానమెవని

కబ్బు నతడాత్మపారిశుధ్యమును గాగను

నట్టి పారిశుధ్యమె స్వరాజ్యంబునునను॥

మన ఆత్మగౌరవము గాపాడుకొనుటగో మన ఆత్మస్వాతంత్ర్యము. అట్టి ఆత్మగౌరవమును గాపాడుకొన నెంచితిమేని దుష్టరాజ్యాంగమునకు మన మేమాతమును తోడ్పడరాదు. అట్లుచేయుట మన మతవిరుద్ధము గౌరవహీనమునైయున్నది చేయి చేయుగంసినగానిమోగదు. కావున వారి చేలక మన చేతులు గిబ్బికున్నచో పారిదౌర్జన్యమును దుండగములును ఇక ప్రయోగజాలవు. అదియే నిరాకరణభావము. ఈనిరాకరణభావము బౌద్ధమతమునుండి వచ్చినది కొందరందురు. నేనట్లుజెప్పక హిందూమతమునుండియే వచ్చినది నొక్కిచెప్పుచున్నాను. ప్రభుత్వమునకు సాయుధ ప్రాతినిధ్యము జూపజాలనప్పుడు దౌర్జన్య రహిత సహాయ నిరాకరణమే శరణ్యము. విద్యావిషయకి బహిష్కారమునేను 15 సంవత్సరములనుండి చెప్పుచున్నాను. ఇప్పటికి దేశీయ మహాజనసభ యొప్పుకొనినది. హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనము చాల ప్రముఖమైనది. అందు రాజకీయముకంటె నాధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యతమొదల. బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరజాతీయ మితవాద భేదము లర్థదాయకములని నేను హెచ్చరించుచున్నాను. ఎల్లయును కలసిమెలసి నత్రింపుచు మీరిగా పవిత్రతను సార్థకము జేసెదరని సమ్మచు నింతటితో విరిమించుచున్నాను.

(కరతాళములు)

||అ||—తరువాత కత్తూరి రంగయ్యగారు తిర్తానము నామోదించెదరు.

—మహాజనులారా, ఈ సుగ్రావీర్షానిను నే నామోదించుచు
న్నాను. ఈ తీర్థానము నన్ను గురించి, ఆచరిం బయ్యెనుగ
నున్నది. అట్టి తీర్థానమును జాతీయవిద్యను భద్రపరుచు
చున్నది. జాతీయ విద్యను భవ్యుద్ధిని పోషించుచున్నది.
జాతీయతను బలపరచుచున్నది. అట్టి విద్యను గలిగించు
చున్నది. జాతీయ విద్యను నేరీభవింప జేయుచున్నది.
కావున ఇది (11) వేదమున నున్నది. ఈ తీర్థానము
నన్నును జేయించుచున్నది. నీ తీర్థానమును విరమించుచున్నాను.

—మహాజనులారా, తీర్థానము చాలముందిచే చర్చింపబడినది.
మహాత్మా గాంధీగారు కొంతసేపు ముచ్చటించెదరు. తదుపరి
మీరూ మీద నీ సమస్యను పరిష్కరించు.

జయధ్వజమును, కరతాళమును మిన్నుముట్టగా గాంధీ లేచును)

—మహాజనులారా, మా సర్వమును సోదరులారా,
ఈ సమస్యను గురించి తీర్థానమును నానుగారు పపాదించి నా
భారమును నాకు నాటిపై పోషించినారు. ననురేల్లరుగూడి
ఆభంగమును గురించి సిద్ధముగా నున్నాము. అదినాకు చాల
సంతోషము. మిమ్ములకు నీ సమస్యను పరిష్కరించిన ప్రతిపాదనను
తీర్థానము గురించి తీర్థానమును నానుగారు పపాదించినారు. ఎవ
రైనను తీర్థానమును గురించి నీది చేయదగినవినియని పూర్తిగా
నమ్మినయెడల చేయుదు. మేము చెప్పినంత మాత్రముననే
చేయుదు.

పోలీసువారి కేసుమునునో లజహత రాయుగారు చెప్పినది
శాగుగానున్నది. నన్ను మారోకి పైనికునిగా భావించుకొనుడు.
అట్టితరి ఓడ్డరుగుగాని జలియన్ వాలాబాగ్ లో ప్రజలపై
తుర్రాకులను గుర్తుచేసి నా కష్టాపించుననుకొనుడు. అట్టి
యాజ్ఞను లంఘించుటయే నావిధయు ధర్మమును న్యాయమును

వియున్నది. ఈవిషయమై నేనుగట్టిగా చెప్పగలను. చివరిక
మీకెల్లరకు నేను చేయుమనవి ఏమనగా,

సీ॥ మరువకండికమీరు మాతృదేశపుసేన

ప్రపృథమమని స్వప్నవశనై న
మరచిపోకుడహింస మనసాంప్రదాయమా

వరధర్మమంచు నెప్పట్లనై న
మరువగావలదు “మాంధరణీస్వరాజ్యంబు
సాధింతు”మనెడు నిశ్చయవ్రతంబు

మరువకండెప్పుడు మనకెన్నటికినై న

నాధారము స్వశక్తియగునటంచు •

తే॥ గీ॥ మరచిపోకుడి పంజాబుమనుజహత్య,
మరువకుడి ఖలాఫత్ అవమానములను,
మరచిపోకుడెన్నటికి మీమాతృభూమి,
మరిమరి పచింతు శాంతముమరువకండి॥

అ— మహాజనులారా, తీర్మానమును మీరెల్లరును వినియేయున్నా
రు. బాగుగ చర్చగూడ జరిగినది. ఇక ఈతీర్మానమును తమ
యంగీకారమునకై సమర్పించెద. ఆమోదించువారందరును
చేతులెత్తప్రార్థితులు.

(“అందరు, అందరు” అను కేకలు: అందరు చేయెత్తుదురు.)

అ— వ్యతిరేకు లెవరును లేరా?

(లేరు లేరు)

అట్లయిన తీర్మానమందరిచే నేకగ్రీవముగా నామోదింపబడినది

(కఠితాశములు. విపరీతముగా జేయ శక్తియులు)

నేటిసభాకార్యక్రమ మంతయు ముగిసినది. ముఖ్యమైన తీర్మానములన్నియు సంగీకరింపబడినవి. తదితర చిల్లర తీర్మానము లిదివరకే యంగీకరింపబడినవి ఇక చిట్ట వివరయంశము, త్రిమతి సరళా దేవిగారు ప్రభోధము గావించుదు.

30—మహాజనులారా, సోదర సోదరీమణులారా, తీర్మానమేకగ్రీవముగా సంగీకరింపబడుటచే మన మందరము పరమానందము నొందుచున్నాము. ఇక మనము జయాపజయంబుల విషయమై భయపడ నక్కరలేదు. మనమిప్పుడూ మహాసంగ్రామమునందు ప్రవేశించినాము. ఈసంగ్రామమున

గీతమాలిక.

ధర్మమే రథముమన యుద్ధమున నేడు
ధర్మమూర్తియే సారథి ధరణి మనకు,
దేశ సేవకెల్ల త్యజించి జేనికైన
సిద్ధమగువాడె యుద్ధసంసిద్ధుడీవుడు,
శాంతమేదివ్య శస్త్రాస్త్ర సాధనములు,
ఆత్మపారిశుధ్యమే స్వరాజ్యంబుమనకు
మనస్వశక్తిని నమ్ముటే మనకుదారి,
జ్ఞానిసత్వవిముక్తియే వరజయంబు
మనను మనమెరుంగుటే గొప్పఘనతమనకు॥

ఇట్లు సక్రమముగా వర్తించుమేని,—

న॥ జయమగు భారతాంబ, కనిశంబు జయంబు తిలక్ మహాత్మకు
జయమగు గాంధీమానికిని, సద్యశుఁడో నరవిందఘోషకు
జయమగు, లాలుపాలులకు సంతతదిగ్విజయంబు, దాసుకు
జయమగు, నూతనోద్యమము చక్కగ దిగ్విజయంబుగాంచెడి॥
శాంతరసామృతంబు ధరజల్లినమాడ్కి సుఖంబుగల్గెడి

వంతలు దీరిభూజనులు స్వచ్ఛమనస్కులుగా మెలంగెడి
 నుతయు బానిసత్వముల చూడకేనియు లేకచచ్చెడి
 సంతత వైభవోన్నతుల య్మోక్షమెల్ల సుఖించుచుండెడి.

అ—అగ్యులారా, నేను అపరిమితా నందముతోడను, జయజయ
 సములతోడను భారతీయ నూతన తేజోలక్ష్మీ ప్రసన్నవ
 వేయినీ మహాసభను ముగించుచున్నాము. ఇట్టి తరుణ
 ఒక్కసారి మాతృభూమికి మంగళపుష్పములజల్లి మన
 కర్తవ్యమునకు గడంగుదుము.

మంగళము:

ఇంగ్లీషు నోటు

శ్రీలతలి భవతు మంగళం! సురత్తుగర్భమాతృభూమి భవతు

హిం—దూ—మా—తా

ధీరమహా—పూరుషులా—ధారులు—నీపై

ధీరా—శూరా—వీరా—ఈ

కాలహరణ—మేలకరుణ—నేలుతరుణ—మో

ధరణీ—తరుణీ—వరనారీ

శ్రీ భారతి, మాభాగ్యమ—యీభూమిమణి—సురనదిధర—వ
 భర—ధరసురిధర]

హిం—దూ—మా—తా

శ్రీ చక్తిమార్గ దర్శిని. దివ్యముక్తి దాయకే ధరిశి॥ శ్రీల

సత్వరస్వరాజ్య ప్రాప్తిరస్తు

సర్వేశ్వరా! సుఖినోభవంతు

ఇది, శ్రీవత్స గోత్రపవిత్ర దామరాద్వంశ గోపాలకృష్ణరంగమా
 జ్యేష్ఠపుత్ర పుండరీకాక్ష నామధేయ ప్రణీతంబగు “శ్రీ గాంధీ
 విజయము” అనువాటకమునందు సర్వము

సంపూర్ణము.

10

11

12